

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Starptautiskās ekonomikas un biznesa katedra

BĒGLU INTEGRĀCIJA LATVIJAS DARBA TIRGŪ

The integration of refugees in the Latvian labour market

MAĢISTRA DARBS

Maģistra studiju programma „Starptautiskās attiecības (ekonomika)”

Autors: Beāte Valdmane
Studenta apliecības Nr.: bv14001
Darba vadītājs: Dr.oec., prof. Baiba Šavriņa

RĪGA, 2016

Anotācija

Eiropas Savienībā uzņemti jau vairāk kā pusmiljons bēgļu, tomēr tas aizvien ir sensitīvs jautājums, jo tiek izstrādāti Rīcības plāni veiksmīgākai bēgļu integrācijai darba tirgū un veikti starptautiski pētījumi.

Pētījuma mērķis ir, pamatojoties uz citu ES valstu pieredzi, identificēt faktorus kā bēgļu integrācija ietekmēs Latvijas darba tirgu.

Maģistra darba ietvaros tiek apkopota un analizēta zinātniskā literatūra par bēgļu integrēšanu darba tirgū, starptautisko migrāciju, imigrantu integrācijas politiku; raksturotas integrācijas politikas tendences Latvijā un ES; noskaidroti un salīdzināti ekspertu viedokļi; izstrādāti priekšlikumi veiksmīgākai bēgļu integrēšanai Latvijas darba tirgū.

Tiek secināts, ka gados jaunāku darbinieku ir mazākā skaitā Latvijā, līdz ar to ir spiediens uz sociālo budžetu, tāpēc bēgļi varētu aizpildīt darba vietas, arī ar vienkāršām profesijām. Savukārt stereotipi, kas pastāv Latvijas sabiedrībā var traucēt bēgļu integrācijai.

Maģistra darba kopējais apjoms ir 109 lapaspuses. Darbā iekļauti 4 attēls, 3 grafiki, 16 tabulas, 3 pielikumi.

Atslēgas vārdi: Patvēruma meklētājs, bēgļis, persona, kurai piešķirts alternatīvais statuss, integrācija, rīcības plāns.

Abstract

The European Union (EU) welcomed more than half a million refugees, yet the subject remains sensitive. Similarly, the process of orchestrating action plans for successful integration of refugees into the labor market and undertaking international studies shares this level of sensitivity. This study was motivated by the experiences of other European Union countries; the goal is to identify contributing factors that will affect the Latvian labor market such as the integration of foreign refugees.

Through the use of various, analyzed scientific literature on the integration of foreign refugees into the labor market, international immigration, and integration politics, the objective of this thesis is to assess integration policies in Latvia and other European Union countries. Based on the research and opinions documented by numerous experts, this article examines various proposals in which more efficient strategies are incorporated to promote successful integration of refugees into the Latvian labor market.

Results indicate that, in Latvia, there are fewer, younger workers chronologically. This triggers an increase in pressures on the societal budget, which, in turn, allows many refugees to acquire and maintain these fundamental positions. However, the abundance of stereotypes present in Latvian society significantly affects the status of refugee integration.

Master's Thesis total amount of 109 pages. Work included 4 pictures, 3 schedules 16 tables and 3 supplements.

Keywords: asylum seeker, refugee, person who has been granted alternative status, integration Action plan

Saturs

Apzīmējumu saraksts	5
Ievads	6
1. Migrācijas teorētiskais pamatojums	8
2. Bēgļu integrācijas politikas tendences Latvijā un Eiropas Savienībā	15
2.1. Intergrācijas politikas tendences Eiropas Savienībā	15
2.1.1. Bēgļu integrācijas politika Zviedrijā	22
2.1.2. Bēgļu integrācijas politika Igaunijā	30
2.1.3. Bēgļu integrācijas politika Lietuvā	36
2.2. Integrācijas politikas tendences Latvijā	42
2.2.1. Normatīvie aktu raksturojums	49
2.2.2. Migrācijas tendences	61
2.2.3. Bēgļu integrācijas politika pēc imigrantu integrācijas politikas indeksa	71
3. Bēgļu integrācijas ietekme uz Latvijas darba tirgu	77
3.1. Bēgļu integrācijas politikas rīcības plāns	77
3.2. Nozares ekspertu vērtējums par Bēgļu integrācijas politiku	82
Secinājumi	92
Priekšlikumi	94
Izmantotā literatūra	95
1.pielikums. Patvērumu meklētāju uzņemšana pa valstīm	103
2.pielikums. Rīcības plāns	105
3.pielikums. Anketa	109

Apzīmējumu saraksts

- ANO – Apvienoto Nāciju organizācija
- ES - Eiropas Savienība
- EBTA - Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas
- IPI III - Imigrantu integrācijas politikas indeksa III
- IOM - Starptautiskās Migrācijas organizācijas
- LTRK - Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera
- NATO – Ziemeļatlantijas Līguma organizācija
- NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra
- Pārvalde - Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
- SFI - zviedru valodas imigranti
- VID – Valsts ieņēmumu dienests
- UNHCR - ANO Komisariāts bēgļu jautājumos

Ievads

Pēdējo 10 gadu laikā bēgļu integrācijas politika ir ļoti mainījusies. Ja pirms 10 gadiem Eiropas Savienībā (turpmāk – ES) galvenās problēmas darba tirgū bija jauniešu, ekonomiski aktīvo sieviešu daļu, ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju daļu - jauno māmiņu un mājsaimnieču, minoritāšu integrēšana darba tirgū, tad pašreiz svarīgu lomu amatpersonu dienaskārtībā ieņem bēgļu jautājums.

Tēmas aktualitāte – Neskatoties uz to, ka nav vienotas definīcijas vai izpratnes par to, kas ir integrācija, bēgļu un citu imigrantu integrācija ir izraisījusi daudz plašu debašu visās Eiropas Savienības valstīs. Reālais vai par reālo uzskatītais integrācijas līmenis veido politisko diskursu un ietekmē politiku un tiesisko regulējumu vairākās jomās.

Integrācijas politika ir balstīta uz pierādījumiem, to pamato vajadzību analīze, kurā tiek ņemta vērā arī bēgļu īpašā situācijā, un virza – labākā prakse. Tieši tāpēc tā var būt efektīvs instruments nereti polarizēto un politizēto debašu laikā, kad runa ir par imigrācijas, patvēruma politikas un integrācijas jautājumiem.

Vairumam bēgļu Eiropā integrācija ir ļoti svarīgs ilgtermiņa risinājums. ANO Ģenerālā asambleja ir uzdevusi Apvienoto Nāciju organizācijas (turpmāk – ANO) Komisariātam bēgļu jautājumos (turpmāk - UNHCR) nodrošināt bēgļu starptautisko aizsardzību un kopā ar valstu valdībām meklēt pastāvīgus risinājumus bēgļu problēmām.

Par patvēruma meklētāju, kurš lūdz patvērumu kādā no ES valstīm var kļūt tad, ja konkrētai personai draud: nāves briesmas, dažāda veida vajāšana, vai tā būtu reliģiskā, dzimuma, rases un citu apstākļu dēļ. Tas tiek atrunāts arī cilvēktiesību tiesā, kā arī UNHCR un citos svarīgos dokumentos un likumos.

Bēgļu atbalsta nolūkā, ANO atzina 20. jūniju par Pasaules Bēgļu dienu, tādējādi izrādot savu pozitīvo attieksmi pret bēgļiem un gatavību palīdzēt cilvēkiem, kuri tiek apdraudēti savā valstī.

Bēgļu integrācija darba tirgū ir attiecināma arī uz Latviju. Un tuvāko divu gadu laikā Latvijai būs jāuzņem 776 bēgļi. Lai gan sākumā bija paredzēts, ka Latvija uzņems 500 bēgļus, tomēr Eiropas Komisija (turpmāk - EK) skaitu pakāpeniski palielināja.

Lai labāk varētu saprast kā integrēt bēgļus Latvijas tirgū, nepieciešamas aplūkot Latvijas darba tirgu pētījumus, kādi ir veikti šajā jomā, likumdošanu, kas uz to ir attiecināma.

Līdz šim Latvijā ir veikti pētījumi gan par darba tirgus tendencēm kopumā un to ietekmējošiem faktoriem. Bet netiek analizēta bēgļu integrēšana darba tirgū. Šīs tēmas aktualitāti mūsdienās pamato arī fakts, ka ES attīstības prioritāšu skaitā ir integrējoša izaugsme, kas tiek realizēta, veicinot augstu nodarbinātības līmeni. Lai arī Latvijas valsts ir

ieviesusi un īstenojusi dažādas reformas nodarbinātības uzlabošanas jomā pēdējo gadu laikā, tomēr bezdarba līmenis joprojām ir augsts, un to varētu palielināt arī bēgļu uzņemšana Latvijā, ja netiks izveidotas atbilstošas atbalsta programmas integrēšanai darba tirgū. Kā arī svarīgi ir saprast, vai esošās atbalsta programmas var attiecināt uz bēgļiem, vai nepieciešams izveidot jaunas, pielāgotas viņu vajadzībām, kultūrai, utt. Vai Latvija var pielāgot savam darba tirgum citu valstu integrācijas politikas pamaprincipus? Kādas ir bēgļu integrācijas politikas tendences gan Latvijā, gan Eiropas Savienībā (turpmāk – ES). Tāpēc pēc darba autores domām, šī tēma ir pietiekami aktuāla, lai to analizētu un mēģinātu izvērtēt iespējamus risinājumus situācijas uzlabošanai.

Hipotēze – Bēgļu integrācija nemainīs Latvijas darba tirgus tendences.

Darba mērķis – pamatojoties uz citu ES valstu pieredzi, identificēt faktorus kā bēgļu integrācija ietekmēs Latvijas darba tirgu.

Darba mērķa sasniegšanai, izvirzīti šādi uzdevumi:

- 1) apkopot un analizēt zinātnisko literatūru par bēgļu integrēšanu darba tirgū terminoloģiju, straptautisko migrāciju, imigrantu integrācijas politiku;
- 2) raksturot integrācijas politikas tendences Latvijā un Eiropas Savienībā;
- 3) noskaidrot bēgļu integrācijas politikas un darba tirgus nozares ekspertu viedokļus;
- 4) izstrādāt priekšlikumus veiksmīgākai bēgļu integrēšanai Latvijas darba tirgū.

Pētījuma ierobežojumi:

- 1) Pētījums tiks veikts Latvijas Republikā;
- 2) Pētījuma ietvaros tiks veiktas vismaz 5 nozares ekspertu intervijas.

Pētījuma laika posms: no 2010.gada līdz 2014.gadam (ieskaitot).

Pētījuma metodes: Pētījumā plānots izmantot tādas pētnieciskās metodes kā monogrāfiskā jeb aprakstošā metode, analīze un sintēze, grafiskā metode, statistiskā analīze, ekspertu aptauja (novērtējums).

Darbs sastāvēs no 3 nodaļām:

- 1) **Pirmajā nodaļā** būs apkopota zinātniskā literatūra par migrācijas teorētiskajiem aspektiem, pētījumiem.
- 2) **Otrajā nodaļā** tiks analizēts tiesiskais regulējums, integrācijas politikas tendences Latvijā un atsevišķās ES valstīs, kā piemēram, Zviedrijā, Lietuvā, Igaunijā.
- 3) **Trešajā nodaļā** tiks noskaidroti bēgļu integrācijas politikas un darba tirgus nozares Latvijas ekspertu viedokļi. Un identificēti faktori kā bēgļu integrācija ietekmēs Latvijas darba tirgu.

Darba noslēgumā tiks veikti secinājumi un izstrādāti priekšlikumi bēgļu integrēšanai darba tirgū.

1. Migrācijas teorētiskais pamatojums

Lai aparakstītu starptautisko migrāciju un integrācijas politiku, vispirms autore veiks jēdzienu skaidrojumu, kā piemēram, kas ir imigranti, kā tie iedalās, kas ir migrācija, kas ir integrācijas un integrācijas politika.

Apkopojot datus un informāciju par pētījuma teorētisko pamatojumu, autore vairākkārt saskaras ar problēmu – gan medijos, gan publiski pieejamajos datos lietoti dažādi termini, kā piemēram, patvēruma meklētājs, bēglis un persona ar alternatīvo statusu. Lai gan bieži vien paskaidrojums, vai termina skaidrojums ir dažāds, tomēr termini tiek lietoti līdzvērtīgi.

Latvijas Zinātņu akadēmijas terminu datubāzes vārdnīcā teikts, ka “bēglis ir persona, kas veselības zaudēšanas, bojāejas, draudu vai vajāšanas dēļ brīvprātīgi vai pēc varas iestāžu rīkojuma atstāj savu pastāvīgo dzīvesvietu. Pēc draudošo briesmu rakstura izšķir politiskos, kara, etniskos, reliģiskos, ekoloģiskos un ekonomiskos bēgļus. Bēgļa statusa piešķiršanas noteikumi ir noteikti katras valsts imigrācijas likumos. Starptautiski bēgļu jautājumus risina īpaša ANO Komisāra pārvalde. Latvijā uz bēgļa statusu var pretendēt personas, kuras nav Latvijas pilsoņi, bet kuras ierodas vai atrodas Latvijas Republikas teritorijā tāpēc, ka pamatoti baidās no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, sociālās piederības vai politiskās pārliecības dēļ savas pilsonības valstī.¹

Jau šajā definīcijā ir pretrunas, jo līdz mirklim kamēr tiek piešķirts bēgļa statuss vai persona ar alternatīvo statusu, tikmēr, visi ir patvēruma meklētāji.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes skaidrojums ir viens no precizākajiem, kurš apraksta terminus. Šajā skaidrojumā teikts, imigrantus iedala trīs veidos:

1) **patvēruma meklētājs** - persona, kura likumā noteiktajā kārtībā lūdz piešķirt bēgļa vai alternatīvo statusu. Patvēruma meklētāja statuss personai tiek piešķirts, kamēr Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pieņem lēmumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu vai nepiešķiršanu.

Savukārt Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas (turpmāk – NATO) datu bāzē termins “patvēruma meklētājs” tiek definēts kā persona, kas atsaucas uz aizsardzību, 1951. gada ANO

¹ Latvijas Zinātņu akadēmijas skaidrojošā vārdnīca, (Tūrisma un viesmīlības terminu skaidrojošā vārdnīca. — R., 2008), Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=b%C4%93glis&list=b%C4%93glis&lang=LV> (Skatīts 14.05.2016)

Konvenciju par bēgļu statusu, pirms attiecīgās valsts iestādes un vajāšanas iegūt oficiālu bēgļa statusu šajā valstī.²

2) **bēglis** - persona, kurai likumā noteiktajā kārtībā ir piešķirts bēgļa statuss saskaņā ar 1951.gada ANO Ženēvas konvenciju. Latvijā bēgļa statusu piešķir personām, kuras pamatoti baidās no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, sociālās piederības vai politiskās pārliecības dēļ savas pilsonības valstī, vai, ja šī persona ir bezvalstnieks, - savā iepriekšējā mītnes zemē un, ja iepriekšminēto iemeslu dēļ persona nespēj vai nevēlas izmantot attiecīgās valsts tiesisko aizsardzību un persona atrodas ārpus šīs valsts teritorijas. Bēglim izsniedz pastāvīgās uzturēšanās atļauju un ceļošanas dokumentu, kas vienlaikus ir arī personu apliecinošs dokuments.³

Arī NATO datu bāzē termins "bēglis" tiek definēts ļoti līdzīgi, tikai citiem vārdiem - "jebkura persona, kas sakarā ar pamatoti baidoties no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, piederības noteiktai sociālai grupai vai politiskās pārliecības dēļ, atrodas ārpus savas pilsonības valsts un nespēj vai sakarā ar šādām bailēm nevēlas izmantot šīs valsts aizsardzību; vai kurš, kam nav pilsonības un kas ārpus savas agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts dēļ šādiem notikumiem, nespēj vai sakarā ar šādām bailēm nevēlas atgriezties pie tās".⁴

3) **persona ar alternatīvo statusu** - tās nevar atzīt par bēgļiem atbilstoši Ženēvas konvencijai, bet saskaņā ar Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, ES likumdošanu un dalībvalstu praksēm tām ir nepieciešama aizsardzība. Alternatīvo statusu var piešķirt personai, ja ir pamats uzskatīt, ka personai tās pilsonības valstī vai iepriekšējā mītnes zemē, ja persona ir bezvalstnieks, draud nāves sods vai miesas sods, spīdzināšana, necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās vai pazemojoša sodīšana. Vai arī personai ir smagi un individuāli draudi, kas apdraud dzīvību vai veselību plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā. Vai arī ārējo vai iekšējo bruņoto konfliktu dēļ personai nepieciešama aizsardzība un tā nevar atgriezties savas pilsonības valstī vai iepriekšējā mītnes zemē. Personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss, izsniedz termiņuzturēšanās atļauju uz gadu, statusu pēc tam pārskatot. Ja tai nav derīga personu

² Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas terminoloģija, Pieejams: <https://nso.nato.int/natoterm/Web.mvc>, (Skatīts 14.05.2016)

³ Patvēruma meklētāju uzņemšana Latvijā: biežāk uzdotie jautājumi un atbildes, PMLP, Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/images/patv%C4%93rums/Jaut%C4%81jumi%20un%20atbildes.pdf> (skatīts 01.05.2016)

⁴ Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas terminoloģija, Pieejams: <https://nso.nato.int/natoterm/Web.mvc>, (Skatīts 14.05.2016)

apliecinoša vai ceļošanas dokumenta, kā arī nav iespējams to saņemt, tai izsniedz ceļošanas dokumentu.⁵

Savukārt ANO sniegtajās definīcijās norādīts, ka migrants ir cilvēks, kurš izvēlas pārcelties uz jaunu dzīvesvietu nevis tāpēc, ka viņiem tiešā veidā draudētu vajāšana vai nāve, bet gan galvenokārt tāpēc, lai uzlabotu savu dzīves līmeni – atrodot darbu, dažos gadījumos izglītību, atkalapvienojoties ar ģimenēm, vai citu iemeslu dēļ. Atšķirībā no bēgļiem, kuri nevar droši atgriezties mājās, migranti nesaskaras ar šādu šķērslī, lai atgrieztos dzimtenē. Ja viņi atgriežas savās mājās, viņi turpina saņemt savas valdības aizsardzību.⁶

Savukārt migrācija – pārvietošanās no vienas vietas uz citu (pat nelielos attālumos), kas ietver dzīves vietas maiņu noteiktajā migrācijas periodā.⁷

NATO datu bāzē pieejamajā žurnālā “Bēglis vai migrants. Kāda atšķirība?” teikts, ka bēglis, kas bēg no vajāšanas vai bruņota konflikta, viņš var pretendēt uz “starptautisko aizsardzību”, bet no otras puses, ja kāds pārceļas finansiālu apsvērumu dēļ – lai nopelnītu vairāk, nodrošinātu labākus dzīves apstākļus, viņš personu klasificē kā ekonomisko migrantu, un iespējams nosūta atpakaļ uz viņa mītnes valsti. Lielākoties brīvprātīgā migrācija (piem. ekonomiska) tiek uztverta negatīvi. Lai gan esošie migranti lieliski aizpilda tukšās darba vietas visā ES, tomēr lielākoties uzņēmējdarbībā un sabiedrībā kopumā tas tiek slēpts. Slēpts, ka imigranti izdara lielu un lielisku ieguldījumu darbā.⁸

Ņemot vērā pieaugošās migrācijas plūsmas un pieaugot bažām par drošību, patvēruma institūcijām ir vajadzīga aizsardzība, jo līnijas kļūst neskaidras starp cietušajiem, kuri bēg no vajāšanas un migrantiem, kas meklē ekonomiska izdevība.⁹

Tiek uzskatīts, ka vairāk nekā 200 miljoni cilvēku dzīvo ārpus savas sākotnējās dzimtenes. Salīdzinoši maz no viņiem ir bēgļi. Bet, jā – uzņēmību, lai noskaidrotu, kuras no tām, joprojām ir jautājums.¹⁰

⁵ Patvēruma meklētāju uzņemšana Latvijā: biežāk uzdotie jautājumi un atbildes, PMLP, Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/images/patv%C4%93rums/Jaut%C4%81jumi%20un%20atbildes.pdf> (skatīts 01.05.2016)

⁶ Apvienoto nāciju organizācijas datu bāzes terminoloģija, Pieejams: <http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/manuals/migration/manual6/intro.pdf>, (Skatīts 12.05.2016)

⁷ Turpat;

⁸ “Bēglis vai migrants. Kāda atšķirība?” number 148, 2007, pp.2 <http://www.unhcr.org/publications/refugeemag/475fb0302/refugees-magazine-issue-148-refugee-migrant-matters.html>, (Skatīts 14.05.2016)

⁹ Zaudēti migrēšanas: patvēruma meklētāji saskaras ar problēmām starp centieniem apturēt nelegālo imigrantu plūsmu, Pieejams: <http://www.un.org/events/tenstories/06/story.asp?storyID=2200>,

Svarīgas atšķirības starp migrantiem, bēgļiem un patvēruma meklētājiem, ir bijušas neskaidras. Līdz ar to, saskaņā ar UNHCR, ir arvien lielāka "patvēruma nogurums" dažādās pasaules daļās, šis process ir apdraudēts, un daudzos gadījumos mazinājušās aizsardzības. ANO bēgļu aģentūra uzsver, ka kontroles politiku, būtu jānošķir nelegālie imigranti, meklējot labākas ekonomiskās iespējas un tie cilvēki, kam vajadzīga starptautiska bēgļu aizsardzība.¹¹

Gan šajā nodaļā, gan 2.nodaļas pētījumā autore aplūkos vairākus statistikas datus, kuros tiks izmantoti tādi termini kā iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija, ilgtermiņa emigrants, ilgtermiņa imigrants, migrācijas saldo.

Tātad pēc Centrālās statistikas pārvaldes definīcijām **iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija** ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu. Migrāciju iedala ārējā (starptautiskā) migrācijā un iekšējā (Latvijas ietvaros) migrācijā. Dati par migrāciju pilsētās un novados ietver arī iedzīvotāju pārvietošanos valsts robežās starp dažādām administratīvajām teritorijām. Taču, ja persona maina dzīvesvietu vienas pilsētas vai novada robežās, tā netiek uzskaitīta migrācijas statistikā atbilstoši starptautisko organizāciju rekomendācijām.

Savukārt **ilgtermiņa emigrants** ir persona, kura izbrauc uz citu valsti (starptautiskais emigrants) vai uz citu Latvijas teritoriju pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu. Bet **ilgtermiņa imigrants** ir persona, kura ierodas no citas valsts (starptautiskais imigrants) vai no citas Latvijas administratīvās teritorijas, lai apmestos uz pastāvīgu dzīvi vai vismaz uz vienu gadu. Kad CSP skaitļos ir atrodama informācija par emigrantiem un imigrantiem, tad var noteikt **migrācijas saldo**, kas ir starpība starp konkrētajā administratīvajā teritorijā uz pastāvīgu dzīvi ieradušos un no tās uz citām pastāvīgās dzīvesvietām izbraukušo iedzīvotāju skaitu noteiktā laika periodā.¹²

Kas tad īsti ir integrācija? Latvijas Zinātņu akadēmijas skaidrojošajā terminu vārdnīcā apkopotas vairākas termina "integrācijas" definīcijas. Autoresprāt, visatbilstošākā šim pētījumam ir Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīcā teikts, ka integrācija ir "valsts iedzīvotāju konsolidēšanās, minoritāšu iekļaušanās sabiedrībā, pieņemot tās normas, vērtības, uzskatus, pārliedību un apgūstot valsts valodu, vienlaikus saglabājot savu valodu un kultūru".

¹⁰ "Bēglis vai migrants. Kāda atšķirība?" number 148, 2007, pp.2 Pieejams: <http://www.unhcr.org/publications/refugeemag/475fb0302/refugees-magazine-issue-148-refugee-migrant-matters.html>, (Skatīts 13.05.2016)

¹¹ Zaudēti migrēšanas: patvēruma meklētāji saskaras ar problēmām starp centieniem apturēt nelegālo imigrantu plūsmu, Pieejams: <http://www.un.org/events/tenstories/06/story.asp?storyID=2200>, (Skatīts 10.05.2016)

¹² Centrālā statistikas pārvaldes definīcijas, Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iedzivotaju-ilgtermina-migracija-36811.html>, (skatīts 20.05.2016)

Jo Ekonomikas skaidrojošā vārdnīcā teikts - “atsevišķu valstu tautsaimniecību tuvināšanās un sasaistīšanās, kas tiek panākta, slēdzot starpvalstu līgumus. Ir vairāki tautsaimniecības integrācijas veidi, piem., brīvās tirdzniecības zona, muitas savienība, koptirgus, ekonomiskā savienība”, bet otrs skaidrojums – “vai uzņēmumu apvienošanās vai pievienošanās. Izšķir uzņēmumu horizontālo integrēšanos un vertikālo integrēšanos”. Bet Eiropas Savienības terminu vārdnīcā minēts, ka integrācija ir “divu vai vairāku ražošanas uzņēmumu apvienošana viena pārvaldītāja vadībā”.

Savukārt Letonika.lv apkopotajā informācijā teikts, ka **integrācija** ir “mērķtiecīga sociāla darbība, kuras mērķis ir panākt sociālo vienotību, saglabāt sabiedrību kā vienotu veselumu, palīdzot iekļauties sabiedrībā visām personām (personu kopām), arī tām, kuras no sabiedrības izstumtas vai attālinājušās, lai katrs izjustu savu nozīmīgo lomu sabiedrībā”.¹³ Kā arī “pasākumi ar mērķi atgūt sociālo vienotību, palīdzot atgriezties sabiedrībā tām personām, kuras no sabiedrības izstumtas vai attālinājušās”.¹⁴

ANO Komisariāta bēgļu jautājumos (turpmāk – UNHCR) izstrādātās definīcijas pamatā ir izpratne par integrāciju kā divvirzienu procesu. Terminu integrācija plaši izmanto, lai “aprakstītu procesu un procesa radīto rezultātu attiecībā uz ārvalstu izcelsmes personas pielāgošanos jaunai sabiedrībai un to, kā šī jaunā sabiedrība pieņem ārzemnieku”. Integrācija neprasa, lai bēglis atteiktos no savas kultūras identitātes un ar to tā atšķiras no asimilācijas. Šim pētījumam par pamatu izmantota UNHCR integrācijas definīciju, kas pati par sevi nav izsmeļoša, taču piedāvā izpratni par to, kas ir paredzams, kad integrācija tiek pieprasīta valsts un ES līmenī.¹⁵

Divvirzienu process veido trīs atsevišķas dimensijas, kuras UNHCR bēgļu integrācijas procesā uzskata par būtiskām:

1. Tiesiskais process – saistīts ar bēgļu tiesībām salīdzinājumā ar tādām vietējo pilsoņu tiesībām, kas attiecas uz piekļuvi darbam, izglītībai, veselības un sociālās palīdzības pakalpojumiem, pārvietošanās brīvību, tiesībām uz pašu īpašumu un ģimenes vienotību;
2. Ekonomiskais process – saistīts ar pašpaļāvību un ieguldījumu jaunās mītnes zemes ekonomikā;

¹³ Autoru kolektīvs Valentīnas Skujiņas vadībā: Inārs Beļickis, Dainuvīte Blūma, Tatjana Koķe, Dace Markus, Arvils Šalme; Zvaigzne ABC, 2000; © Tilde, 2009

¹⁴ B. Treimanis, V. Skujiņa, J. Liedskalniņa, D. Birznieks, red. V. Skujiņa, Kamene, 1998; © Tilde, 2009

¹⁵ ANO komisariāts bēgļu jautājumos, Pieejams: http://ano.deac.lv/html_1/index_02_10.htm (skatīts 24.05.2016)

3. Sociālais un kultūras process – saistīts ar adaptāciju un pieņemšanu, kas ļauj bēglim dzīvot sabiedrībā bez diskriminācijas vai izmantošanas un sniegt ieguldījumu jaunās mītnes zemes sabiedriskajā dzīvē. Integrācijas gala rezultāts „ir daudzveidīga un atvērta sabiedrība, kur cilvēki var veidot sabiedrību neskatoties uz atšķirībām starp tiem”.¹⁶

Lai gan bēgļu integrācijas tēma paliek aktuālāka ar vien vairāk, tomēr tās tendences tika pētītas jau 20.gadsimtā. Kā pierādījums tam ir 2002.gada Nobela prēmijas laureāts Daniels Kanemans, kurš saņēma prēmiju par psiholoģisko pētījumu integrāciju ekonomikas zinātnē, sevišķi tas attiecas uz cilvēka spriedumiem un lēmumu pieņemšanu nenoteiktības apstākļos. Prēmija par veiktajiem laboratorijas eksperimentiem kā instrumentu ekonomikas empīriskajā analizē, sevišķi tas attiecas uz alternatīvo tirgus mehānismu pētījumiem.¹⁷

Pēdējos divdesmit gados tradicionālie uzskati par ekonomikas teoriju ir piedzīvojuši ievērojamas izmaiņas. Laboratorijas pētījumi ir kļuvuši par vitālu ekonomikas pētījumu sastāvdaļu. Ekonomikas pētījumos bieži pieņem, ka cilvēki, galvenokārt, ir motivēti ar materiālajiem stimuliem un pieņem lēmumus racionāli (gaidāmās-lietderības teorija). Savukārt, psiholoģijā tiek pieņemts, ka cilvēks ir sistēma, kas kodē un pārstrādā pieejamo informāciju apzināti, taču šajā sistēmā eksistē arī citi faktori, kas ietekmē lēmumus mijiedarbības procesā. Tādēļ laureāts apšaubā pieņēmumu par ekonomisko racionalitāti dažās lēmumu pieņemšanas situācijās. Lēmēji reālajā pasaulē izrādās bieži nenovērtē nenoteiktus notikumus saskaņā ar varbūtības likumu, nedz arī saskaņā ar gaidāmās-lietderības maksimalizāciju. Laureāts parāda, ka cilvēki nav spējīgi pilnībā izanalizēt sarežģītas lēmumu situācijas, kad nākotnes rezultāti ir nenoteikti.¹⁸

D.Kanemans pētījumu integrācijas jautājumā sāka veikt jau 1965.gadā, bet tieši psiholoģisko pētījumu integrāciju ekonomikas zinātnē 80tajos gados.

Savukārt profesore Sūsana Lašenikta (Susanne Lachenicht) bēgļu aizsardzības tēmu ir pētījusi jau vairākus gadus – “religiskā vajāšana mūsdienās Eiropā ir visai izplatīta parādība. Divi no zināmākajiem pētījumiem par agrīno moderno reliģiju un/vai etnisko minoritāti izraisīja ažiotažu. Tika iesaistīti vairāki tūkstoši cilvēki, kuri saskaras ar nepieciešamību uzņemt bēgļus lielā mērogā. Tomēr līdz mūsdienām pētījumi nav nonākuši. Modernajai

¹⁶ Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks, 2013, 10.lpp

¹⁷Nobela prēmijas laureāts Daniels Kanemans, 2002, Pieejams: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/2002/kahneman-bio.html, (skatīts 11.05.2016)

¹⁸Nobela prēmijas laureāts Daniels Kanemans, 2002, Pieejams: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/2002/kahneman-bio.html, (skatīts 11.05.2016)

religijai, etniskajām minoritātēm, migrācijā un bēgļu aizsardzībai vēsturiski līkloči sapinas un ir pat paralēlas, taču pētījumu ir ļoti maz. Lielākā daļa no tiem koncentrējas uz vienu minoritāšu grupu vai bēgļu. Visbiežāk pētnieki ignorē līdzības, kas nāk kopā ar vēsturisko un grupas specifiku.”¹⁹

Savukārt pētnieks Pīters Gatrels (Peter Gatrell) bēgļu tēmu ir apskatījis no nākotnes vīzijas skata punkta, kā nākotnes pētnieki varētu apskatīt piespiedu migrāciju, bēgļu jautājumu par 2015. un 2016. gadu. Pētnieks uzskata, ka svarīgi ir saprast, cik vērtīgas ir iedzīvotāju pārvietošanās pēdas modernajā pasaulē, kādi ir bēgļu apstākļi, rīcība.²⁰

ANO ģenerālsekretāra vietnieks Bans Kimūns (Ban Ki-moon) augstākā līmeņa sanāksmē par migrāciju un bēgļu kustību mītnē skaidroja, ka “ilgtermiņa stratēģijas un Rīcību plāni bēgļu integrācijai darba tirgī ir nepieciešami. Migrācijas un bēgļu pārvietošanu var tikt labi pārvaldītas, nodrošinot efektīvu sadarbību starp izcelsmes, tranzīta un galamērķa valstīm. Starptautiskajai sabiedrībai ir jārod atbilde, kas ir efektīva, lietderīga un saskaņā ar vispārējām cilvēktiesībām un humanitārajiem standartiem, tostarp tiesības pieprasīt patvērumu”.²¹

Nodaļas beigās autore secina, ka ļoti svarīgi ir saprast terminu skaidrojumus un pareizi tos paskaidrot sabiedrībai, jo pašreiz gan sabiedrībā kopumā, gan medijos valda dažāda jēdzienu interpretācija, kas rada lielāku sabiedrības stereotipu veidošanos.

¹⁹ Refugees and Refugee Protection in the Early Modern Period Susanne Lachenicht, <http://jrs.oxfordjournals.org/content/early/2016/04/15/jrs.few015.abstract?sid=5160b8d3-2189-4beb-a7d3-dc1b5ca000af> (skatīts 11.05.2016)

²⁰ Gatrell, P., *Refugees—What’s Wrong with History?*, 2016, Pieejams: <http://jrs.oxfordjournals.org/content/early/2016/04/11/jrs.few013.abstract?sid=5160b8d3-2189-4beb-a7d3-dc1b5ca000af>, (skatīts 29.04.2016)

²¹ Ģenerālsekretāru sasaukt augsta līmeņa sanāksmi par migrācijas, bēgļu kustību, Pieejams: <http://www.un.org/press/en/2015/ref1214.doc.htm>, 2016, (skatīts 29.04.2016)

2. Bēgļu integrācijas politikas tendences Latvijā un Eiropas Savienībā

Statistikas datiem ir liela nozīme migrācijas politikas veidošanā gan ES, gan Latvijas līmenī. ES spēkā esošais regulējums attiecībā uz migrācijas un starptautiskās aizsardzības datiem nodrošina vienveidīgu, regulāru un savlaicīgu datu apmaiņu starp dalībvalstīm.

Viebiežāk pieejamie dati par bēgļiem aprobežojas ar dzimumu, vecumu, taču lielākoties arī tie ir iesniegti tikai par 2/3 personu. Dažos gadījumos sīkāki dati tiek vākti, bet nav publiski pieejami. Piemēram, tautas skaitīšana bieži tiek lietotas, lai apkopotu datus par demogrāfisko, sociālo un ekonomisko raksturojumu, par bēgļu dzīvi nometnēs, tostarp dati par migrāciju, dzīves apstākļi, izglītība un darbu. Tomēr publicēts ir samērā maz no tā, kas sniedzas detalizētāku informāciju.²²

Dalībvalstis datus iesniedz ES Statistikas birojam Eurostat saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 11.jūlija regulu Nr.862/2007 par Kopienas statistiku attiecībā uz migrāciju un starptautisko aizsardzību. Eurostat datus apstrādā un ievieto publiski pieejamā datubāzē.²³

2.1. Intergrācijas politikas tendences Eiropas Savienībā

Migrācijas un patvēruma jautājumu nozīme ES dienas kārtībā ieņem arvien būtiskāku lomu, jo īpaši ņemot vērā notikumu attīstību un nestabilitāti dažādos reģionos, kā arī demogrāfiskās attīstības tendences Eiropā un pasaulē.

Saskaņā ar Lisabonas līgumu, kas stājās spēkā 2009.gada 1.decembrī, migrācijas un patvēruma politikas jautājumi, kas ietilpst plašākā brīvības, drošības un tiesiskuma politiku sfērā, atrodas Eiropas Savienības (turpmāk - ES) un dalībvalstu dalītajā kompetencē. Tas nozīmē, ka daļā jautājumu tiesību akti tiek pieņemti ES līmenī un dalībvalstīm, tostarp Latvijai, tie ir jāpārņem savā nacionālajā likumdošanā vai jāīsteno tieši, savukārt daļā jautājumu, ciktāl tie nav tikuši regulēti ES līmenī, dalībvalstīm pašām ir likumdošanas tiesības. Galvenās migrācijas un patvēruma politikas attīstības vadlīnijas, principi, sasniedzamie mērķi un īstenojamie uzdevumi ir tikuši definēti ES visaugstākajā līmenī apstiprinātajos politikas dokumentos, sākot ar 1999.gadā apstiprināto Tamperes programmu, 2004.gadā apstiprināto Hāgas programmu, 2008.gadā apstiprināto Eiropas Imigrācijas un patvēruma paktu un 2009.gadā apstiprināto Stokholmas programmu. 2013.gadā tika uzsāktas diskusijas par pēc-Stokholmas programmu, lai, cita starpā, izvirzītu turpmākās prioritātes

²² *Bēgļu un lokālie migranti*, Pieejams: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Refugees-and-internally-displaced-persons.ashx?HL=refugee>, 2016, (skatīts 21.05.2016)

²³ *Statistikas pārskats par migrācijas un starptautiskās aizsardzības jomu Latvijā* (2010.-2011.gads), Rīga, 2013, 4.lpp

tieslietu un iekšlietu jomā. 2014.gada 26.-27.jūnija Eiropadome apstiprināja ar Eiropadomes secinājumiem, kuros ir nostiprinātas būtiskākās vadlīnijas brīvības, drošības un tiesiskuma telpas tālākai attīstībai. Eiropadomes secinājumos nākamajiem pieciem gadiem ir izvirzītas tādas prioritātes kā:

- 1) migrācijas plūsmu labāka pārvaldība – risinot darbaspēka trūkuma jautājumu, aktīvi cīnoties pret nelegālo migrāciju, sadarbojoties ar trešajām valstīm, tostarp atpakaļuzņemšanas jautājumos, stiprinot patvēruma politiku un robežu pārvaldību;
- 2) noziedzības un terorisma novēršana un cīņa pret to;
- 3) juridiskās sadarbības uzlabošana starp dalībvalstīm.²⁴

Pirmā mērķa sasniegšanai ir iecerēts attīstīt uz nākotni vērstu un vispusīgu Eiropas migrācijas politiku, stiprinot solidaritāti un atbildību dalībvalstu starpā. Programmā tiek atzīts, ka labi pārvaldīta migrācijas politika var sniegt ieguvumus visām iesaistītajām personu grupām, turklāt ES ir nepieciešama līdzsvarota politika, reaģējot gan uz dalībvalstu prioritātēm un vajadzībām, kā arī dodot iespēju migrantiem pilnīgi izmantot savu potenciālu ES darba tirgū. Vienlaikus tiek uzsvērtā nepieciešamība īstenot aktīvu cīņu pret nelegālo migrāciju, ņemot vērā arvien pieaugušo spriedzi, ko rada nelegālās migrācijas plūsmas. Nepieciešams arī turpināt nodrošināt piekļuvi juridiski drošām un efektīvām patvēruma procedūrām tām personām, kam ir nepieciešams saņemt starptautisko aizsardzību.²⁵

Autore veica vairāku datu bāžu, un informatīvo mājaslapu apskati, bet neatrada konkrētas kvotas, cik katrai valstij būs jāuzņem patvēruma meklētāju tuvāko gadu laikā, taču ir statistika par iepriekšējiem gadiem – cik bēgļi ir uzņemti ES.

Obligātu bēgļu kvotu neatbalsta Īrija, Lielbritānija un Dānija. Šīs ir trīs ES dalībvalstis, kurām ir izņēmuma tiesības noteiktās politikas jomās, ko paredz ES līgumi. Tas nozīmē, ka šīm valstīm ir tiesības izlemt, vai tās vēlas piedalīties šādā kvotu sistēmā. Un šīs izņēmuma tiesības trijiem mazina iespējas obligātās kvotas uzspiest arī 25 pārējām dalībvalstīm. Tāpat kā Latvija, pret bēgļu kvotām iebilst arī Ungārija un Igaunija. Latvijas kaimiņi gan īpaši uzsver, ka bēgļu izvietošanai arī turpmāk ir jābūt brīvprātīgai. Eiropā pērn ieradušies teju 200 tūkstoši bēgļu. Skaitliski visvairāk bēgļu uzņēmusi Vācija - pērn apstiprinot 47 tūkstošus

²⁴ Migrācija un patvērumi Eiropas Savienībā, Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/eiropas-savieniba/migracija-un-patverums-es.html>, (skatīts 01.05.2016)

²⁵ Migrācija un patvērumi Eiropas Savienībā, Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/eiropas-savieniba/migracija-un-patverums-es.html>, (skatīts 01.05.2016)

pieteikumu. Bet Zviedrija uzņēmusi vislielāko bēgļu skaitu attiecībā pret valsts iedzīvotāju skaitu.²⁶

Tāpat Latvija gribētu Eiropas palīdzību izmitināšanā, ja pēkšņi pie mums būtu liels bēgļu pieplūdums, piemēram, no Austrumiem. Turklāt tas esot mīts, ka kvotu dēļ Latviju pārpludinās bēgļi. “Arī līdz šim Latvija bēgļus uzņēmusi. 2014.gadā patvērumu Latvijai lūdza 364 cilvēki,” skaidro ANO Starptautisks migrācijas organizācijas pārstāvis Latvijā Ilmārs Mežs.²⁷

Visvairāk patversmes meklētāju būs papildus jāuzņem Vācijai un Francijai. ES izpildvara ir izstrādājusi nacionālo kvotu sadalījumu, kurš paredz, ka Vācijai būs jāuzņem vairāk kā 40 000 migrantu, bet Francijai 30 000 no kopumā aptuveni 160 000 patvēruma meklētājiem. Baltijas valstu kontekstā nedaudz mazāk bēgļu ir jāuzņem Lietuvai – 503, bet Igaunija – 738 (Latvija – 517). Tā pat kā Latvijai, arī Lietuvai un Igaunijai ir neliela vēsture bēgļu integrācijā darba tirgū.

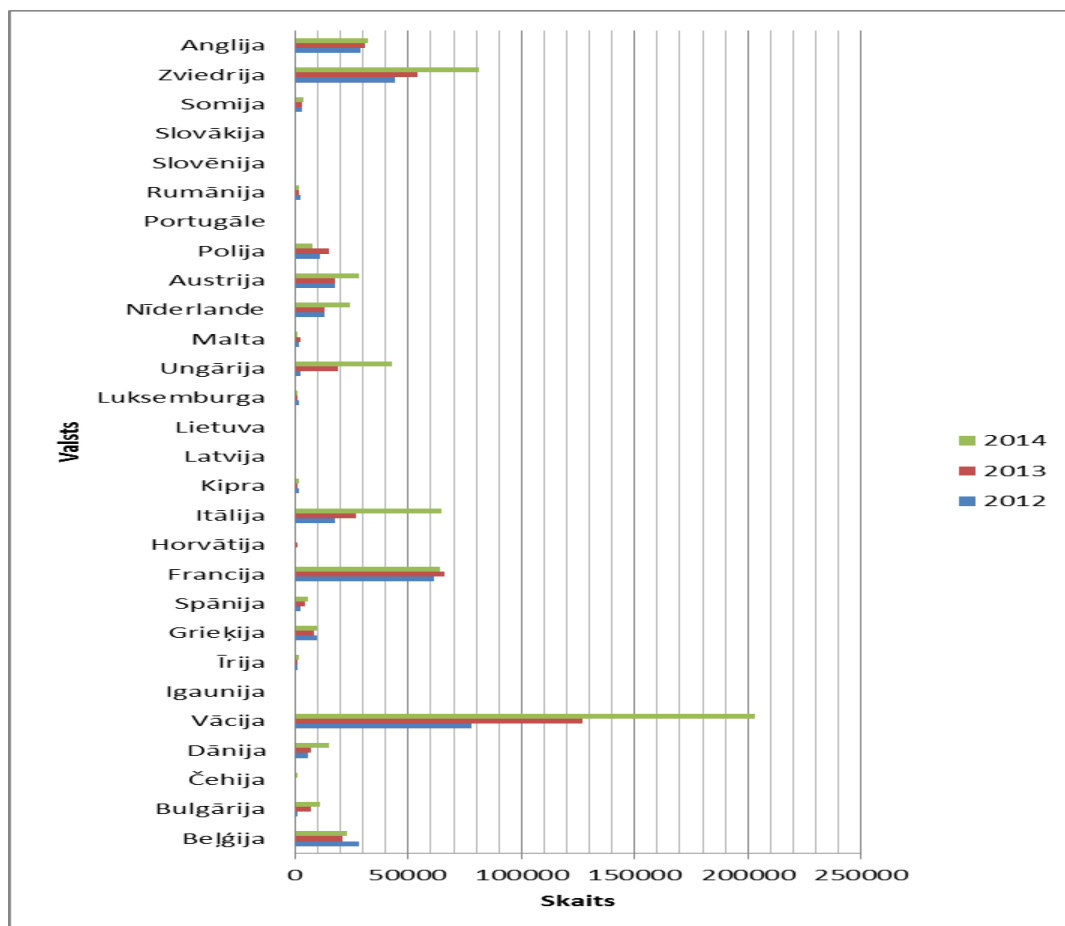
Plāns paredz starp valstīm sadalīt ne tikai tos patvērumu meklētājus, kuri nonākuši Itālijā un Grieķijā, bet arī tos, kuri šobrīd atrodas Ungārijā. Grieķija, Itālija un Ungārija ir trīs valstis, kuras jau šobrīd vislielāko skaitu Eiropas Savienībā ienākošo bēgļu, tāpēc tām netiek noteikta bēgļu kvota. Paredzams, ka vairākas valstis būs pret šādu kvotu palielinājumu, baidoties no to iespējām izmitināt tik lielu bēgļu skaitu. Piemēram, Polija paziņojusi, ka tā spēj uzņemt 2000 migrantu, bet kvotas paredz, ka poļiem pagaidu mājvietas būs jārod 12 000 patvēruma meklētājiem. Slovākija tikmēr pavēstījusi, ka tā neuzņems musulmaņus. Lielbritānijai, Īrijai un Dānijai ir tiesības patvērumu meklētājus neuzņemt, jo to paredz īpaši punkti valstu iestāšanās līgumos ES. Tas gan neliedz tām pieteikties brīvprātīgi uzņemt migrantus. Piemēram, Īrija jau iepriekš norādīja, ka gatava uzņemt 6000 cilvēku.²⁸

160 000 migrantu varētu ietvert 66 400 jau Grieķijā, 54 000 Ungārijā un 39 600 Itālijā jau nonākušos migrantus. Grieķija un Itālija jau ilgstoši ir galvenās valstis, kurās migranti nonāk, dodoties pāri Vidusjūrai, bet Ungārijā migranti nonāk pa sauszemi caur Balkānu valstīm. Kvotas tiek rēķinātas, ņemot vērā valsts kopproduktu, iedzīvotāju skaitu, bezdarba līmeni un līdzšinējo pieredzi patvērumu meklētāju uzņemšanā.

²⁶ Barisa-Sermule L., Kalaus N., *Bēgļu kvotas: aiz statistikas - cilvēku traģēdijas; Latvija ieilst NA stingrās pozīcijas dēļ*, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/beglu-kvotas-aiz-statistikas-cilveku-tragedijas-latvija-ieilst-na-stingras-pozicijas-del.a129295/> (skatīts 25.05.2016).

²⁷ Turpat, skatīts 25.05.2016

²⁸ *Nākamo divu gadu laikā Latvijai varētu nākties uzņemt papildu 526 bēgļus*, 2015, Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/national/politics/nakamo-divu-gadu-laika-latvijai-varētu-nakties-uzņemt-papildu-526-beglus.d?id=46437247> (skatīts 02.05.2016)

2.1. att. Patvērumu meklētāju uzņemto skaits pa valstīm laika posmā no 2012.gada līdz 2014.gadam²⁹

Kā redzams 2.1. attēlā (skatīt pielikumu Nr.1.) visvairāk bēgļus uzņēmusi Vācija 2014.gadā 202815 tūkstošus, tad seko Zviedrija ar 81325 tūkstošiem, un ar nelielu pārsvaru Itālija – 64625 tūkstošiem un Francija – 64310 tūkstošiem patvēruma meklētājus. Savukārt vismazāk Igaunija – 155 patvēruma meklētājus. Kopumā ES 2014.gadā uzņemti 626715 patvēruma meklētāji, 2013.gadā – 432060, bet 2012.gadā 336000 patvēruma meklētāji.

Tā kā pēdējo gadu laikā Zviedrija ir saskārusies ar ievērojamu patvēruma meklētāju skaita pieaugumu. Tas kombinācijā ar vispārējo īres dzīvokļu trūkumu ir radījis spiedienu uz uzņemšanas sistēmu. Bēgļi ir viena no grupām, kuru visvairāk skar mājokļu trūkums, jo viņiem bieži vien trūkst sociālo sakaru, kas var palīdzēt atrast mājokli, un finanšu līdzekļu mājas vai dzīvokļa iegādei. Pašvaldības ir neatkarīgas un saskaņā ar pašreizējo sistēmu tām nav pienākuma nodrošināt patvērumu bēgļiem.³⁰

²⁹ Autores veidots attēls pēc Eiropas Komisijas datiem, Pieejams: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/glossary_for_the_european_agenda_on_migration_en.pdf, 2016, (skatīts 01.05.2016)

³⁰ *Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks*, 2013, 10.lpp

Turklāt pieejamā informācija par darbā ar bēgļiem daudzās ES valstīs liecina par nepārprotamām līdzībām bēgļu integrāciju apgrūtinājošajos un veicinošajos faktoros.

Latvijas kontekstā imigrantu integrācijas jautājums joprojām ir aktuāls, ņemot vērā, ka ir liels no Latvijas izbraukušo cilvēku skaits un nacionālajos masu medijos un zinātniskajā, akadēmiskajā literatūrā tiek runāts par iespējamo viesstrādnieku pieplūdumu darbaspēka trūkuma gadījumā. Starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” (turpmāk – IPI III) rezultātiem Latvija ir visnelabvēlīgākā valsts imigrantiem un viņu pēcnācējiem, respektīvi, Latvijas imigrantu integrācijas politikai ir daudzi trūkumi.

Pētījumā iekļautas 38 valstis – Austrālija, Austrija, Beļģija, Bulgārija, Kanāda, Kipra, Čehija, Vācija, Igaunija, Somija, Francija, Dānija, Grieķija, Ungārija, Islande, Īrija, Itālija, Japāna, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Jaunzēlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Spānija, Zviedrija, Šveice, Turcija, Anglija, Amerikas Savienotās valstis, Horvātija, Dienvidkoreja. Svarīgi saprast, kādi ir iespējamie risinājumi imigrantu integrācijas politikas problēmām. No 38 valsts Latvija ieņēma pirmspēdējo vietu, proti, 37.vietu ar 31 punktu, bet Lietuva – 34.vietu ar 37 punktiem un Igaunija – 22.vietu ar 46 punktiem. Latvijas integrācijas politiku autore salīdzinās ar Zviedrijas, Lietuvas, Igaunijas, lai gan Latvijai, Lietuvai, Igaunijai un Zviedrijai ir kopējs ģeogrāfiskais reģions, tomēr šīs valstis nav ES dibinātājvalstis. Zviedrijas imigrantu integrācijas politika IPI III kontekstā ir atzīta par vislabāk attīstīto integrācijas politiku ES dalībvalstu vidū.

Lai tās novērtētu, tiek izmantoti 167 imigrantu integrācijas politiku raksturojoši indikatori, tādējādi sniedzot plašu priekšstatu par migrantu integrācijas iespējām citu valstu sabiedrībās. Citiem vārdiem izsakoties, vai visiem imigrantiem tiek garantētas līdzvērtīgas tiesības, pienākumi un iespējas.³¹ Papildinot iepriekš teikto, ne mazāk būtiska ir arī IPI III metodoloģija. Kā jau tika pieminēts, imigrantu integrācijas politikas novērtēšanas procesā tiek izmantoti politiku raksturojoši indikatori. Ssavukārt politikas indikators ir jautājums, kas attiecas uz konkrētu politikas komponenti, kas raksturo kādu no 8 politikas jomām:

- 1) darba tirgus mobilitāte,
- 2) ģimenes atkalapvienošanās,
- 3) izglītība,
- 4) veselība,
- 5) politiskā līdzdalība,

³¹Starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” dati, Pieejams: <http://www.mipex.eu/methodology>, 2016, (skatīts 25.05.2016)

- 6) ilgtermiņa uzturēšanās,
- 7) piekļuve pilsonības iegūšanai
- 8) pretdiskriminācija.³²

Katram jautājumam ir 3 atbilžu varianti. Maksimālais punktu skaits 3 tiek piešķirts tad, kad imigrantu integrācijas politika atbilst visaugstākajiem standartiem, kuri ir izklāstīti Eiropas Padomes konvencijās. Vadoties pēc pieejamās informācijas, IPI III pamatā tiek izmantoti valstu likumi, rīcībpolitikas un pētījumi.

Katras valsts neatkarīgie zinātnieki un praktiķi migrācijas likumdošanas, izglītības un pretdiskriminācijas jomā sniedz novērtējumu par katru rādītāju, pamatojoties uz valsts dokumentiem, kuri publiski pieejami par situāciju konkrētā laika posmā. Pēdējie jaunākie dati ir par 2015.gadu. Arī šis pētījums tiek pilnveidots, jo 2010.gadā bija 148 kritēriji un 7 politikas jomas, nebija iekļauta veselība.

Pēc tam, kad neatkarīgie zinātnieki un praktiķi snieguši savu ieguldījumu, visus novērtējumus anonīmi pārbauda otrs eksperts. Šajā datu vākšanas procesā tiek iesaistīti arī citi sadarbības partneri, kuras uzdevums noskaidrot neatbilstības un pārbaudīt konsekvenci aizpildītajās aptaujas lapās pa rīcībpolitikas jomām un valstīm attiecīgajā laika periodā, un valstu eksperti, kuru pienākums ir ziņot par pārmaiņām rīcībpolitikā un iemesliem, kuri ir šo pārmaiņu pamatā.³³

Kad katrā no politikas jomām ir saskaitīti punkti, tad tos saskaita kopā un izdala ar 8, lai iegūtu vidējo punktu skaitu. Pēc tam katras valsts valsts indekss tiek ievietots kādā no punktu kategorijām:

- 1) 80-100 – Labvēlīgs;
- 2) 60-79 - Drīzāk labvēlīgs;
- 3) 41-59 – Nedaudz labvēlīgs;
- 4) 21-40 - Nedaudz nelabvēlīgs;
- 5) 1-20 – Nelabvēlīgs;
- 6) 0 - Kritiski nelabvēlīgs.

Tālāk autore izveidoja tabulu, vadoties pēc pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” sniegtajiem datiem uz 2016.gada 20.maiju.

³²Starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III”, Pieejams: <http://www.mipex.eu/key-findings>, 2016, (skatīts 21.05.2016)

³³Starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III”, Pieejams: <http://www.mipex.eu/who-produces-mipex>, 2016, (skatīts 21.05.2016)

**Imigrantu integrācijas politikas indekss Latvijai, Lietuvai, Igaunijai un Zviedrijai uz 2016.gada
20.maiju³⁴**

Politiskās jomas	Latvija	Zviedrija	Igaunija	Lietuva
Darba tirgus mobilitāte	46	98	73	40
Ģimenes atkalapvienošanās	55	78	67	59
Izglītība	17	77	58	17
Veselība	17	62	27	26
Politiskā līdzdalība	13	71	21	16
Ilgtermiņa uzturēšanās	53	79	71	59
Pieklūve pilsonības iegūšanai	17	73	18	35
Pretdiskriminācija	34	85	32	43
Kopā	252	623	367	295
Vidējais	31.5 (31)	77.875 (78)	45.875 (46)	36.875 (37)

Vadoties pēc iepriekšpieminētajām punktu kategorijām, Latvijas un Lietuvas indeksi ietilpst 4.kategorijā – nedaudz nelabvēlīgs (21-40 punkti), Igaunijas indekss 3.kategorijā – nedaudz labvēlīgs (41-59 punkti), bet Zviedrijas integrācijas politikas indekss ietilpst 2.kategorijā – gandrīz labvēlīgs.

Kā redzams 2.1.tabulā Latvijai visvairāk punkti ir piešķirti par ģimenes atkalapvienošanās jomu, bet vizmazāk (13) par politisko līdzdalību. Samērā maz ir piešķirti punkti arī par izglītību, veselību un pieklūvi pilsonības iegūšanai – 17. Salīdzinājumā ar Igauniju, kura par izglītības jomu ir saņēmusi 58 punktus un par veselību – 27 punktus, tad pieklūve pilsonības iegūšanai ir līdzīga kā Latvijā, jo tā novērtēta ar 18 punktiem, savukārt Lietuvā šī joma novērtēta ar 35 punktiem.

Pētījums ir vispusīgs un pietiekami nopietns, lai to varētu izmantot imigrantu integrācijas politikas pilnveidē.

³⁴ Autores veidots attēls starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” dati, Pieejams: <http://www.mipex.eu/methodology>, 2016, (skatīts 25.05.2016)

Iepriekšpieminētā UNHCR mērķis ir nodrošināt starptautisko aizsardzību bēgļiem un rast ilgtermiņa risinājumu bēgļu problēmām. Šī uzdevuma veikšanai UNHCR vada un koordinē starptautiskās sabiedrības rīcību. Baltijas valstis UNHCR uzmanības lokā ir kopš 1991. gada, kad Ziemeļvalstu reģionālā pārstāvniecība Stokholmā savā darbībā iekļāva arī Igauniju, Latviju un Lietuvu. UNHCR Baltijas valstu birojs darbu Latvijā uzsāka 1998. gada oktobrī un turpināja to līdz 2002. gada 31. martam, kad visās trīs Baltijas valstīs tika pieņemti nepieciešamie likumi un normatīvie akti, lai ieviestu 1951. gada konvenciju par bēgļa statusu, nodibinātas nepieciešamās institūcijas patvēruma pieteikumu izskatīšanai un uzkrāta praktiska pieredze patvēruma jautājumos.³⁵

2.1.1. Bēgļu integrācijas politika Zviedrijā

Migrācijas tendences Zviedrijā pagājušā gadsimta laikā ir ievērojami mainījušās. Līdz Pirmajam pasaules karam Zviedrija bija neto emigrācijas valsts. Tomēr kopš Otrā pasaules kara Zviedrijai ir raksturīga neto imigrācija. Laika posmā starp 1940. un 1970. gadu lielākā daļa imigrantu bija darba imigranti no Skandināvijas un citām Eiropas valstīm³⁶. Šajā laikā migrācija bija stratēģiska reakcija uz straujo rūpniecības un ekonomikas izaugsmi, ko veicināja liberālā imigrācijas politika un ārvalstu darbaspēka aktīvā vervēšana. Līdz ar ekonomikas lejupslīdi un bezdarba pieaugumu 20. gadsimta 70. gadu sākumā Zviedrijā konkurence par darbavietām pastiprinājās un bija vērojams ārvalstu darbaspēka pieprasījuma kritums. Šajā pašā laika periodā Zviedrija ļāva valstī ieplūst lielam bēgļu skaitam.³⁷

Zviedrija 1951. gadā ratificēja 1951. gada Konvenciju par bēgļa statusu un 1967. gadā – Ņujorkas Protokolu un bēgļa statuss tika atzīts par pamatu pastāvīgai dzīvei valstī. 20. gadsimta 70. gados aptuveni 25 procenti visu imigrantu Zviedrijā ieradās no valstīm, kas atrodas ārpus Eiropas. Lielākā daļa bija bēgļi no Latīņamerikas valstīm. Imigrantu, kas nav Eiropas imigranti, īpatsvars Zviedrijā 20. gadsimta 80. un 90. gados palielinājās līdz aptuveni 50 procentiem no kopējā imigrantu pieplūduma. Lielākā daļa bija bēgļi no Āfrikas un Āzijas.³⁸

Pašlaik 15% no Zviedrijas 9,5 miljoniem iedzīvotāju ir dzimuši ārvalstīs (Zviedrijas Statistikas birojs SCB 2012d), savukārt 25 procenti kopējā imigrantu skaita (vecumā no 15

³⁵ ANO komisariāts bēgļu jautājumos, Pieejams: http://ano.deac.lv/html_1/index_02_10.htm (skatīts 24.05.2016)

³⁶ Westin, C. (2006) Country Profiles. Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism Centre for Research in International Migration and Ethnic Relations, Stockholm University, pieejams: <http://goo.gl/zDx7tc>, pp. 313

³⁷ Turpat, pp.51-52

³⁸ Hammarstedt and Palme (2012) Human capital transmission and the earnings of second generation immigrants in Sweden. IZA Journal of Migration, 2012(1)4pp 5

līdz 64 gadiem) ieradās valstī kā bēgļi.³⁹ 12.gadsimta pirmajā desmitgadē lielākā daļa bēgļu ieradās no Irākas, Somālijas, Afganistānas, Etiopijas un Sīrijas. Šodien vīriešu un sieviešu skaits ir līdzīgs, izņemot bēgļus no Afganistānas, kur 70 procenti bēgļu ir vīrieši.⁴⁰

Zviedrijā integrācijas jēdziens parasti attiecas uz visiem pirmās paaudzes imigrantiem, tai skaitā bēgļiem. Dažos oficiālajos integrācijas novērtējuma dokumentos ir iekļauti arī vietējie iedzīvotāji, kuru abi vecāki ir dzimuši ārvalstī. 20. gadsimta 60. gados Zviedrijā sāka attīstīties īpaša integrācijas politika. 1968.gadā Zviedrijas valdība paziņoja par mērķi panākt ārvalstu darbaspēka un pārējo iedzīvotāju līdztiesību. Arī pirms tam imigranti parasti bija iekļauti universālajās labklājības programmās. Kopš 1980. gada integrācijas stratēģija Zviedrijā paredz, ka imigrantiem tiek piešķirtas tādas pašas tiesības kā valsts pilsoņiem.⁴¹

Pēc kvotu sadalījuma Zviedrijai jāuzņem papildus 1369 bēgļi, kas pret Zviedrijā dzīvojošo skaitu – 9 700 tūkstoši - ir vien 0,014%. Pēc jaunākajiem CSP statistikas datiem 2015. gada sākumā Latvijā dzīvoja 1 986 1 tūkstoši iedzīvotāju, Latvijai jāuzņem papildus 517 patvēruma meklētāji, kas ir vien 0,026% uz kopējā skaita fona.

Integrācija ir Zviedrijā plaši izpētīta tēma – ir veikta gan akadēmiskā izpēte, gan pētījumi pēc valdības un NVO pasūtījuma. Tāpēc nav iespējams apgūt visu pētījumu lauku. Nozares, kas atklājās kā daļēji labi izpētītas Zviedrijā, ir veselība, izmitināšana, izglītība, nodarbinātība un dažādi sociālās integrācijas aspekti. Viskvalitatīvākie pētījumi ir nodarbinātības tēmu lokā, jo valdība to uzskata par atslēgu integrācijai, taču vairums pētījumu par citām tēmām ir kvantitatīva rakstura.

2008. gadā Riksdāgs - Zviedrijas parlaments pieņēma kopēju mērķi attiecībā uz Zviedrijas integrācijas politiku – nodrošināt „vienādas tiesības, pienākumus un iespējas visiem neatkarīgi no etniskās vai kultūras izcelsmes”.⁴² Valdība izvirza par prioritārām septiņas stratēģiskās jomas, kas ir integrācijas politikas uzmanības centrā. Galvenās integrācijas jomas:

- 1) efektīva jaunpienākušo imigrantu uzņemšanas un iepazīstināšanas sistēma;
- 2) vairāk darbā iesaistītu cilvēku un vairāk uzņēmēju;
- 3) labākas sekmes skolās un vienlīdzīgas izglītošanās iespējas;
- 4) labākas zviedru valodas zināšanas un izglītības iespējas pieaugušajiem;
- 5) efektīvi diskriminācijas novēršanas pasākumi;

³⁹ Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks, 2013, 10.lpp

⁴⁰ Turpat, 11.lpp

⁴¹ Borevi, K. (2010) Dimensions of Citizenship. European Integration Policies from a Scandinavian Perspective. Paper presented at the Swedish Political Association conference in Göteborg, 30 September – 2 October 2010, pieejams: <http://goo.gl/nPztCp>, pp: 22

⁴² Regeringen (2009) Swedish integration policy. Fact sheet by the Ministry of Integration and Gender Equality, December 2009 [pdf], pieejams: <http://goo.gl/kPpkSl>, pp.5

- 6) pozitīva attīstība reģionos ar izteiktu sociālo atstumtību;
- 7) vispārējo vērtību kopums sabiedrībā ar paaugstinātu daudzveidību.⁴³

Zviedrijas valdības galvenās iniciatīvas lielā mērā saskan ar ES mērķiem palielināt to migrantu ekonomisko, sociālo, kultūras un politisko līdzdalību, kuri nav ieradušies no ES valstīm.⁴⁴ Zviedrijā galvenais uzsvars tiek likts uz izglītības un nodarbinātības politiku, jo valdība uzskata, ka rezultātu uzlabošana šajās jomās uzlabos arī vispārējo integrāciju.⁴⁵

Vienlaikus valdība izmanto līdztiesību kā metodi, lai panāktu labāku integrāciju. Kopējais integrācijas mērķis ir jāīsteno galvenokārt ar vispārējiem pasākumiem, kas kalpos visu Zviedrijas iedzīvotāju interesēm. Tādējādi integrācijas politikai būtu jāaptver visas sociālās attīstības jomas un jāklūst par visu politikas jomu sastāvdaļu. Tomēr Zviedrijas valdība arī atzīst, ka pirmajos pāris gados Zviedrijā bēgļi un imigranti saskaras ar īpašiem šķēršļiem. Tāpēc tā sauktajiem tikko iebraukušajiem imigrantiem ir pieejami īpaši individuāli pasākumi, piemēram, valodas apmācība un mērķtiecīgi uz darba tirgu orientēti pasākumi, jo bēgļu īpašās vajadzības ir saistītas ar kļūšanu par jauniem Zviedrijas iedzīvotājiem. Būtisks faktors, kas ievērojami veicina uzlabojumus integrācijas jomā, ir laiks. Jo ilgāk imigranti dzīvo Zviedrijā, jo lielāka ir varbūtība, ka viņu ekonomiskā un sociālā situācija kļūs tāda pati kā vietējiem zviedru tautības iedzīvotājiem.⁴⁶

Zviedrija nepārtraukti cenšas stiprināt, stimulēt un attīstīt galvenās integrācijas jomas, sadarbojoties valdībai un pašvaldībām.⁴⁷

2010. gada decembra Integrācijas reformu valdība raksturo kā vissvarīgākās pārmaiņas integrācijas politikas jomā pēdējās desmitgades laikā. Tās ietvaros tiek realizēti īpaši pasākumi, kas vērsti tiešu uz bēgļu jautājumu risināšanu. Lai gan par Integrācijas reformas rezultātiem ir publicēti vairāki ziņojumi, vēl ir pārāgri spriest par tās ietekmi uz bēgļu integrāciju.⁴⁸

Integrācijas reformas galvenais mērķis ir attiecināt darba tirgus perspektīvu uz bēgļiem jau sākot ar dienu, kad tie ierodas Zviedrijā. Zviedrijas Valsts nodarbinātības dienestam (SPES) ir uzticēts pienākums vadīt 20 – 64 gadus vecu bēgļu integrācijas pasākumus vietējā

⁴³ Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks, 2013, 11.lpp

⁴⁴ European Commission (2011) European Agenda For The Integration Of Third-Country Nationals. Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, European Economic And Social Committee And The Committee of The Regions, Brussels

⁴⁵ Envall, A. (2012) Monitoring Integration in Sweden. In: Bijl, Rob, Verweij, A (eds.) Measuring and monitoring immigrant integration in Europe: Integration policies and monitoring efforts in 17 European countries. The Netherlands Institute for Social Research, The Hague, March 2012. pp.316

⁴⁶ Turpat, 314-315

⁴⁷ Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks, 2013, 11.lpp

⁴⁸ Turpat, 12.lpp

līmenī. Agrāk tas bija pašvaldību pienākums. Kopš 2011. gada Nodarbinātības ministrija ir tā institūcija, uz kuras pleciem gulstas galvenā atbildība par integrācijas politikas koordinēšanu valsts līmenī. Ministrija ir atbildīga par vairākām jomām – palīdzība nesen iebraukušiem bēgļiem nostabilizēties darba tirgū un sabiedrībā kopumā, diskriminācijas novēršanas pasākumi, pilsētas attīstība, jautājumi, kas saistīti ar Zviedrijas pilsonību un finansiālu atbalstu pašvaldībām bēgļu uzņemšanai. Lai sasniegtu integrācijas politikas mērķus attiecībā uz vienlīdzīgām tiesībām un pienākumiem, papildus Nodarbinātības ministrijai un SPES atbildību par integrācijas procesiem nes arī visas valdības institūcijas valsts, reģionālā un vietējā līmenī, kā arī pašvaldības.⁴⁹

Pašvaldībām joprojām ir nozīmīgas funkcijas bēgļu uzņemšanā vietējā līmenī, jo tās ir atbildīgas par praktisko palīdzību mājokļu jautājumos, pieaugušo izglītošanā, vispārējās izglītības nodrošināšanā, bērnu aprūpē un citu bērniem un jauniešiem paredzētu programmu īstenošanā, pabalstiem nepietiekamu ienākumu gadījumā, sociālo darbu, vecu cilvēku aprūpi un citiem jautājumiem un pakalpojumiem. Pašvaldības ir atbildīgas arī par zviedru valodas apmācības - zviedru valodas imigrantiem (turpmāk - SFI) – organizēšanu, kā arī nodrošina pilsonisko orientāciju bēgļiem, kuri ir tikko ieradušies valstī. Pašvaldības, kurām ir bēgļa uzņemšanas līgums ar valdību, katru gadu saņem no valsts vienreizēju maksājumu (kompensāciju) par katru bēgli. Valsts subsīdijas ir paredzētas, lai segtu izdevumus, kas saistīti ar SFI, pilsonisko orientēšanu, tūlku nodrošināšanu un īpašiem bēgļu integrēšanas pasākumiem skolās un pirmsskolās. Pašvaldības un novada domes var saņemt kompensāciju arī par citām ar bēgļu uzņemšanu saistītām izmaksām. Bēgļu uzņemšana un izvietošana pašvaldībās notiek saskaņā ar pašreizējo sistēmu un likumdošanu un tā ir brīvprātīga. Pēdējos gados bēgļu brīvprātīgā uzņemšana pašvaldībās tiek kritizēta, jo vienlaikus ar iespēju patvēruma meklētājiem izvēlēties mājokli tiek radīts nesamērīgs spiediens uz atsevišķām pilsētām. Pēdējā laikā patvēruma meklētāju skaits Zviedrijā ir pieaudzis un Zviedrijas Migrācijas pārvaldes prognozes liecina, ka šī tendence turpināsies, radot pārvaldes institūcijām nopietnu problēmu, risinot „uzņemšanas iespēju” un izmitināšanas jautājumus.⁵⁰

2010. gada budžeta projekta ietvaros Zviedrijas valdība definēja 27 rādītājus, kas ļautu izsekot attīstības tendencēm un norisēm attiecībā uz iepriekš minētajām septiņām stratēģiskās

⁴⁹ Envall, A. (2012) Monitoring Integration in Sweden (Integrācijas uzraudzība Zviedrijā). In: Bijl, Rob, Verweij, A (eds.) Measuring and monitoring immigrant integration in Europe: Integration policies and monitoring efforts in 17 European countries. The Netherlands Institute for Social Research, The Hague, March 2012. (Imigrantu integrācijas novērtēšana un uzraudzība Eiropā: integrācijas politikas un uzraudzības pasākumi 17 Eiropas valstīs. Nīderlandes Sociālo pētījumu institūts, Hāgā, 2012. gada marts.), pp.315

⁵⁰ Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks, 2013, 12.lpp

integrācijas politikas jomām laika griezumā. Visi rādītāji tiek izmantoti, lai uzraudzītu integrāciju vismaz vienu reizi gadā. Līdzīgi kā integrācijas stratēģija šie rādītāji galvenokārt koncentrējas uz nodarbinātību un izglītību, taču tie ietver arī citas politikas jomas. Pilsonība tika pievienota sarakstam kā integrācijas vispārējs rādītājs.⁵¹

Monitoringam izmantotie statistikas dati tiek ievākti no datu bāzēm, kas aptver visus iedzīvotājus. Tos apkopo un publicē Zviedrijas Statistikas pārvalde (SCB), kas ir oficiālais statistikas avots Zviedrijā. Datus par visiem rādītājiem var iedalīt pēc noteiktas ģeogrāfiskās izcelsmes, dzimuma un vecuma. Tos var analizēt arī valstu, reģionālajā un pašvaldību līmenī, ietverot pilsētu teritorijas ar plašu sociāli ekonomisko atstumtību, uz kurām attiecas vietējā reģiona attīstības līgumi starp valdību un attiecīgo pašvaldību.⁵²

Ņemot vērā kopējo mērķi nodrošināt visiem vienlīdzīgas tiesības, pienākumus un iespējas, valdības pārraudzības sistēma analizē izvēlēto rādītāju salīdzināšanas rezultātus. Salīdzinājums ir vērsts uz attiecībām starp dažādām mērķa grupām, pamatojoties uz ģeogrāfiskajiem apstākļiem. Novērtējums meklē atbildi uz jautājumu, vai atšķirības situācijā starp vietējiem iedzīvotājiem un ārzemniekiem ir palielinājušās vai samazinājušās. Atšķirību izlīdzināšanās liecina par sekmīgu integrāciju. Nodarbinātības ministrija regulāri izmanto šos rādītājus, lai novērtētu valdības integrācijas politikai uzlikto pienākumu efektivitāti, paplašinātu zināšanas un attīstītu citas politikas jomas. Šie rādītāji neizskaidro ne integrācijas cēloņsakarības, ne tendences, tāpēc valdība un Ministrija izmanto papildu statistikas analīzi un kvalitatīvus mērķtiecīgus pētījumus, lai iegūtu padziļinātu dažādu integrācijas jomu analīzi.⁵³

STATIV⁵⁴ datu bāzē ir reģistrēti bēgļu un citu ārvalstīs dzimušo imigrantu imigrācijas iemesli, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas izsniegšanas datums un Zviedrijā pavadīto gadu skaits. STATIV pieder Zviedrijas Statistikas pārvaldei un aptver visas Zviedrijā reģistrētās personas. Valsts līmeņa integrācijas politika un direktīvas visā Zviedrijā ir vienādas, taču vietējā līmenī saturs ir mainīgs. Sabiedrības un tautsaimniecības struktūra ir ļoti atšķirīga atkarībā no tā, vai tā ir maza pašvaldība reti apdzīvotā teritorijā vai lielāka pilsēta ar pieguļošām priekšpilsētām. Šīs strukturālās atšķirības ietekmē arī integrācijas politikas praktiskos pasākumus un rezultātus tāpat kā bēgļu pieredzi.

⁵¹ Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks, 2013., 13.lpp

⁵² Envall, A. (2012) Monitoring Integration in Sweden. In: Bijl, Rob, Verweij, A (eds.) Measuring and monitoring immigrant integration in Europe: Integration policies and monitoring efforts in 17 European countries. The Netherlands Institute for Social Research, The Hague, March 2012.p. 321

⁵³ Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks, 2013, 13.lpp

⁵⁴ STATIV – en longitudinell databas för integrationsstudier. Pieejams: <http://goo.gl/yVbjT8> (Skatīts 01.05.2015)

Salīdzinājumā ar vietējiem iedzīvotājiem, bēgļus Zviedrijā raksturo lielāks bezdarbs, pagaidu darbs, darbam neatbilstoša kvalifikācija.⁵⁵ Tas ir īpaši raksturīgi pirmajos gados pēc ierašanās Zviedrijā. 2010. gadā starp trīs gadus Zviedrijā nodzīvojušiem bēgļiem tikai 30 procentiem bija darbs. Bezdarba līmenis sieviešu bēgļu vidū ir lielāks salīdzinot ar vīriešiem bēgļiem. Kad bēgļi Zviedrijā ir pavadījuši vienu gadu, nodarbinātības atšķirība starp vietējiem zviedriem un bēgļiem ir 27%, bet pēc tam, kad bēgļi Zviedrijā ir pavadījuši 11 gadus, nodarbinātības atšķirības, salīdzinot ar vietējiem zviedriem, samazinās līdz apmēram 10%. Szulkin uzskata, ka sieviešu bēgļu integrācija darba tirgū pēc 11 nodzīvotiem gadiem Zviedrijā ir salīdzinoši labāka nekā lielākajā daļā citu Eiropas valstu.⁵⁶

Izvērtējot bēgļu bezdarba līmeni dažādu Zviedrijas pašvaldību teritorijās, Bevelander un Lundh (2007) atklāj, ka ir divu veidu darba tirgi, kas bēgļiem ir visizdevīgākie: pašvaldības bez universitātēm un ar tradicionālo darbaspēka pieprasījumu un lielākās pilsētas ar lielu privāto sektoru ekonomikā. Bevelanders ir veicis pētījumus par bēgļu iekļaušanos darba tirgū.

Zemais nodarbinātības līmenis pārvietoto bēgļu vidū ir izskaidrojams ar to, ka tiem pirms ierašanās Zviedrijā tiek piešķirta pajumte pašvaldībās ar bezdarba līmeni, kas ir augstāks par vidējo. Savukārt bēgļi, kuri tiek reģistrēti patvēruma piešķiršanas laikā, var izvēlēties, kur dzīvot. Saskaņā ar Rönqvist brīvība izvēlēties un doties uz vietām, kur ir pieprasījums pēc darbaspēka, pozitīvi ietekmē bēgļu nodarbinātības rezultātus. Vēl viens pozitīvs faktors, kas saistīts ar brīvu apmešanās vietas izvēli, ir iespēja pietuvoties etniskiem tīkliem, kas arī labvēlīgi ietekmē bēgļu iespējas atrast darbu. Zviedrijā tiek izvērsti īpaši politiskie pasākumi, lai veicinātu imigrantu līdzdalību darba tirgū, piemēram, sākuma līmeņa darba piedāvājumi un ievada darbi. Pēc 2010. gada decembra Integrācijas reformas tika izveidota arī īpaša programma, kuras mērķis ir veicināt bēgļu ātrāku integrāciju darba tirgū. Izmantojot šo programmu, visiem bēgļiem vecumā no 20 līdz 65 gadiem ir tiesības uz individuālu integrācijas plānu un finansiālu integrācijas atbalstu.⁵⁷

SPES izstrādā individuālo darba plānu kopā ar bēgļi, sadarbojoties ar pašvaldību, iesaistītajām iestādēm, uzņēmumiem un organizācijām. Individuālajā darba plānā ir jāietver vismaz zviedru valodas apmācība imigrantiem (SFI), pilsoniskās orientācijas kurss un pasākumi bēgļa sagatavošanai nodarbinātībai, piemēram, izglītības un profesionālās pieredzes un prakses apstiprināšana. Bēgļi, kuri piedalās integrācijas pasākumos, ir tiesīgi saņemt

⁵⁵ Bevelander, P. (2011) The Employment Integration of Resettled Refugees, Asylum Claimants, and Family Reunion Migrants in Sweden. *Refugee Survey Quarterly*. 30(1): 22-43.

⁵⁶ Lundborg, P. (2012) Refugees' employment integration in Sweden. Cultural distance and labor market performance. *Review of International Economics*, 21(2). pp. 2

⁵⁷ Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks, 2013, 14.lpp

palīdzību no konsultanta, kurš sniedz tiem atbalstu darba meklējumos. Tā kā Integrācijas reforma tika īstenota pirms mazāk nekā trim gadiem, vēl ir pārāgri spriest par tās ilgtermiņa ietekmi uz bēgļu integrāciju darba tirgū.⁵⁸

2.2.tabula

Imigrantu integrācijas politikas indekss Zviedrijai uz 2016.gada 20.maiju⁵⁹

Politiskās jomas	Zviedrija
Darba tirgus mobilitāte	98
Ģimenes atkalapvienošanās	78
Izglītība	77
Veselība	62
Politiskā līdzdalība	71
Ilgtermiņa uzturēšanās	79
Pieklūve pilsonības iegūšanai	73
Pretdiskriminācija	85
Kopā	623
Vidējais	77.875 (78)

Kā redzams 2.2. tabulā Zviedrija visvairāk punktus ieguvusi darba tirgus mobilitātē - 98, bet vizmazāk veselības jomā.

Zviedrijas imigrantu integrācijas politika IPI III pētījumā saņēmusi visaugstāko novērtējumu, proti, 78, salīdzinājuma ar 2010.gadu, Zviedrijas indekss ir krities, jo 2010.gadā bija 83 punkti. Neskatoties uz to, šis valsts integrācijas politika atzīta par labvēlīgu imigrantiem. Saskaņā ar IPI III pētījumu Zviedrijā visi darbinieki tiek vērtēti līdzvērtīgi. Kolīdz ir saņemta vismaz 1 gada ilga uzturēšanās atļauja zviedru darba tirgū netiek uzsvērtas atšķirības starp zviedriem, ES pilsoņiem un imigrantiem. Saskaņā ar „Darba likumu” iebraucējus informē par viņu tiesībām. Zviedrijā tikko atbraukušajiem imigrantiem tiek piedāvātas „Step-in” darba iespējas. Šādas darba iespējas nodrošina Zviedrijas valdība. Lai

⁵⁸ Bēgļu integrācija Zviedrijā, Ir pienācis laiks, 2013, 15.lpp

⁵⁹ Autores veidots attēls pēc Starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” dati, Pieejams: <http://www.mipex.eu/methodology>, 2016, (skatīts 25.05.2016)

saņemtu iespēju iesaistīties „Step-in” darbā, imigrantam ir arī vienlaikus jāuzsāk kurss, kas saucas „Zviedru valoda imigrantiem”. Līdz ar „Darba tirgus akta” stāšanos spēkā Zviedrijas nodarbinātības dienests ir pārņēmis pašvaldību pienākumus. Autoresprāt, salīdzinājumā ar Baltijas valstīm, Zviedrijas valdība strādā pie imigrantu integrācijas politikas pilnveides.

Otrā imigrantu integrācijas politikas joma ir ģimenes atkalapvienošanās. Ģimeņu atkalapvienošanās saistītie nosacījumi ir izklāstīti „Aktā par ārzemniekiem”.⁶⁰ Saskaņā ar IPI III pētījumu kopumā Zviedrijas valsts ir atzīta par labvēlīgu vidi, lai atkalapvienotos ar ģimeni.

Savukārt 77 punkti iedoti tādai integrācijas politikas jomai kā izglītībai. IPI III pētījumā norādīts, tas, cik lielā mērā migrantu skolēni un viņu vecāki tiek iesaistīti skolas dzīvē, ir atkarīgs no pašvaldībām. 2011.gadā augstākajai izglītībai Zviedrijā tika ieviestas mācību maksas. Līdz ar to sākot ar 2011.gadu imigrantiem, kuri vēlas studēt Zviedrijā, ir pašiem jāapmaksā studijas. Tomēr ir būtiski vērst uzmanību, ka arī šī prasība neattiecas uz visiem imigrantiem, proti, izņēmumi ir šādi: studenti, kuri piedalās apmaiņas programmās, doktorantūras studenti. Šo izmaiņu rezultātā ir samazinājies izglītības nolūkā izsniegto uzturēšanās atļauju skaits.⁶¹ Iespējams, Zviedrijā vajadzēja saglabāt bezmaksas izglītību, kā arī bezmaksas augstākajai izglītībai vajadzētu būt Baltijas valstīs. Bezmaksas augstākā izglītība būtu veids, kā neļaut konkrētās valsts talantīgajiem jaunajiem cilvēkiem emigrēt uz citu valsti.

Ceturta imigrantu integrācijas politikas joma ir veselība, kurai piešķirts salīdzinoši zems punktu skaits – 62. Pētījumi liecina, ka bēgļu veselība Zviedrijas literatūrā ir labi izpētīta un šajā saistībā ir veikti pētījumi arī par tādiem tematiem kā saikne starp bezdarbu un veselību un bēgļu piekļuve veselības aprūpei un citiem sociālajiem pakalpojumiem. Kādā pētījumā pat tiek salīdzināts bēgļu, darba imigrantu un vietējo zviedru dzīves līmenis. Pētījumi liecina, ka bēgļiem un patvēruma meklētājiem Zviedrijā ir sliktāka psihiskā un fiziskā veselība nekā vietējiem zviedriem un darba imigrantiem. Vairāki pētnieki un praktiķi uzskata, ka slikta veselība var lielā mērā ietekmēt bēgļu kapacitāti un iespējas integrēties jaunās mītnes zemes sabiedrībā un koncentrēties uz mācībām, apgūt zviedru valodu, atrast darbu un iesaistīties sabiedriskajā dzīvē.⁶²

⁶⁰Aliens Act, 29.09.2005, SFS 2005:716. Pieejams: <http://www.government.se/sb/d/5805/a/66122>. (Skatīts 19.05.2016).

⁶¹Parusel, B., *Prezentācija: Third-country national students in Sweden-statistical trends and rules for entry and stay*. Pieejams: <http://www.emnsweden.se/download/18.74f00c42136b062689880004951/Parusel-Bernd.pdf>. (Skatīts 12.05.2016).

⁶²Egenmakt R., *Empowerment Against Exclusion – the Government’s Strategy for Integration*, Regeringens skrivelse 2008/09: pp.24.

Piektā imigrantu integrācijas politikas joma attiecināma uz politiskās līdzdalības nodrošināšanu imigrantiem Zviedrijas demokrātiskajā dzīvē. Saskaņā ar IPI III pētījumu šī imigrantu integrācijas politikas joma Latvijā, Lietuvā un Igaunijā ir salīdzinoši vāji attīstīta, tomēr uz Zviedriju šādu vērtējumu nevar attiecināt – 71.punkts, jo tiek nodrošinātas līdzvērtīgas politiskās tiesības visiem šīs valsts iedzīvotājiem. Zviedrijā varas iestādes konsultējas ar pilsonisko sabiedrību, kad tiek veiktas izmaiņas politikā, kā arī nacionālajā un vietējā līmenī šīs iestādes sadarbojas arī ar NVO, kuras strādā ar imigrantiem.

Sestā imigrantu integrācijas politikas joma ir saistīta ar ilgtermiņa uzturēšanos Zviedrijā. Ilgtermiņa uzturēšanās Zviedrijā, attīstības pakāpi IPI III pētījums novērtējis kā augstu – 79 punkti. Tāpat kā Baltijas valstīs arī Zviedrijā imigrantiem, kuri vēlas iegūt iespēju ilgtermiņā uzturēties valstī, jāiesniedz attiecīgais pieteikums pēc 5 gadu ilgas dzīvošanas Zviedrijā. Kā arī imigrantam ir jāspēj pilnībā finansiāli nodrošināt gan sevi, gan arī savu ģimeni, kā arī jābūt mājoklim.

Septītā imigrantu integrācijas politikas joma ir pilsonības iegūšanas iespējas Zviedrijā. Pilsonības iegūšanas nosacījumi Zviedrijā ir izklāstīti „Zviedru pilsonības akta” - prasības neietver zviedru valodas zināšanu apstiprināšanu kā tas, piemēram, ir Latvijā. 5 gadu ilgā uzturēšanās valstī un „Step-in” darba iespējas, kuras var izmantot tikko Zviedrijā iebraukušie imigranti ar nosacījumu vienlaikus arī apmeklēt zviedru valodas kursus, veicina valsts valodas apguvi.

Astotā imigrantu integrācijas politikas joma ir pretdiskriminācijas joma, kurai piešķirts ļoti augsts vērtējums – 85 punkti. Zviedrija aktīvi strādā pie šīs jomas pilnveides - „Diskriminācijas Akts”, kas stājās spēkā 2009.gada 1.janvārī. Šis tiesību akts aizvieto 7 likumus ar 1 likumu un 4 iepriekšējās iestādes, kuras risināja jautājumus attiecībā uz pretdiskrimināciju, ar vienu iestādi – vienlīdzības Ombudu. Šī iestāde uzraudzīs atbilstību ar „Diskriminācijas aktu”. Svarīgi piebilst, ka „Diskriminācijas Akts” ietver 2 jaunus aizliegumus diskriminēt, pamatojoties uz vecumu un dzimumu maiņu vai dzimuma izpausmi.⁶³

2.1.2. Bēgļu integrācijas politika Igaunijā

Igaunijai divu gadu laikā no Itālijas un Grieķijas ES bēgļu pārvietošanas ietvaros būs jāuzņem 523 bēgļi. Igaunija vēlas dot priekšroku ģimenēm, un plāno bēgļus izklaidēt un izmitināt dažās pašvaldībās. Šobrīd arī tiek skatīts likumprojekts, saskaņā ar kuru viņiem

⁶³ Sweden, 2016. Pieejams: <http://www.mipex.eu/sweden>. (Skatīts 25.05.2016)

īgauņu valoda būtu jāmācās obligāti. Līdzīgi kā Latvijā, attieksme sabiedrībā ir dažāda, viedokļi mēdz būt visai pretēji.⁶⁴

Igaunija IPI III pētījumā ieguvusi labāku novērtējumu nekā Latvija un Lietuva, proti, 22.vietu ar 46 punktiem. Lai gan Latvija un Igaunija ieguva līdzīgu punktu skaitu piekļuvei pilsonības iegūšanai, tomēr šāds rezultāts liek domāt, ka Igaunijā imigrantu integrācijas politika ir vairāk attīstīta nekā pārējās 2 Baltijas valstīs

2.3.tabula

Imigrantu integrācijas politikas indekss Igaunijai uz 2016.gada 20.maiju⁶⁵

Politiskās jomas	Igaunija
Darba tirgus mobilitāte	73
Ģimenes atkalapvienošanās	67
Izglītība	58
Veselība	27
Politiskā līdzdalība	21
Ilgtermiņa uzturēšanās	71
Piekļuve pilsonības iegūšanai	18
Pretdiskriminācija	32
Kopā	367
Vidējais	45.875 (46)

Kā redzams 2.3. tabulā vislielāko punktu skaitu Igaunijai ieguvusi darba tirgus mobilitātes jomā – 73, un tad ar 71 punktu seko joma – ilgtermiņa uzturēšanās. Igaunijas darba tirgus mobilitāti izceļas ar mērķtiecīga atbalsta nodrošināšanu. Igaunijā tie darbinieki, kuri ir imigranti, saņem lielāku atbalstu nekā citās Centrāleiropas valstīs. Šiem imigrantiem

⁶⁴ Amoliņš, G., No atbalsta līdz ignorancei un naidam - Igaunija gaida pirmos bēgļus, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/zinju-analize/zinas/no-atbalsta-lidz-ignorancei-un-naidam-igaunija-gaida-pirmos-beglus.a149930/>, (skatīts 25.05.2016)

⁶⁵ Autores veidota tabula pēc Starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” dati, Pieejams: <http://www.mipex.eu/methodology>, 2016, (skatīts 25.05.2016)

tiek nodrošinātas iespējas izmantot vispārējās izglītības un apmācības programmas.⁶⁶ Lai arī no IPI III pētījuma skata punkta šī Igaunijas imigrantu integrācijas politikas joma ir novērtēta kā atvērta un uz iespēju nodrošināšanu imigrantiem, tomēr šī joma ir arī vērsta uz ierobežojumu noteikšanu – „Aks par ārzemniekiem” 113.punkts nosaka, ka ikgadējā imigrācijas kvota nedrīkst pārsniegt 0,1% no pastāvīgā Igaunijas ikgadējā iedzīvotāju skaita.⁶⁷ Ierobežojošās imigrācijas kvotas dēļ Igaunijas uzņēmējiem ir radušās problēmas atrast kvalificētus darbiniekus. Līdz ar to viņi atbalsta imigrācijas kvotas palielināšanu, jo, kā paši uzņēmēji izsakās, „pašreizējā sistēma liedz iebraukt un strādāt Igaunijā trešo valstu pilsoņiem, kuriem ir prasmes, kādas nepieciešamas darbdevējiem”.⁶⁸ Darba tirgus mobilitāti Igaunijā vērtē kā būtisku paraugpraksi, no kuras varētu mācīties pārējās 2 Baltijas valstis – Latvija un Lietuva.

Otrā imigrantu integrācijas politikas joma ir ģimenes atkalapvienošanās. Autore pieļauj, ka šajā jomā pētījuma veicēji uzmanību ir pievērsuši “Igaunijas Republikas Konstitūcijas” 26., 27.pantam, „Aktam par starptautiskās aizsardzības piešķiršanu ārzemniekiem”, „Aktam par ārzemniekiem”, jo tajos jau ir atrunāta ģimenes atkalapvienošanās. Par šo joma ir maz pieejami informācijas avoti, kuros būtu skatīta ģimeņu atkalapvienošanās Igaunijā.

Igaunijas valdība, saskaņā ar memorandu, vēlas uzņemt ģimenes. Igaunija dod priekšroku ģimenēm un visneaizsargātākajām sabiedrības grupām kā bāreņiem, bērniem un vientuļajām mātēm. Līdzīgu vienošanos Tallina vēlas noslēgt arī ar Grieķiju. Ģimenes pirmais loceklis un arī bērni saņem 99 eiro, otrs loceklis - 80% apjomā no pirmā”. Par šo naudu pašiem ir jāpērk pārtika. Dzīvokļos ir divas, trīs istabas ar virtuvi un vannasistabu. Ir neliela trenāžieru zāle, centra iemītniekus cenšas iesaistīt vietējos sporta pasākumos, piemēram, spēlēt futbolu ar vietējiem.⁶⁹ Saskaņā ar IPI III pētījumu ģimenes apvienošanās nosacījumi ir izpildāmi un ģimenes locekļi jūtas daudz drošāk par savu pieteikumu uz atkalapvienošanos un statusu nekā, piemēram, Lietuvā un Latvijā. Ģimenes atkalapvienošanās iespējas samazina

⁶⁶ Imigrantu integrācijas politikas indekss, Estonia, 2016. Pieejams: <http://www.mipex.eu/estonia>. (skatīts 2016.gada 20.maijā).

⁶⁷ Aliens Acts, 2010,. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=XXXXXX14K1&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=v%E4lismaalaste>. (skatīts 2016.gada 30.aprīlī).

⁶⁸ Kvalificētu speciālistu trūkuma dēļ Igaunijā uzņēmēji prasa paaugstināt imigrācijas kvotas, 2012. Pieejams: <http://www.latvijaradio.lv/zinas/raksts.php?id=51328&gr=0>. (Skatīts 2016.gada 30.aprīlī).

⁶⁹ Amoliņš, G., No atbalsta līdz ignorancei un naidam - Igaunija gaida pirmos bēgļus, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/zinju-analize/zinas/no-atbalsta-lidz-ignorancei-un-naidam-igaunija-gaida-pirmos-beglus.a149930/>, (skatīts 25.05.2016)

imigrantu neatbilstība prasībām, piemēram, laulātā atļauja var tikt atteikta vai atsaukta, ja attiecības izjūk, un viņiem netiek dotas iespējas saņemt autonomu atļauju pat ārkārtīgi sarežģītos apstākļos.⁷⁰ Autoresprāt, Igaunijā šī joma ir vissakārtotākā no visām trim Baltijas valstīm. Tas arī ir viens no daudzajiem izskaidrojumiem, kāpēc Igaunija ir saņēmusi augstāku novērtējumu nekā Latvija un Lietuva.

Trešā imigrantu integrācijas politikas joma ir izglītība, kurai tika piešķirti 58 punkti. Sadarbībā ar vietējiem uzņēmumiem, Igaunijas valdība vēlas izstrādāt sistēmu, ka tēvs un māte uzreiz ietu darbā, ja viņiem ir kvalifikācija un izglītība.⁷¹ Igaunijas izglītības galvenais mērķis ir „palīdzēt Igaunijas sabiedrībai kļūt par atvērtas erudīcijas sabiedrību, kur katrs cilvēks ir aktīvs mūžizglītības gājējs”.⁷² IPI III pētījumā Igaunijas izglītības sistēma ir augsti novērtēta un atzīta par vienu no labākajām ne tikai pārējo 2 Baltijas valstu vidū. Igaunijai divu gadu laikā no Itālijas un Grieķijas ES bēgļu pārvietošanas ietvaros būs jāuzņem 523 bēgļi. Igaunija vēlas dot priekšroku ģimenēm, un plāno bēgļus izkļiedēt un izmitināt dažās pašvaldībās. Šobrīd arī tiek skatīts likumprojekts, saskaņā ar kuru viņiem igauņu valoda būtu jāmacās obligāti. Līdzīgi kā Latvijā, attieksme sabiedrībā ir dažāda, viedokļi mēdz būt visai pretēji.⁷³ „Igaunijas integrācijas un migrācijas fonda” „Mūsu ļaudis” projekti palīdz skolām organizēt programmas saistībā ar sociālo integrāciju - sadarbībā ar plašsaziņas līdzekļiem cenšas palīdzēt sabiedrībai cienīt un iemācīties novērtēt Igaunijas kultūras daudzveidību un etniskās minoritātes.⁷⁴

Ceturta imigrantu integrācijas politikas joma ir veselība, kurai piešķirti vien 27 punkti, bet salīdzinājumā ar Latviju, kurai piešķirti 17 punkti, un Lietuvu – 26 punkti, rādītāji ir nedaudz augstāki. Pirmajā dienā pēc ierašanās lidostā bēgļu grupu vispirms nosūtīs uz

⁷⁰ Estoniana Educational Landscape. Pieejams: <http://estonia.eu/about-estonia/society/estonian-educationallandscape.html>. (skatīts 20.05.2016.)

⁷¹ Amoliņš, G., No atbalsta līdz ignorancei un naidam - Igaunija gaida pirmos bēgļus, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/zinju-analize/zinas/no-atbalsta-lidz-ignorancei-un-naidam-igaunija-gaida-pirmos-beglus.a149930/>, (skatīts 25.05.2016)

⁷² IZM mērķis ATR kontekstā: izglītības kvalitāte, pieejamība, efektivitāte, 2008. Pieejams: <http://izm.izm.gov.lv/aktualitates/informacija-medijiem/2575.html>

⁷³ Amoliņš, G., No atbalsta līdz ignorancei un naidam - Igaunija gaida pirmos bēgļus, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/zinju-analize/zinas/no-atbalsta-lidz-ignorancei-un-naidam-igaunija-gaida-pirmos-beglus.a149930/>, (skatīts 25.05.2016)

⁷⁴ Starptautiskais pētījums „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” dati, Estonia, 2015., Pieejams: <http://www.mipex.eu/methodology>, 2016, (skatīts 25.05.2016)

sākotnējo medicīnisko pārbaudi, tad norīkos tā dēvētas atbalsta personas, kas bēgļiem turpmākajos mēnešos palīdzēs ar dzīvi Igaunijā, un nogādās sagatavotajā dzīvesvietā.⁷⁵

Kā piektā imigrantu integrācijas politikas joma, tiek analizēta politiskā līdzdalība, kurā Igaunija saņēma vienu no saviem zemākajiem rādītājiem – 21. Igaunijā, kuri kļuvuši par pastāvīgajiem iedzīvotājiem, var balsot pašvaldību vēlēšanās. Igaunija pastāvīgajiem imigrantiem nedod iespējas kandidēt pašvaldību vēlēšanās.⁷⁶ Pēc IPI III pētījuma skatu punkta imigrantu politiskās līdzdalības iespējas Igaunijā ir ierobežotas, un autoreprāt, tās ir uzskatāmas par trūkumu - jomas, kuras būtu jāatstāj vietējās sabiedrības ziņā, piemēram, politika.

Kā sestā imigrantu integrācijas politikas joma ir saistīta ar ilgtermiņa uzturēšanos Igaunijā, kurai tika piešķirts ļoti augsts vērtējums – 71 punkts. Igaunijā šī joma attīstības ziņā ir līdzvērtīga tai, kāda ir Latvijā un Lietuvā. Kopējās iezīmes visām trim Baltijas valstīm attiecībā uz šo imigrantu integrācijas politikas jomu ir šādas: pirmkārt, imigranti, kuri vēlas iegūt iespēju ilgtermiņā uzturēties valstī, iesniedz pieteikumu uz pastāvīgo uzturēšanos pēc 5 gadu ilgas uzturēšanās valstī ar termiņuzturēšanās atļauju. Igaunijā vidēji patvēruma pieteikumus dienesti izskata sešus mēnešus. Tiem, kas iegūst patvērumu, četrus mēnešu laikā jāpamet uzturēšanās centrs. Viņiem palīdz atrast jaunu dzīvesvietu, darbu, un daudzi jau strādā.⁷⁷ Kamēr dzīvo uzturēšanās centrā, tikmēr nevar strādāt. Pēc tam to var oficiāli darīt. Lielākā daļa bēgļu sāk strādāt ātri, jo centrs arī reģistrē viņus bezdarbnieku biržā, kura palīdz atrast darbu. Tā kā Igaunijā pabalsti nav lieli, tad lielākā daļa bēgļu grib strādāt.

Septītā imigrantu integrācijas politikas joma ir saistīta ar pilsonības iegūšanas iespējām Igaunijā, kurā piešķirti 18 punkti, kas ir ļoti līdzvērtīgi Latvijai, kurai piešķirta 17 punkti. Pilsonības iegūšanas nosacījumi ir izklāstīti „Pilsonības Aktā”, piemēram, valstī ir jānodzīvo 8 gadus, kā arī veiksmīgi jānokārto pilsonības eksāmens, kas ietver igauņu valodas, „Igaunijas Republikas Konstitūcijas” un „Pilsonības Akta” zināšanu pārbaudi.⁷⁸

⁷⁵ Amoliņš, G., No atbalsta līdz ignorancei un naidam - Igaunija gaida pirmos bēgļus, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/zinju-analizi/zinas/no-atbalsta-lidz-ignorancei-un-naidam-igaunija-gaida-pirmos-beglus.a149930/>, (skatīts 25.05.2016)

⁷⁶ Golubeva M. Political Participation of Third Country Nationals in Estonia, Latvia and Poland, 2011, p.6. Pieejams: http://www.migpolgroup.com/publications_detail.php?id=317 (skatīts 25.05.2016)

⁷⁷ Amoliņš, G., No atbalsta līdz ignorancei un naidam - Igaunija gaida pirmos bēgļus, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/zinju-analizi/zinas/no-atbalsta-lidz-ignorancei-un-naidam-igaunija-gaida-pirmos-beglus.a149930/>, (skatīts 25.05.2016)

⁷⁸ Citizenship Act, 01.04.1995, RT I 1995, 12, 122. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/text/en/X40001K6.htm>. (Skatīts 12.05.2016)

Lai sagatavotos valodas un pilsonības testiem, tiek nodrošināts bezmaksas atbalsts. Neskatoties uz to, eksāmena nokārtošanu sarežģī jau iepriekš minētais augstais igauņu valodas prasmes līmenis, A2.⁷⁹

Astotajā Igaunijas imigrantu integrācijas politikas jomā – pretdiskriminācijā - Igaunijai tika piešķirti 32 punkti, kas nav augsts rādītājs. Igaunija attiecībā uz pretdiskrimināciju atrodas diezgan līdzīgās pozīcijās ar Latviju. Igaunijā 2009.gada 1.janvārī. stājās spēkā „Likums par vienlīdzīgu attieksmi”, kurš aizliedz diskrimināciju, pamatojoties uz rasi, etniskumu, reliģiju, vecumu, invaliditāti, seksuālo orientāciju.⁸⁰

Tomēr, kā 2011.gada ziņojumā par diskriminācijas apkarošanu Igaunijā ir norādīts, neskatoties uz to, ka ir pieņemts šis likums, Igaunijas pretdiskriminācijas joma joprojām ir vāji attīstīta. Nepieciešams ieviest nopietnākas sankcijas, kas varētu atturēt iestāžu darbiniekus no cilvēku diskriminēšanas jomā.⁸¹

Igaunijas prezidents Tomass Henrihs Ilvess šā gada, 2016.gada februārī, uzrunājot Eiropas Parlamentu, uzsvēra, ka bēgļi, kas ierodas Eiropā kara draudu dēļ, kā arī ekonomiskie bēgļi apdraud Eiropu tā, kā vēl nekad. Bēgļu skaits Eiropā atstās iespaidu gan uz sociālo budžetu, gan arī kohēzijas līdzekļiem. 1946.gadā Eiropā bija daudzi miljoni dažādu valstu bēgļi, un arī tad tika atrasts risinājums. Ilvess uzskata, ka nepieciešams solidāri visām ES valstīm risināt bēgļu problēmu, stiprināt ES ārējo robežu, kā arī izveidot tādu bēgļu politiku, kas ļautu izraidīt nelegālos migrantus.⁸²

Aplūkojot visas 8 politiskā jomas par Igauniju, autore secina, ka Igaunijas imigrantu integrācijas politika ir labi attīstīta, tomēr tās veidotājiem būtu jāpilnveido tādas imigrantu integrācijas politikas jomas kā, piemēram, veselība, politiskā līdzdalība un piekļuve pilsonības iegūšanai.

Taču no visām trim Baltijas valstīm visveiksmīgāk imigrantu integrācijas politika tiek attīstīta Igaunijā.

⁷⁹ Imigrantu integrācijas politikas indekss, Estonia, 2015. Pieejams: <http://www.mipex.eu/estonia>. (Skatīts 12.05.2016)

⁸⁰ Estonia: Adoption of the Law on Equal Treatment in European Anti-Discrimination Law Review, Issue no.8, 2009, p.44. Pieejams: http://www.migpolgroup.com/public/docs/155.EuropeanAntidiscLawReview_8_27.07.09_EN.pdf. (Skatīts 12.05.2016)

⁸¹ Citizenship Act, 01.04.1995, RT I 1995, 12, 122. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/text/en/X40001K6.htm>. (Skatīts 18.05.2016)

⁸² Igaunijas prezidents Ilvess: Bēgļi apdraud Eiropu kā vēl nekad, BNS, 2016. Pieejams: http://news.lv/Rigas_Aprinka_Avize/2016/02/05/igaunijas-prezidents-ilvess-begli-apdraud-eiropu-ka-vel-nekad, (Skatīts 18.05.2016)

2.1.3. Bēgļu integrācijas politika Lietuvā

Lietuvai paredzēts divu gadu laikā uzņemt kopumā 1105 bēgļus no tādām izcelsmes valstīm kā Sīrija, Irāka un Eritreja. Lielākā daļa no viņiem tiktu pārcelti no Itālijas un Grieķijas, neliela daļa arī no Turcijas.

Šā gada sākumā pirmā irākiešu ģimene, kas Lietuvā ieradās 2015. gada decembra vidū un tika uzņemta saskaņā ar ES bēgļu izvietojuma programmu, iesūdzējusi tiesā Lietuvas Migrācijas departamentu.⁸³

Irākiešus neapmierina, ka departaments viņiem nav piešķīris bēgļa statusu, kas ļautu ģimenei pastāvīgi dzīvot Lietuvā, uzturēšanās atļauju pagarinot pēc pieciem gadiem. Lietuvas Migrācijas departaments ģimenei piešķīris papildu tiesisko aizsardzību, kas ļauj ģimenei Lietuvā dzīvot divus gadus. Pēc tam lēmums tiek pārskatīts un, ja draudi, kuru dēļ ģimene pametusi dzimteni vairs nepastāv, viņiem var nākties atgriezties mītnes zemē. Migrācijas departaments skaidro, ka no aizsardzības viedokļa šie statusi ir vienādi. Tie ļauj uzturēties Lietuvā un izmantot valsts piedāvātās integrācijas programmas.⁸⁴

Lietuvas prezidente Daļa Grībauskaite atzīst, ka patvēruma meklētāju uzņemšana Lietuvā ir ne tikai izaicinājums tās sabiedrībai, bet arī iespēja papildināt sarūkošo darbaspēku.⁸⁵

Vispārīgi izsakoties, pagaidu imigrantiem ir lielākas iespējas atrast pirmos darbus visos sektoros. Izņēmums ir valsts sektors. „Es domāju, ka tā mums būs laba pieredze, un mēs iemācīsimies gan apgūt dažādas lietas, gan sagatavot infrastruktūru. Darbaspēka trūkums pierāda, ka mums ir vajadzīgi cilvēki,” ceturtdien sacīja Lietuvas prezidente Lietuvas Radio. „Lietuva izmantos iespēju integrēt bēgļus un imigrantus, kas vēlas dzīvot Lietuvā. Mums ir jādomā par nākotni un jāredz ne tikai izaicinājums, bet arī iespēja,” teica prezidente.⁸⁶

Iepriekšējā apakšnodaļā 2.1.2. autore aplūkoja Igaunijas integrācijas jomas, analizējot starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” rezultātus. Šajā pētījumā Lietuva ieguva 34. vietu ar 37 punktiem no 38 valstīm. Esot starp Igauniju un Latviju. Latvijai 37. vieta.

⁸³ *Pirmie Lietuvā uzņemtie bēgļi vēršas tiesā*, 2016, Pieejams: www.Delfi.lt, (Skatīts 25.05.2016)

⁸⁴ Turpat,

⁸⁵ *Bēgļi Lietuvā: Grib jaunu darbaspēku, bet pieļauj tā emigrāciju uz Rietumiem*, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/begli-lietuva-grib-jaunu-darbaspeku-bet-pielauj-ta-emigraciju-uz-rietumiem.a137025/>, (Skatīts 22.05.2016)

⁸⁶ *Bēgļi Lietuvā: Grib jaunu darbaspēku, bet pieļauj tā emigrāciju uz Rietumiem*, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/begli-lietuva-grib-jaunu-darbaspeku-bet-pielauj-ta-emigraciju-uz-rietumiem.a137025/>, (Skatīts 22.05.2016)

Imigrantu integrācijas politikas indekss Lietuvai uz 2016.gada 20.maiju⁸⁷

Politiskās jomas	Lietuva
Darba tirgus mobilitāte	40
Ģimenes atkalapvienošanās	59
Izglītība	17
Veselība	26
Politiskā līdzdalība	16
Ilgtermiņa uzturēšanās	59
Pieļauve pilsonības iegūšanai	35
Pretdiskriminācija	43
Kopā	295
Vidējais	36.875 (37)

Kā redzams 2.4. tabulā vislielāko punktu skaitu Lietuvai ieguvušas divas jomas - ģimenes atkalapvienošanas un ilgtermiņa uzturēšanās – 59 punkti.

Šāds iznākums liek secināt, ka Lietuvā imigrantu integrācijas politika ir labāk izstrādāta nekā Latvijā. Bet autoresprāt, šis pētījums liecina, ka arī Lietuva tomēr īsti nespētu “tikt galā” arī ar mazu daļu migrantu. Imigrantu uzturēšanās un strādāšanu Lietuvā, ir atrunāta „Likumā par ārzemnieku tiesisko statusu”.⁸⁸

2015.gada jūnijā medijos izskanēja viedoklis, ka Lietuvas prezidente Daļa Grībauskaite uzskata, ka bēgļu kvotas Baltijas valstīm ir diskriminējošas.

Lietuvā uzturas ar termiņuzturēšanās atļaujām un veiksmīgi ir arī atraduši darbus, 5 gadus nav ļauts mainīt ne darba vietu, ne arī nozari. Izmaiņas var veikt tikai pēc tam, kad imigrants ir kļuvis par pastāvīgo iedzīvotāju. Darba zaudēšanas gadījums paredz ārkārtīgi

⁸⁷ Autores veidota tabula pēc Starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” dati, Pieejams: <http://www.mipex.eu/methodology>, 2016, (skatīts 25.05.2016)

⁸⁸Employment of Foreigners in Lithuania – guidance for employers. Pieejams: <http://www.ldb.lt/en/Information/Services/Pages/Placementofforeigners.aspx>. (Skatīts22.05.2016)

striktus nosacījumus - valsts atstāšanu.⁸⁹ Patvēruma meklētājus, kas nonāks Lietuvā, uzņems bēgļu uzņemšanas centrs Ruklā un nevalstiskās organizācijas dažādās pašvaldībās, kurās tie dzīvos. Pēcāk bēgļi nonāks darba tirgū, bet līdz tam Lietuva par katra uzturēšanu maksās 6000 eiro.⁹⁰

Otrā imigrantu integrācijas politikas joma ir ģimenes atkalapvienošanās joma, kurā Lietuva ieguva 59 punktus. Lietuvā nav labākas iespējas attiecībā uz atkalapvienošanos ar savām ģimenēm. Autore atsaucas uz IIPI III pētījumā akcentēto piemēru - imigrantu pāriem uz ģimenes atkalapvienošanos jāgaida ilgāk nekā ES pilsoņiem. Juridisku pamatojumu šādai kārtībai nespēja atrast, jo, izskatot pieejamos Lietuvas tiesību aktus.⁹¹

Turklāt tāpat kā Latvijā arī Lietuvā ģimenes locekļi ir nedroši par savu pieteikumu un statusu. Ja Lietuvā ir notikusi ģimeņu atkalapvienošanās, tad ģimenes saņem līdzīgas tiesības - darba, izglītības un pabalstu iespējas kā vairākumā valstu.⁹²

Trešā imigrantu integrācijas politikas joma ir izglītība, kurā Lietuvai tik pat zems vērtējums kā Latvijai – tikai 17 punkti. Ja salīdzina Lietuvas izglītības sistēmu ar tās sniegtajām iespējām imigrantiem un viņu bērniem ar Latvijas izglītības sistēmas iespējām imigrantiem un viņu pēcnācējiem, tad attīstības ziņā abas Baltijas valstis atrodas līdzvērtīgās pozīcijās.⁹³ Autoresprāt, pozitīvi ir fakts, ka visiem imigrantu bērniem, kuri legāli uzturas Lietuvā, tiek nodrošinātas bērnudārzu iespējas, kā arī arodizglītība un augstākās izglītības iespējas.

Ceturtā imigrantu integrācijas politikas joma ir veselība, kurā Lietuva ieguva 26 punktus, kas ir nedaudz vairāk kā izglītības jomai. Lai gan vērtējums arī nav no labākajiem, tomēr informācijas līdzekļos pieejamie dati liecina, ka bēgļi saņem veselības aprūpi. Taču “Jā, viņi strādā, puse strādā šobrīd. Pārējie apmeklē skolu, bērnudārzu, ir cilvēki, kuri nespēj strādāt veselības dēļ,” uzsver Lietuvas prezidente D. Grībauskaite.⁹⁴

⁸⁹ Imigrantu integrācijas politikas indekss, Lithuania, 2015. Pieejams: <http://www.mipex.eu/lithuania>. (Skatīts 22.05.2016)

⁹⁰ Bēgļi Lietuvā: Grib jaunu darbaspēku, bet pieļauj tā emigrāciju uz Rietumiem, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/begli-lietuva-grib-jaunu-darbaspeku-bet-pielauj-ta-emigraciju-uz-rietumiem.a137025/>, (Skatīts 22.05.2016)

⁹¹ Republic of Lithuania Law on the Legal Status of Aliens, 29.04.2004, no IX-2206. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=356478. (Skatīts 22.05.2016)

⁹² Imigrantu integrācijas politikas indekss, Lithuania, 2015. Pieejams: <http://www.mipex.eu/lithuania>. (Skatīts 22.05.2016)

⁹³ Education System in Lithuania. Pieejams: http://infomigracija.lt/info/en/viewpage.php?page_id=33#. (Skatīts 22.05.2016)

⁹⁴ Dzērve, L., *Lietuva uzņem pirmos bēgļus no ES programmas*, 2016, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/lietuva-uznem-pirmos-beglus-no-es-programmas.a165170/> (Skatīts 24.05.2016)

Piektā imigrantu integrācijas politikas joma ir saistīta ar politisko līdzdalību Lietuvas demokrātiskajā dzīvē. Lietuvas imigrantiem, kuri ir kļuvuši par pastāvīgajiem valsts iedzīvotājiem, tiek dotas iespējas balsot un arī kandidēt pašvaldību vēlēšanās.⁹⁵ Imigrantu pastāvīgie iedzīvotāji nevar būt to partiju biedri, par kurām tiek atdotas balsis, kā arī imigrantu pastāvīgajiem iedzīvotājiem nav atļauts pārstāvēt šīs partijas kā to kandidātiem. IPI III pētījuma skatījumā salīdzinoši plašais imigrantu tiesību spektrs Lietuvas demokrātiskajā dzīvē tiek uzskatīts par politiskās līdzdalības pozitīvo aspektu. Ja politiskās līdzdalības iespējas attiecīgās valsts demokrātiskajā dzīvē vērtē, raugoties no vienlīdzības principa, tad Lietuvas progress ir vērtējams pozitīvi.⁹⁶

Sestā imigrantu integrācijas politikas joma ir saistīta ar iespējām ilgtermiņā uzturēties Lietuvā. Svarīgi piebilst, ka uzturēšanās atļauju izsniegšanas noteikumi ir izklāstīti 2 būtiskos tiesību aktos - „Noteikumi par Lietuvas Republikas termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanu ārzemniekiem un aprēķina laulību izvērtēšanu” un „Noteikumi par Lietuvas Republikas pastāvīgās uzturēšanās atļauju izsniegšanu ārzemniekiem un aprēķina laulību izvērtēšanu” . Šie tiesību akti ir pieejami tikai lietuviešu valodā un nav pieejams šo tiesību aktu tulkojums angļu valodā.⁹⁷

2014.gadā Lietuvā visvairāk bēgļu bija no Ukrainas, otrajā vietā Afganistāna, Gruzija, Baltkrievija, un tikai pēc tam sekoja Irāka, Eitreja un Sīrija. Lietuvas Sarkanā Krusta juriste Egle Samučovaite pozitīvi vērtē to, ka patvēruma meklētājiem saīsināts uzturēšanās laiks Ruklā patvēruma uzņemšanas centrā no astoņiem līdz trim mēnešiem, jo Ruklā ir grūti atrast darbu. Tomēr Sarkanā Krusta pārstāve kritizē to, ka neaizsargātās cilvēku grupas vairs nesaņem tādu atbalstu kā iepriekš: „Agrāk šiem neaizsargāto grupu cilvēkiem, piemēram, grūtniecēm, viena vecāka ģimenēm, cilvēkiem, kas guvuši smagas psiholoģiskas traumas vai tikuši spīdzināti, bija iespēja saņemt integrācijas programmu pat līdz 60 mēnešiem. Šīs sistēma ir atcelta.” Patvēruma meklētāju centrā bēgļi varēs uzturēties trīs mēnešus. Šajā laikā katrs ģimenes loceklis saņem pieminēto 61 eiro, tas ir stipri līdzīgs kā Latvijā.⁹⁸ Tiesa, jau iepriekš gan ANO, gan nevalstiskās organizācijas kritizēja pabalsta apjomu.

⁹⁵ Groenendijk K. Local Voting Rights for Non-Nationals in Europe: What We Know and What We Need to Learn, Migration Policy Institute, 2008, p.3-4.

⁹⁶ Starptautiskais pētījums „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” dati, Lithuania, 2016. Pieejams: <http://www.mipex.eu/lithuania>. (skatīts 20.05.2016)

⁹⁷ Residence Permits. Pieejams: <http://infocentras.iom.lt/en/residence-permits/>. (skatīts 02.05.2016)

⁹⁸ Dzērve, L., *Lietuva uzņem pirmos bēgļus no ES programmas*, 2016, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/lietuva-uznem-pirmos-beglus-no-es-programmas.a165170/> (Skatīts 24.05.2016)

Septītā imigrantu integrācijas politikas joma ir piekļuve pilsonības iegūšanai Lietuvā. Šo jomu regulē „Lietuvas Republikas likums par pilsonību”, kurā teikts, ka Lietuvas pilsonību var iegūt personas, kurām pastāvīgā dzīves vieta pēdējos 10 gadus ir bijusi Lietuva, kuras prot lietuviešu valodu un zina Lietuvas Satversmes pamatnoteikumus un kurām ir legāls iztikas avots. Lai iegūtu Lietuvas pilsonību, ir tikai jāapgūst Lietuvas Satversmes pamatnoteikumi, bet nav jāzina Lietuvas himna un šīs valsts vēsture.⁹⁹

Astotā imigrantu integrācijas politikas joma ir pretdiskriminācija, kura saņēma 43 punktus. Lietuvā ir izstrādāts tiesību akts “Likums par vienlīdzīgu attieksmi”, kurā tiek vispusīgi aplūkots pretdiskriminācijas aspekts. Saskaņā ar „Likuma par vienlīdzīgu attieksmi” 1.pantu personu diskriminācijas aizliegums attiecas uz dzimumu, rasi, tautību, valodu, izcelsmi, sociālo statusu, ticību, pārliecību vai uzskatiem.¹⁰⁰

Lai arī pretdiskriminācijas jomā Lietuva ir vairāk progresējusi un indivīdiem tiek nodrošināta plaša aizsardzība, tomēr šai jomai ir arī savi trūkumi, piemēram, indivīdiem netiek nodrošināta sociālā aizsardzība.

Lietuvas bēgļu sociālā integrācijas programma ir vērsta uz vairākiem posmiem, piemēram, bēgļiem nodrošina pagaidu mājokli - dzīvoklis tiek izīrēts un tiek nodrošinātas mēbeles. Īpaša uzmanība tiek pievērsta ārzemnieku izglītībai - nodrošina intensīvus valsts valodas kursus pieaugušajiem, pirmskolas un skolas vecuma bērniem. Centrs arī koordinē nodarbošanos un nodarbinātību: atrast darbu, organizēt atkārtotu kvalifikācijas un profesionālā apmācība kursus.¹⁰¹

Personām, kam piešķirtais patvērums integrācijas process ir pielāgots konkrētai personai (ģimenei) svešai videi, kas sākas Bēgļu uzņemšanas centrā un turpinās pašvaldībā, nodrošinot atbilstoši vajadzībām dažādus pakalpojumus.¹⁰²

Posmi:

1. posms norit “Pabradēje” - integrācijas programmā valsts atbalsta tādās jomās kā izglītība, nodarbinātība, nodrošinot mājokli, sociālo drošību un veselības apdrošināšanu, kā arī informēt sabiedrību par ārvalstniekiem, patvēruma meklēšanas, lai novērstu viņu izolāciju

⁹⁹Law on Citizenship of the Republic of Lithuania, 02.12.2010, XI-1196. Pieejams: <http://www.migracija.lt/index.php?1366178448>. (Skatīts 20.05.2016)

¹⁰⁰ Law on Equal Treatment, 17.06.2008, no X-1602. Pieejams: <http://www.legislationonline.org/documents/id/16578>.(Skatīts 10.05.2016)

¹⁰¹ Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorius Nekasdieniška pabėgėlių kasdienybė Lietuvoje, UAB „Publicum“, Jogailos g. 4, Vilnius 7lpp

¹⁰² Information for the foreigners granted asylum, The program of the social integration for the foreigners granted asylum in the municipalities, 14 lpp Pieejams: <http://www.rppc.lt/files/323/parama%20savivaldybese.pdf>, (Skatīts 09.05.2016)

un ksenofobisku attieksmi, lai veicinātu cieņu pret citiem. Ārzemnieku reģistrācijas centrā, kur patvēruma meklētāji iesniedz iesniegumu uz bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu. Šajā laika posmā patvēruma meklētājs pavada 3 mēnešus. Ārzemnieku reģistrācijas centrs rīko pirmos patvēruma meklētāju soļus integrācijai Lietuvas sabiedrībā, bet valsts iestādes dos viņiem vienu no Lietuvas likumā par starptautiskās aizsardzības formām - bēgļa statusu vai alternatīvo statusu. Projekta laikā, Lietuvas Sarkanā Krusta biedrība sadarbojas ar ārzemniekiem Reģistrācijas centru un Viļņas Caritas Bēgļu centru, kuri saņēma vienu vai cita veida aizsardzību, atstājot ārzemnieku reģistrācijas centru.¹⁰³

2. Otrajā posmā personas, kurām piešķirts statuss, tiek nosūtītas dzīvot Ruklosa Bēgļu uzņemšanas centrā. Bēgļu uzņemšanas centrs ir institūcija, kuru mērķis - īstenot sociālo integrāciju ilgtermiņā (īstermiņā) personām, kurām piešķirts patvēruma statuss. Uzņemšanas centrs organizē un īsteno sociālo integrāciju pašvaldībās, ar kurām ir noslēgti līgumi par bēgļu uzņemšanu. Bēgļu integrācijas centrs uzņem līdz 8 mēnešiem. Ja noteiktajā termiņā persona, kura saņēmusi patvērumu, objektīvu iemeslu dēļ, nespēj sagatavoties pašvaldības teritorijā integrācijas trešajam posmam, termiņu var pagarināt līdz 12 mēnešiem. Neaizsargātām personām grupām - bērniem, nepavadīti nepilngadīgie, grūtnieces, personas, kuras ir cietušas no spīdzināšanas, personām ar garīga rakstura traucējumiem, pensijas vecuma personām, kā arī personām ar īpašām vajadzībām, ģimenēm ar bērniem, šo termiņu var pagarināt līdz 18 mēnešiem. Nepavadīti nepilngadīgi ārvalstnieki, ņemot vērā bērna intereses atbalsta centrā periodu var pagarināt līdz brīdim, kad tie sasniedz 18 gadu vecumu. Lietuvā Bēgļu integrācijas centrs projekta ietvaros sniedz palīdzību. Projekta laikā, tiek nodrošinātas mācību ekskursijas bēgļiem un to ģimenēm. Tiek iepazīstināti ar Lietuvas tradīcijām un kultūru, tiek organizētas autovadītāju apmācību kursi, kā arī tikšanās ar Lietuvas dzīvojošiem bēgļiem, kuri ir nodibinājuši uzņēmumus, ar mērķi veicināt bēgļu motivāciju īstenot savas idejas un uzsākt savu uzņēmēju darbību. Bēgļu uzņemšanas centrā tiek rīkoti intensīvie kursi (190 kontakstundas). Mācību programma saskaņota ar Izglītības un zinātnes ministriju. Bēgļi ir sadalīti grupās atbilstoši valodas zināšanām un nodarbības notiek katru dienu izņemot nedēļas nogales.¹⁰⁴ Uzņemšanas centrā ir pieejama bibliotēka un datorklase. Šajā posmā bēgļi iegūst A1 valodas zināšanas līmeni.

¹⁰³ Tyrīmo ataskaita, Pabēgēliu integrācijas procesu tyrīmas. Valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijai efektyvumo įvertinimas, Vilnius 2007, lpp 9

¹⁰⁴ Sarkanais krusts, Pieejams: <http://www.redcross.lt/lt/veikla/pabegeliai-prieglobscio-prasytojai/2-uncategorised/173projekta-pabegeli-integracijos-centras-pic>, (Skatīts 25.05.2016)

3. Trešais posms - bēgļu integrācija norit pašvaldības teritorijā. Katrā pašvaldībā ir sociālais darbinieks (kurators), kas uzrauga personu, kam piešķirts patvērums Lietuvas Republikā. Pašlaik Ruklos Bēgļu izmitināšanas centrs patvēruma sociālā integrācijas ārvalstnieku jomā sadarbojas ar Kauņas, Klaipēdas, Viļņas, Jonava un Elektrēņu pašvaldībām. Lietuvā nav tiesību aktu, kas regulētu bēgļu sadalījumu pa pašvaldībām. Pašvaldības paraksta vispārēju vienošanos ar Bēgļu izmitināšanas centru, norādot savu vēlmi sadarboties integrācijas programmās un vēlāk ar atsevišķiem līgumiem, norādot nosūtīti uz pašvaldību integrācijas programmu ģimenēm / personām. Valsts sniedz atbalstu pašvaldībām integrācijas jomā: pagaidu izmitināšanai, vienreizējo pabalstu, nodarbinātības organizēšanai, sociālai aizsardzībai (līdzekļi obligāto veselības apdrošināšanu pieaugušo bezdarbnieku ārzemniekiem), pabalstu skolas saistīto izdevumu segšanai un pabalsts bērniem līdz 3 gadu vecumam. Pavisam 2013. gadā pašvaldībās dzīvoja un valsts atbalstu izmantoja 76 personas, kam piešķirts patvērums, 2012. gadā 56 personas.¹⁰⁵

2.2. Integrācijas politikas tendences Latvijā

Latvijas patvēruma sistēma ir izveidota nesen, lai gan ar bēgļu jautājumu Latvija savā vēsturē saskārās vairakkārt. Pirmo reizi pēc neatkarības atgūšanas Latvija ar patvēruma jautājumiem saskārās 1994.gada beigās, kad Baltijas jūrā uz sēkļa uzskrēja kuģis „Katrana”.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ir galvenā administratīvā institūcija patvēruma procedūras kontekstā Latvijā.

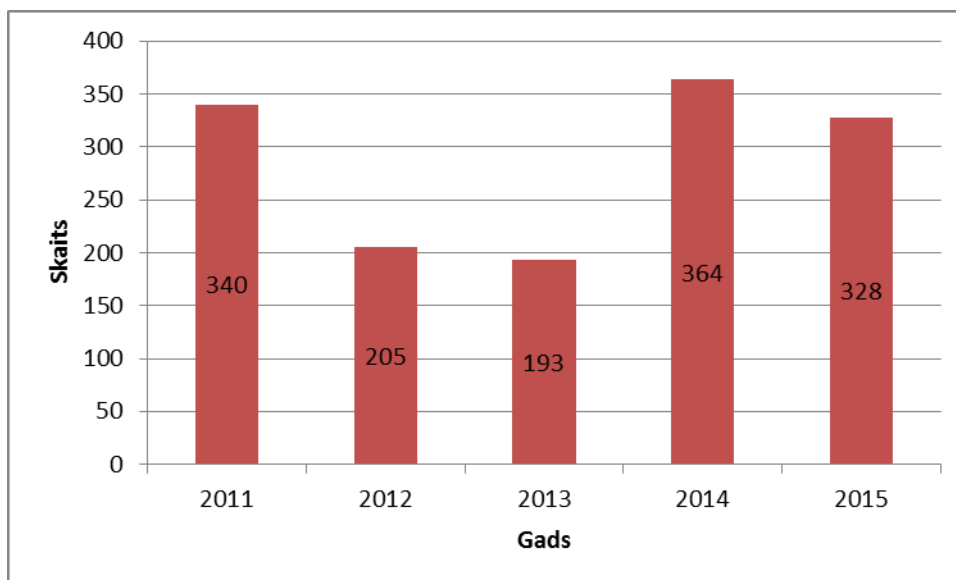
Ikgadējais EMT Latvijas kontaktpunkta politikas ziņojums (par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā sniedz vispusīgu pārskatu par būtiskākajām un nozīmīgākajām izmaiņām migrācijas un patvēruma politikā, par normatīvo aktu izmaiņām, ieviešot Eiropas Savienības tiesību aktu prasības, kā arī atspoguļo diskusijas Saeimā un sabiedrībā par atsevišķiem migrācijas un patvēruma jomas jautājumiem laika posmā no 2015.gada 1.janvāra līdz 31.decembrim un 2016.gada sākumā. 2015.gada 17.decembrī tika pieņemts jauns Patvēruma likums.¹⁰⁶

Kā redzams 2.2.attēlā (43.lpp.), salīdzinot ar 2014.gadu, patvēruma meklētāju skaits 2015.gadā ir nedaudz samazinājies – 328¹⁰⁷ (2014.gadā -364), lai gan 2013.gadā bija 193. 2015.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem pieaudzis patvēruma meklētāju skaits no Irākas – 86 (2014. - 21), Vjetnamas – 82 (2014. - 11), Afganistānas - 34 (2014. -13), savukārt samazinājies no Ukrainas – 47 (2014. -75) un Gruzijas - 29 (2014. - 166).

¹⁰⁵Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā. Rīga, 2016;

¹⁰⁶ Turpat, 5.lpp

¹⁰⁷ Turpat., 13.lpp

2.2. att. Patvēruma meklētāju skaits laika posmā no 2011 līdz 2015

EMT apkopotā informācijas jeb politikas ziņojums liecina, ka “9% no patvēruma pieprasītājiem to pieprasīja robežšķērsošanas vietās. 199 personas patvērumu pieprasīja pēc tam, kad tika aizturētas par nelikumīgu “zaļās” robežas šķērsošanu. Pēc nonākšanas Patvēruma meklētāju centrā „Mucenieki” liela daļa šo personu mēģina to pamest, lai dotos uz savām mērķa valstīm Rietumeiropā. Lielākā daļa patvēruma pieprasītāju šo procedūru izmanto ļaunprātīgi, to pieprasot tikai pēc aizturēšanas, lai izvairītos no piespiedu izraidīšanas. Viņi patvēruma procedūras ietvaros Latviju izmantoja kā tranzītvalsti, lai dotos tālāk uz Rietumeiropas valstīm”.¹⁰⁸

ES dalībvalstis datus iesniedz ES Statistikas birojam Eurostat saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 11.jūlija regulu Nr.862/2007 par Kopienas statistiku attiecībā uz migrāciju un starptautisko aizsardzību. Eurostat datus apstrādā un ievieto publiski pieejamā datubāzē. Līdz 2011.gadam Eiropas migrācijas tīkls (EMT) izstrādāja statistikas ziņojumus, kuros tika apkopoti un analizēti migrācijas un starptautiskās aizsardzības dati, kas iesniegti saskaņā ar Regulu Nr.862/2007. Arī EMT izstrādātajos izpētes darbos pamatā tiek izmantoti Eurostat apkopotie dati.¹⁰⁹

Politikas ziņojuma izstrādei nepieciešamā informācija tika iegūta, apkopojot atbildes no Iekšlietu ministrijas, Ārlietu ministrijas, Ārlietu ministrijas Konsulārā departamenta, Kultūras ministrijas, Labklājības ministrijas, Valsts robežsardzes, Starptautiskās Migrācijas organizācijas (turpmāk - IOM) Rīgas biroja un Tiesībsarga biroja.

¹⁰⁸ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 13.lpp

¹⁰⁹ *Statistikas pārskats par migrācijas un starptautiskās aizsardzības jomu Latvijā (2010. un 2011.gads)*, Rīga, 2013., 4.lpp

Patvēruma meklētāji un bēgļi Latvijā no 2008 līdz 2012.gadam¹¹⁰

Gads	Pieteikumu skaits gada sākumā	Gadā iesniegto pieteikumu skaits	Lēmumu skaits par izskatītajiem pieteikumiem, pavisam	Piešķirts bēgļa statuss saskaņā ar Ženēvas konvenciju	Piešķirts aizsardzības statuss humānu un citu apsvērumu dēļ,	Atteikts bēgļa statuss	Pieteikumu skaits gada beigās
2008	15	52	31	2	1	28	36
2009	36	58	42	5	6	31	52
2010	52	63	61	7	18	36	54
2011	54	341	161	8	18	135	234
2012	234	207	251	10	22	219	190

CSP datu bāzē jaunākie dati pieejami līdz 2012.gadam, nav arī informācijas par jaunākajiem plānotajiem datu publicēšanas datumiem. Kā redzams 2.5.tabulā pieteikumu skaits pieaug, bet pieaug arī atteikto bēgļu statusa iegūšana. CSP dati liecina, ka šo gadu laikā nav anulēts neviens bēgļu statuss.

Bēgļi, pie kuru uzņemšanas pašlaik strādā Latvija, varētu būt vairāk ieinteresēti integrēties Latvijā nekā atsevišķas personas, kas Latvijā ieceļoja pēc Otrā pasaules kara, uzskata kultūras ministre Dace Melbārde.¹¹¹

Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomes laikā nav notikušas būtiskas valsts pārvaldes politiskas izmaiņas, bet gan tika stiprināta esošo Latvijas politisko struktūru kapacitāte.¹¹²

Labklājības ministrija ir veikusi grozījumus Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā¹¹³, paplašinot trešo valstu pilsoņu un personu ar alternatīvo statusu tiesības uz sociālajiem pakalpojumiem. Kopš 2015.gada 2.decembra personām ar alternatīvo statusu un

¹¹⁰ Autores veidota tabula pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.

¹¹¹ Melbārde: *Bēgļi ir motivētāki integrēties nekā atsevišķi ieceļotāji, kas ieradās pēc Otrā pasaules kara*, 2016, Pieejams: <http://www.tvnet.lv/zinas/viedokli/597456-melbarde-begli-ir-motivetaki-integreties-neka-atseviski-iecelotaji-kas-ieradas-pec-otra-pasaules-kara> (skatīts 24.05.2016)

¹¹² *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 6.lpp

¹¹³ Likums "Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā" [stājās spēkā 02.12.2015].- Latvijas Vēstnesis, Nr. 235, 2015, (skatīts 15.05.2016)

viņu ģimenes locekļiem, kuri uzturas Latvijā ir tiesības saņemt šādus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību:

- 1) pabalstu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai, patversmes un naktspatversmes pakalpojumi, kā arī sociālā dienesta informācija un konsultācijas;
- 2) pašvaldības sociālā dienesta dzīvokļa pabalstu līdzvērtīgi attiecīgās pašvaldības iedzīvotājiem;
- 3) atbilstošus sociālo pakalpojumu veidus, ja patversmes un naktspatversmes pakalpojumi personai nav piemērojami šīs personas funkcionālo ierobežojumu vai sociālo prasmju trūkuma dēļ;
- 4) nepilngadīgajiem - sociālās aprūpes pakalpojumus un Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13.panta pirmajā daļā noteiktos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus.¹¹⁴

Nepilngadīgajiem patvēruma meklētājiem ir tiesības saņemt sociālo rehabilitāciju kā vardarbībā cietuši bērniem. Tiesības šo pakalpojumu saņemt ir arī bērniem, kas nepieder pie šajā pantā uzskaitītajām grupām, ja atbildīgās institūcijas sniegušas atzinumu par sociālās rehabilitācijas pakalpojuma nepieciešamību. Labklājības ministrija nodrošina patvēruma meklētājiem sociālo rehabilitācijas pakalpojumu pieejamību atbilstoši veselības stāvokļa novērtējumam, lai nodrošinātu personas spēju piedalīties sociālekonomiskās iekļaušanas pasākumos. 2015.gadā Kultūras ministrijas Konsultatīvā padome trešo valstu pilsoņu integrācijai diskutēja par patvēruma meklētāju uzņemšanas Latvijā jautājumiem, tajā skaitā par institucionālo atbildības sadalījumu patvēruma meklētāju uzņemšanas un integrācijas jomā, latviešu valodas un integrācijas kursu īstenošanu, pašvaldību iesaisti patvēruma meklētāju uzņemšanas procesā, izglītības iestāžu pieredzi darbā ar patvēruma meklētāju bērniem un citiem jautājumiem.¹¹⁵

- 1) 2015.gadā Latvijā tika realizēti vairāki projekti trešo valstu pilsoņiem, kuri galvenokārt bija saistīti ar latviešu valodas apguvi un informatīvu pasākumu organizēšanu, kuru mērķis bija veicināt trešo valstu pilsoņu iekļaušanos Latvijas sabiedrībā;

- 2) Latviešu valodas aģentūra īstenoja projektu „Starpkultūru mācības vecākiem, pedagogiem un skolēniem”, kurā vecākus informēja par bērnu uzņemšanu Latvijas skolās un iepazīstināja ar institūcijām, kuras var sniegt palīdzību problēmu gadījumā. Projekta

¹¹⁴ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā.* Rīga, 2016., 23.lpp

¹¹⁵ *Turpat.*, 24.lpp

laikā notika pedagogu pieredzes apkopošana darbā ar trešo valstu pilsoņiem. Semināri notika piecos Latvijas reģionos, tajos kopā piedalījās 120 iestāžu darbinieki;

3) Biedrība „Patvērums „Drošā māja”” projekta „Daudzpusīgi risinājumi sabiedrības izglītošanai un integrācijai 3” ietvaros sniedza atbildes trešo valstu pilsoņiem – par izglītību, pirmsskolas izglītību, ārpusskolas izglītību, bezmaksas latviešu valodas kursiem un izglītības dokumentu apstiprināšanu Latvijā;

4) Biedrība “Patvērums “Drošā māja”” 2015. gada 25.-27.martā organizēja trīs dienu apmācību kursu “Trešo valstu valstspiederīgais - institūciju klients”, lai uzlabotu dažādu speciālistu kompetenci starpkultūru komunikācijā, kā arī papildinātu viņu zināšanas par trešo valstu pilsoņu uzņemšanas un integrācijas jautājumiem Latvijas reģionos;

5) Sabiedrības integrācijas fonds īstenoja projektu „Nacionālais integrācijas centrs”, kura ietvaros tika nodrošināta dažāda veida atbalsta pakalpojumu pieejamība trešo valstu pilsoņiem, lai palīdzētu tiem veiksmīgāk iekļauties Latvijas sabiedrībā.;

6) Līdz 2015.gada 30.novembrim Sabiedrības integrācijas fonds īstenoja projektu „Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija II”. Projekta mērķis bija vairogt sabiedrības izpratni, pilnveidot publiskā sektora darbinieku profesionālās prasmes, veicinot dažādības vadību darba vietās, nediskrimināciju un vienlīdzīgās iespējas.¹¹⁶

Nodarbinātības valsts aģentūra īstenoja pilotprojektu, kurā patvēruma meklētājiem sniedza informāciju par nodarbinātības iespējām Latvijā.

Atsevišķu Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projektu ietvaros trešo valstu pilsoņi veica brīvprātīgo darbu, tādējādi gūstot zināšanas un iemaņas brīvprātīgā darba jomā, kas ir būtiska pilsoniskās aktivitātes sastāvdaļa.

Informatīvie pasākumi Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projektu ietvaros, veicinājuši trešo valstu pilsoņu integrāciju vietējā sabiedrībā. Tie atvieglo viņiem piekļuvi kvalitatīviem atbalsta, adaptācijas pakalpojumiem, lai nodrošinātu iespējas pilnvērtīgai līdzdalībai Latvijas sabiedriskajā dzīvē.

Rīgas pilsētas pašvaldība ir iesaistījies projektu īstenošanā migrantu integrācijas jomā, izstrādāts buklets vairākās valodās par pašvaldībā pieejamajiem pakalpojumiem; uzsākti divi starptautiski projekti par jauniebraucēju iekļaušanu sabiedrībā un sabiedrības izglītošanu.

Kopējais pirmreizēji izsniegto termiņuzturēšanās atļauju skaits 2015.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir samazinājies par trešdaļu 6293 (2014.gadā - 9803). Ar Eiropas trešo

¹¹⁶Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā. Rīga, 2016, 25.lpp

valstu valstspiederīgo integrācijas fonda finansiālu atbalstu 2015.gadā ir īstenoti vairāki trešo valstu pilsoņu integrācijas projekti, kuri galvenokārt bija saistīti ar latviešu valodas apguvi un kultūras pasākumiem, lai sekmētu trešo valstu pilsoņu iekļaušanos Latvijas sabiedrībā.¹¹⁷

Kopš 2001.gada Latvijas sabiedrības integrācijas politika tika īstenota saskaņā ar valsts programmu „Sabiedrības integrācija Latvijā”. Desmit gadu laikā ir identificēti vai radušies jauni draudi sabiedrības integrācijai: aktīvā Latvijas iedzīvotāju emigrācija uz citām valstīm, pieaugošā imigrācija, latviešu valodas lomas samazināšanās publiskajā sfērā, sašķeltā sociālā atmiņa u.c. Pamatnostādņu uzdevums ir risināt šīs problēmas. Jaunajai politikai ir trīs rīcības virzieni: pilsoniskā sabiedrība, valoda un kultūrtelpa, sociālā atmiņa. Pamatnostādnēs noteiktie rīcības virzieni ietver galvenās nacionālās identitātes un sabiedrības integrācijas politikas sastāvdaļas. Uzdevumi, kas noteikti Pamatnostādņu mērķu sasniegšanai katrā no rīcības virzieniem, ir savstarpēji saistīti un papildinoši. Pamatnostādņu īstenošanas rezultātā palielināsies Latvijas iedzīvotāju, it īpaši jauniešu, pilsoniskās zināšanas un prasmes, kas veicinās pilsonisko līdzdalību tās dažādajās izpausmēs. Tāpat jaunā politika akcentē nepieciešamību atbalstīt iedzīvotāju līdzdalības un pašpalīdzības iniciatīvas, palielināt iedzīvotāju un publiskās pārvaldes savstarpējo sadarbību un uzticēšanos, kā arī Latvijai piederīgo iedzīvotāju skaitu. Vienlaikus tiks atbalstīta ārzemju latviešu politiskā līdzdalība un saiknes stiprināšana ar Latviju. Pamatnostādnes paredz stiprināt latviešu valodas prasmes, latviešu valodas lomu publiskajā telpā, nodarbinātībā un pirmskolas izglītībā. Turpmākās politikas ietvaros tiks veidota atbalsta sistēma bērniem, kuriem nav pietiekamas latviešu valodas prasmes un viņu vecākiem, skolām un skolotājiem, lai nevienam nebūtu šķēršļu mācīties skolās ar latviešu mācību valodu. Pamatnostādnes paredz arī stiprināt latvisko kultūrtelpu kā sabiedrības integrācijas platformu. Lai to nodrošinātu, valsts kultūrpolitikas veidotājiem būs sistemātiski jāizvērtē saistība starp sabiedrības dažādību un kultūras iestāžu (mūzikas skolu, mākslas skolu un tmldz.) devumu sabiedrības integrācijā. Jaunās politikas rezultātā palielināsies nelatviešu interese un līdzdalība amatiermākslas pasākumos. Tāpat latviskajai kultūrtelpai būs daudz lielāka ietekme uz attiecību uzturēšanu ar latviešiem ārzemēs. Nozīmīga sociālā problēma ir atšķirīgā izpratne par Latvijas okupāciju un Otro pasaules karu. Šādas atšķirības šķēļ sabiedrību. Īstenojot noteiktu rīcībpolitiku, sagaidāms, ka Latvijas mazākumtautību vidū nostiprināsies patiesos vēsturiskos faktos balstīta attieksme pret 20.gadsimta 40.gadu notikumiem un paplašināsies zināšanas par starpkaru Latvijā. Tāpat nākamajos gados palielināsies valsts un pašvaldību atbalsts lokālās vēstures un Latvijas

¹¹⁷ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā.* Rīga, 2016., 6.lpp

vēstures eiropeiskā mantojuma apzināšanai un popularizēšanai. Tas samazinās pagātnes iespējas šķelt sabiedrību nacionālajā līmenī, bet palielinās vēstures kā integrācijas resursa potenciālu.

2015.gadā nav notikušas būtiskas izmaiņas politiskās sistēmas struktūrā, kas regulē migrācijas un patvēruma jomu. Saistībā ar “Patvēruma likumu” ir veiktas izmaiņas funkciju sadalījumā Latvijas patvēruma procedūrā iesaistīto institūciju starpā. Personiskās intervijas veikšanu, lai izvērtētu iesnieguma atbilstību bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanas kritērijiem, no Valsts robežsardzes ir pārņēmusi Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.¹¹⁸

Galvenās diskusijas parlamentā, valdībā un plašākā sabiedrībā notika saistībā ar ES Padomes lēmumos¹¹⁹ un dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumos¹²⁰ noteikto patvēruma meklētāju pārcelšanu un pārmitināšanu. Latvijā daļa sabiedrības atbalsta patvēruma meklētāju uzņemšanu, organizējot labdarības akcijas un gājienus, bet daļa sabiedrības ir pret patvēruma meklētāju uzņemšanu, protestu mītiņos uzsverot negatīvo Latvijas vēstures pieredzi.¹²¹ 2015.gada decembrī pētījumu centrs SKDS apkopoja datus, lai noskaidrotu Latvijas iedzīvotāju attieksmi pret patvēruma meklētāju uzņemšanu Latvijā. 78,3% respondentu bija pret patvēruma meklētāju uzņemšanu no Tuvajiem Austrumiem un Ziemeļāfrikas. Vien 15,7% respondentu uzskata, ka Latvijai būtu jāuzņem patvēruma meklētāji.¹²²

Krīze ES patvēruma jomā kopumā raisīja līdz šim nepieredzētu interesi par patvēruma jautājumiem un to ietekmi uz sabiedrību kopumā, kā arī padziļinātas diskusijas visu iesaistīto pušu starpā gan jaunā Patvēruma likuma likumprojekta izstrādes, gan pieņemšanas gaitā, gan apspriežot ar patvēruma meklētāju pārcelšanu saistītos jautājumus. Būtiskākie jautājumi diskusiju laikā bija par izaicinājumiem, attiecībā uz patvēruma meklētājiem - izmitināšanas nosacījumiem un tiem sniegto sociālo atbalstu patvēruma procedūras laikā, kā arī izaicinājumiem, kas saistīti ar personu integrāciju pēc starptautiskās aizsardzības statusa saņemšanas – valodas apguve un iesaistīšanās darba tirgū, valsts nodrošinātā pabalsta apmēra

¹¹⁸ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 9.lpp

¹¹⁹ 2015. gada 14. Septembra Padomes lēmums (ES) 2015/1523, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā.- Oficiālais Vēstnesis, Brisele., 2015., 146.lpp.

¹²⁰ Outcome of the council meeting. Pieejams: <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/jha/2015/07/20/>. (skatīts 10.05.2016.)

¹²¹ *Akcijā pret bēgļu uzņemšanu pie valdības viens aizturētais*.- Pieejams: <http://www.irir.lv/2015/8/4/akcija-pret-beglu-uznemsanu-pie-valdibas-viens-aizturetais>. (skatīts 14.05.2016.)

¹²² Pētījums: Sabiedrība migrantus negrib. Pret bēgļiem – 78,3%.-Pieejams: <http://nra.lv/latvija/159845-petijums-sabiedriba-migrantus-negrib-pret-begliem-78-3.htm>. (skatīts 12.05.2016.)

un saņemšanas nosacījumiem. Diskusiju rezultātā 2015.gada 22.decembrī MK pieņēma noteikumus Nr. 792 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 22. aprīļa noteikumos Nr. 210 “Noteikumi par pabalstu bēglim un personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss””¹²³. Šie noteikumi samazina pabalsta apjomu (no 256,12 EUR uz 139,00 EUR mēnesī) bēglim un personai ar alternatīvo statusu.¹²⁴

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2016.gada sākumā sāka īstenot projektu “Atbalsta pasākumi personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, uzņemšanai un izmitināšanai Latvijā”. Projekta mērķis ir paaugstināt patvēruma meklētāju uzņemšanas standartus Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā un stiprināt patvēruma procedūras kapacitāti. Projekts tiek īstenots no 2016. 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim. Projektā plānotie pasākumi:

- 1) atbalsts patvēruma meklētājiem (materiālā, psiholoģiskā, medicīniskā, informatīvā palīdzība, tulkošana);
- 2) patvēruma meklētāju izmitināšanas centra pielāgošana lielākam patvēruma meklētāju skaitam (ēkas būvdarbi, aprīkošana);
- 3) patvēruma meklētāju izmitināšanas centra ēkas „Bundulīši” aprīkošana;
- 4) transportlīdzekļu iegāde patvērumu meklētāju vajadzību nodrošināšanai, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes darba nodrošināšanai patvēruma jomā;
- 5) patvēruma jomā iesaistīto darbinieku apmācība (ES apmācības, forumi, semināri);
- 6) patvēruma meklētāju interviju telpu aprīkošana;
- 7) patvēruma meklētāju izmitināšanas centra ēku un teritorijas diennakts apsardze.¹²⁵

Autoresprāt, programmu iespējams īstenot paralēli uzņemot bēgļus un izprotot viņu vajadzības un situāciju.

2.2.1. Normatīvie aktu raksturojums

Bēgļu integrāciju Latvijas darba tirgū nosaka vairāki gan starptautiskie, gan Latvijas tiesiskie regulējumi, kā piemēram:

- 1) ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija (1948);
- 2) ANO Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (1966);

¹²³ 2015.gada 22.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 792 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 22. aprīļa noteikumos Nr. 210 “Noteikumi par pabalstu bēglim un personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss”” (stājās spēkā – 01.01.2016.).- Latvijas Vēstnesis, Nr. 254,Rīga, 2015.

¹²⁴ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 10.lpp

¹²⁵ Saskaņā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes sniegto informāciju., Pieejams: www.pmlp.lv, (skatīts 13.05.2016)

- 3) ANO Konvencija par bērna tiesībām (1989);
- 4) ANO Konvencija par bēgļa statusu (1951);
- 5) ANO Konvencija pret diskrimināciju izglītībā (1960);
- 6) Eiropas Padomes Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmais protokols (1952)
- 7) ES Pamattiesību harta.¹²⁶

Kā redzams 2.6.tabulā bēgļiem tiek piešķirtas neierobežotas tiesības uz nodarbinātību, t.i. strādāt pie jebkura darba devēja. Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (turpmāk - LTRK) veica aptauju biedru vidū, aicinot atbildēt uz vairākiem jautājumiem. Pirmkārt, biedrība vēlējās noskaidrot, kādai jābūt Latvijas nostājai par bēgļu krīzi un ar to saistīto imigrāciju. Lielākā daļa jeb 57,6% uzņēmēju norādīja, ka situācija ir riskanta un mūsu valstī būtu jāuzņem pēc iespējas mazāk svešautiešu.

Savukārt 27,5% pauda viedokli, ka bēgļu skaitam jābūt proporcionāli samērīgam ar citām valstīm. Taču 14,9% respondentu uzskata, ka lielāks bēgļu skaits Latvijai ir nevis risks, bet gan iespēja, ko var izmantot. LTRK aptauju veica septembra beigās un tajā atbildes snieguši 255 uzņēmumu pārstāvji.

2.6.tabula

Nosacījumi, kas saistīt ar bēgļu, alternatīvās un humānās aizsardzības saņēmēju piekļuvi darba tīrgum¹²⁷

	Bēgļi	Alternatīvās aizsardzības saņēmēji	Komentāri
Valsts tiesību aktos ietvertie nosacījumu piekļuvei darba tīrgum	Uzreiz pēc bēgļa statusa piešķiršanas, saņemot pastāvīgās uzturēšanās atļauju, personai ir pieeja darba tīrgum.	Uzreiz pēc alternatīvā statusa piešķiršanas, saņemot termiņ-uzturēšanās atļauju, personai ir pieeja darba tīrgum.	Nav atšķirību

¹²⁶ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā.* Rīga, 2016., 10.lpp

¹²⁷ Autores veidota tabula pēc pētījuma "Starptautiskās/ humānās aizsardzības saņēmēju integrācija darba tīrgū Latvijā: politika un labās prakses piemēri MAZA APJOMA IZPĒTES DARBS" materiāliem.

Praksē piemērojamie nosacījumi darba tirgum	Tiek piešķirtas neierobežotas tiesības uz nodarbinātību, t.i. strādāt pie jebkura darba devēja.	Tiek piešķirtas neierobežotas tiesības uz nodarbinātību, t.i. strādāt pie jebkura darba devēja.	Nav atšķirību
Galvenās atšķirības nosacījumos (saskaņā ar tiesību aktiem vai praksi) attiecībā uz piekļuvi darba tirgum salīdzinājumā ar citiem trešo valstu pilsoņiem, kas valsts teritorijā uzturas likumīgi	Bēgļiem tiek piešķirtas neierobežotas tiesības uz nodarbinātību, t.i. strādāt pie jebkura darba devēja. Trešo valstu pilsoņiem, lai saņemtu uzturēšanās atļauju ar tiesībām uz nodarbinātību, ir jāievēro šādi priekšnosacījumi: - ir jābūt atbilstošai kvalifikācijai (izglītībai vai 3 gadu pieredzei atbilstošā profesijā); - ir jānokārto darba tirgus tests.	Personām ar alternatīvo statusu tiek piešķirtas neierobežotas tiesības uz nodarbinātību, t.i. strādāt pie jebkura darba devēja. Trešo valstu pilsoņiem, lai saņemtu uzturēšanās atļauju ar tiesībām uz nodarbinātību, ir jāievēro šādi priekšnosacījumi: - ir jābūt atbilstošai kvalifikācijai (izglītībai vai 3 gadu pieredzei atbilstošā profesijā); - ir jānokārto darba tirgus tests.	Bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu ir vienkāršāka piekļuve darba tirgum.

“Ir skaidrs, ka Eiropā bēgļu jautājums kļūst arvien aktuālāks un drīzumā arī mums ar to nāksies saskarties realitātē, nevis tikai amatpersonu dokumentos un izteikumos.” saka LTRK valdes priekšsēdētājs Jānis Endziņš.¹²⁸

Vēl LTRK vaicāja uzņēmējiem, kā tiek vērtēta iespējamā imigrantu ietekme uz Latvijas ekonomiku un darbaspēku tirgu, kur tika noskaidrots, ka 61,2% respondentu bija skeptiski,

¹²⁸ *Nodarbināt bēgļus būtu gatava gandrīz trešdaļa uzņēmēju*, Pieejams: http://www.chamber.lv/lv/jaunumi/nodarbinat_beglus_butu_gatava_gandrizz_tresdala_uznemeju-428, (Skatīts 12.05.2016)

paužot viedokli, ka imigranti radīs papildu liekus izdevumus valstij. Pozitīvi situāciju vērtē 23,1% atbilžu sniedzēju, norādīt, ka šis ir potenciāls darbaspēka avots, bet 15,7% norādīja, ka bēgļi situāciju mainīt kopumā nemaz nevar.¹²⁹

Jautājot, vai uzņēmēji ir gatavi imigrantus izmantot kā darbaspēku savos uzņēmumos, 28,2% norādīja, ka jā, bet 71,8% pauda negatīvu nostāju. “Lai arī publiskajā telpā izveidojušās divas nometnes, kur vieni ir kategoriski pret bēgļu uzņemšanu, bet citi savukārt solidarizējas ar Eiropu un piekrīt, ka jāpilda apņemšanās un uzliktās kvotas, uzņēmēji ir tie, kuri skatās reāli. Ja darbaspēka trūkums ir tas, kas neļauj normāli attīstīties, tad imigranti, iespējams, to var aizpildīt, tādējādi noņemot no valsts milzīgos tēriņus, kā arī palielinot tautsaimniecību kopumā,” saka J.Endziņš, “tas, ka gandrīz trešdaļa uzņēmēju paudusi gatavību pieņemt imigrantus darbā, ir spēcīgs signāls, ka darbaspēka problēmas arvien pieaug, ko veicina gan emigrācija, gan dzimstības un mirstības rezultātā zaudētie cilvēki”¹³⁰

Bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu ir tiesības iesaistīties NVA īstenotajās programmās, ja dalība tajās atbilstoši profilēšanas rezultātam ir nepieciešama. Trešo valstu pilsoņiem, tajā skaitā bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu, kuriem ir piešķirts bezdarbnieka vai darba meklētāja statuss, ir pieejami NVA preventīvie un aktīvie nodarbinātības pasākumi, ja viņi atbilst pasākuma kritērijiem. No NVA pakalpojumiem lielākajai daļai bezdarbnieku, kuri ir bēgļi vai personas ar alternatīvo statusu, ir nepieciešamas valsts valodas apgūšanas programmas bez priekšzināšanām. Angliski runājošajiem vispiemērotākā ir neformālās izglītības programma “Valsts valoda atbilstoši pamata valsts valodas prasmes līmenim ar angļu pamatvalodu”. Pēc valsts valodas pamatu apgūšanas persona (pēc nepieciešamības) var uzsākt dalību kursā “Psiholoģiskās barjeras noņemšana cittautiešiem apgūstot valsts valodu” konkurētspējas paaugstināšanas pasākumu ietvaros. Gadījumā, ja bēgļa vai alternatīvā statusu ieguvušajai personai ir kaut minimālas valsts valodas zināšanas (sākotnējas komunikācijas prasmes), viņu iesaista arī citās neformālās izglītības programmās un konkurētspēju paaugstināšanas pasākumos nepieciešamo sociālo un profesionālo pamatprasmju attīstīšanai (digitālo, komunikāciju, transportlīdzekļu vadīšanas u.c.). Saistībā ar to, ka šīm personām viens no prioritārajiem jautājumiem ir ienākumu gūšana, viņus iesaista arī nodarbinātības pasākumos (piem., algotos pagaidu sabiedriskajos darbos). Kā atzīst iesaistītie eksperti, faktori, kas ierobežo bēgļu un personu ar alternatīvo statusu darbā iekārtošanās iespējas un pagarina adaptācijas periodu, ir latviešu valodas nezināšana, zems

¹²⁹ *Nodarbināt bēgļus būtu gatava gandrīz trešdaļa uzņēmēju*, Pieejams: http://www.chamber.lv/lv/jaunumi/nodarbinat_beglus_butu_gatava_gandrizz_tresdala_uznemeju-428, (Skatīts 12.05.2016)

¹³⁰ Turpat, (skatīts 12.05.2016)

izglītības līmenis (pārsvarā pamata vai vidējā izglītība), profesionālās kvalifikācijas neesamība vai zema līmeņa profesionālā kvalifikācija, augsts trauksmes līmenis un grūtības pamatvajadzību apmierināšanā (mājoklis, veselība, kopējais materiālais stāvoklis). Līdz šim NVA klientu skaits, kam piešķirts bēgļa vai alternatīvais statuss, saglabājies ļoti neliels – ne vairāk kā 10 personas gadā. Bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu nav zināšanas valsts valodā, līdz ar to viņiem ir ierobežotas iespējas piedalīties NVA piedāvātajos atbalsta pasākumos. Pēc statistikas datiem, 2014.gadā 5 no 9 reģistrētajiem bezdarbniekiem ar bēgļa vai alternatīvo statusu pēc dalības NVA pasākumos ir iekārtojušies darbā. Bēgļi un personas, kurām piešķirts alternatīvais statuss, var saņemt bezdarbnieka pabalstu pēc tādiem pašiem nosacījumiem kā Latvijas pilsoņi:

1) ja viņi kvalificējas bezdarbnieka statusam;

2) ja pēdējo 12 mēnešu posmā vismaz 9 mēnešus ir veiktas sociālās iemaksas;

3) kopējais sociālo iemaksu periods Latvijā ir bijis vismaz 12 mēneši. Ņemot vērā grūtības piekļūt darba tirgum un tikt legāli nodarbinātam, vairākums bēgļu un personu ar alternatīvo statusu neatbilst prasībām, lai saņemtu bezdarbnieka pabalstu.¹³¹

Līdz ko personai ir piešķirts bēgļa vai alternatīvas statuss, par šo personu integrāciju atbildību uzņemas Kultūras ministrija, kuras kompetencē ir trešo valstu pilsoņu integrācijas politikas izstrāde un ieviešana. Lai veicinātu diskusiju un sadarbību starp institūcijām trešo valstu pilsoņu integrācijas jomā, sekmētu viņu un viņus pārstāvošo nevalstisko organizāciju līdzdalību valsts politikas veidošanā sabiedrības integrācijas jomā Kultūras ministrija ir izveidojusi Konsultatīvo padomi trešo valstu pilsoņu integrācijai¹³².

Ministru prezidenta pārraudzībā darbojas publisks nodibinājums - Sabiedrības integrācijas fonds, kura mērķis ir finansiāli atbalstīt un veicināt sabiedrības integrāciju, piesaistot finansējumu no valsts un pašvaldību budžetiem. Sabiedrības integrācijas fonds īsteno valsts budžeta, ES politiku instrumentu un ārvalstu finanšu palīdzības finansētās programmas, organizējot projektu konkursus, kuru mērķa grupa ir trešo valstu pilsoņu, kuri likumīgi uzturas Latvijā, integrācijas pasākumi, t.sk. valsts valodas apmācības. Kultūras ministrijas un Sabiedrības integrācijas fonda atbalstītās aktivitātes galvenokārt ir vērstas uz trešo valstu pilsoņu iekļaušanos Latvijas sabiedrībā un kultūrvidē. Integrācijas darba tirgū

¹³¹ UNHCR Reģionālās pārstāvniecības Ziemeļeiropā veikts pētījums “Bēgļu integrācija Latvijā: Līdzdalība un Iespējošana”, 2015. Pieejams: http://www.unhcr-northerneurope.org/fileadmin/user_upload/Documents/PDF/Latvia/2015-Latvia-IntegrationReport.pdf, (Skatīts 07.05.2016)

¹³² Trešo valstu pilsoņi, Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/nozares_info/integracija/treso_valstu_pilsoni.html, (Skatīts.25.05.2016).

kontekstā atbalstītie pasākumi sekmē latviešu valodas apguvi, kas veicina mērķa grupas iespējas atrast darbu tepat Latvijā.

Labklājības ministrijas kompetencē ir normatīvo aktu izstrāde attiecībā uz sociālo aprūpi, sociālo rehabilitāciju, profesionālo rehabilitāciju un saistošu tehnisko atbalstu arī bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu. Atbildība par sociālās palīdzības un pakalpojumu nodrošināšanu ir dalīta starp valsti un pašvaldībām ar atsevišķiem budžetiem.

Izglītības un zinātnes ministrijas kompetencē ir izglītības politikas ieviešana un izglītības pieejamības nodrošināšana bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu, tajā skaitā nepilngadīgām personām. Sadarbībā ar PLMP, skolām un pašvaldībām, ministrija nodrošina, ka visi bērni saņem obligāto vispārējo pamatizglītību, kā arī sekmē augstākās un profesionālās izglītības pieejamību. Līdz šim attiecībā uz bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu Izglītības un Zinātnes ministrija ir nodrošinājusi valsts finansētas vispārējās izglītības pieejamību nepilngadīgām personām.¹³³

Latvijā pašvaldību kompetencē ir to administratīvā teritorijā reģistrēto bēgļu un personu ar alternatīvo statusu integrācijas sekmēšana, tajā skaitā sociālās palīdzības un pakalpojumu nodrošināšana, kuras apmēru nosaka personas uzturēšanās atļaujas veids un sociālais statuss. Pašvaldībām sadarbībā ar bāriņtiesu ir pienākums nodrošināt aizsardzību nepilngadīgām personām savā administratīvajā teritorijā, tajā skaitā nodrošināt nepilngadīgo personu tiesības uz izglītību. Ņemot vērā, ka piešķirot bēgļa statusu personai un tās ģimenes locekļiem izsniedz pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, viņiem ir garantētas tiesības saņemt pilnu klāstu sociālo pakalpojumu un palīdzību, ko piedāvā pašvaldības, tajā skaitā pakalpojumus, kas skar mājokli, darbavietas atrašanu, apmācības un piekļuvi izglītībai. Personām ar alternatīvo statusu un viņu ģimenes locekļiem izsniedz termiņuzturēšanās atļaujas, kas nodrošina no pašvaldību sociālās palīdzības klāsta saņemt tiesības saņemt informāciju, konsultācijas, pārnakšņot nakts patversmēs un saņemt sociālo pabalstu garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai Latvijā darbā ar bēgļiem un personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss ir iesaistītas vairākas nevalstiskās organizācijas, no kurām lielākā un aktīvākā projektu apgūvē un īstenošanā ir biedrība – Patvērums “Drošā māja”, kas kopš 2008.gada sniedz atbalstu integrācijas jautājumos bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu, piedāvājot konsultācijas, praktisku palīdzību un apmācības, tādējādi sekmējot šo personu socioekonomisko un tiesisko integrāciju. Atbalsts galvenokārt sniegts projektu ietvaros, kurus līdzfinansē Eiropas Bēgļu fonds. Organizācija ir nodrošinājusi arī materiālu atbalstu, kas izpaužies kā atbalsts mājokļu

¹³³ Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā. Rīga, 2016, 9.lpp

izmaksu segšanai, apģērbu un mājāsaimniecības preču iegādei, finansiāls atbalsts izglītojošiem pasākumiem un medicīniskā palīdzība, piemēram, iegādājoties medikamentus. Projektu ietvaros organizācija ir nodrošinājusi iespēju bēgļiem saņemt profesionālo apmācību un palīdzību mājokļa un darba atrašanās, kā arī sniegusi vispārēju informāciju par Latviju, valsts iestāžu pakalpojumiem, izglītības sistēmu, darba tirgus un veselības sistēmu.¹³⁴

2015.gada 17.decembrī tika pieņemts jauns Patvēruma likums¹³⁵. Tas izstrādāts, lai pārņemtu šādu ES tiesību aktu prasības:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (direktīva 2013/32/ES),

2) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (direktīva 2013/33/ES).

Likums izstrādāts, lai noteiktu atsevišķus ar šādu regulu piemērošanu saistītus aspektus:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija regula Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm.

2) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 603/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas Eurodac izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar Eurodac datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011, ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā.¹³⁶

Jaunais Patvēruma likums stājās spēkā 2016.gada 19.janvārī. Likums ievieš vai precizē šādus patvēruma jomā lietojamus terminus atbilstoši Direktīvas 2013/32/ES un 2013/33/ES definīcijām: starptautiskās aizsardzības pieteikums, mazāk aizsargāta persona, patvēruma

¹³⁴ Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā. Rīga, 2016, 9.lpp

¹³⁵ Patvēruma likums, 2016, Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=194029>, (skatīts 10.05.2016)

¹³⁶ Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā. Rīga, 2016., 5.lpp

meklētājs, kuram nepieciešamas īpašas procesuālas garantijas, patvēruma meklētājs ar īpašām uzņemšanas vajadzībām, patvēruma meklētāja aizturēšana, uzņemšanas materiālie nosacījumi.

Patvēruma likums 2.pantā teikts, ka “šā likuma mērķis ir saskaņā ar vispāratzītiem starptautiskajiem cilvēktiesību principiem nodrošināt personu tiesības Latvijas Republikā saņemt patvērumu, iegūt bēgļa vai alternatīvo statusu vai saņemt pagaidu aizsardzību,” bet 6.pants nosaka, ka “persona vēlmi saņemt bēgļa vai alternatīvo statusu ir tiesīga izteikt mutvārdos arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei, Valsts policijai un Ieslodzījuma vietu pārvaldei. Šādā gadījumā attiecīgās iestādes amatpersona nekavējoties sazinās ar Valsts robežsardzi, kas veic pasākumus, lai patvēruma meklētājs varētu iesniegt iesniegumu un Valsts robežsardze to varētu reģistrēt. Ja ir norādes par to, ka trešās valsts pilsonis vai bezvalstnieks, kas atrodas robežšķērsošanas vietā vai robežšķērsošanas tranzīta zonā pie Latvijas ārējām robežām, vai atrodas aizturēšanas vietā, varētu izteikt vēlmi iegūt bēgļa vai alternatīvo statusu (persona baidās atgriezties izcelsmes valstī vai pastāv citi uz starptautiskās aizsardzības nepieciešamību norādoši apstākļi) Valsts robežsardze, Valsts policija vai Ieslodzījuma vietu pārvalde sniedz viņam informāciju par iespēju to darīt. Iepriekš trešās valsts pilsonis nevarēja lūgt bēgļa vai alternatīvo statusu mutvārdos”. Valsts robežsardze reģistrē patvēruma meklētāju iesniegumu ne vēlāk kā triju darbdienu laikā pēc tā saņemšanas. Ja iesniegumus vienlaikus iesniedz liels skaits trešo valstu pilsoņu vai bezvalstnieku un triju darbdienu termiņu ievērot nav iespējams, iesnieguma reģistrācijas termiņu var pagarināt līdz 10 darbdienām. Persona, attiecībā uz kuru pieņemts galīgais lēmums par atteikumu piešķirt bēgļa vai alternatīvo statusu, ir tiesīga iesniegt Valsts robežsardzei atkārtotu iesniegumu. Personai ir pienākums atkārtotajā iesniegumā norādīt pierādījumus, kas liecina, ka ir ievērojami mainījušies apstākļi, ar kuriem tika pamatots attiecīgais lēmums.”

Lai nodrošinātu patvēruma procedūras efektivitāti, kad būtiski pieaudzis patvēruma meklētāju skaits, un novērstu tās ļaunprātīgu izmantošanu, likums nosaka īpašu iesnieguma izskatīšanas procedūru, ja iesniegums iesniegts robežšķērsošanas vietā vai tranzīta zonā un pastāv nosacījumi lēmuma pieņemšanai par iesnieguma atstāšanu bez izskatīšanas. Saskaņā ar likumā noteikto Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pārņem no Valsts robežsardzes patvēruma meklētāja intervēšanu par viņa iesnieguma būtību. Krīze ES patvēruma jomā izraisīja aizkavēšanos likumprojekta pieņemšanas gaitā, jo raisīja līdz šim nepieredzētu interesi par patvēruma jautājumiem un to ietekmi uz sabiedrību kopumā un padziļinātas diskusijas visu iesaistīto pušu starpā. Ņemot vērā iepriekš minēto, jaunajā Patvēruma likumā iestrādāta norma, kas paredz, ka jautājumos, kas attiecas uz patvēruma meklētāju uzņemšanu Latvijā no citām dalībvalstīm vai trešajām valstīm, reaģējot uz ārkārtēju patvēruma meklētāju pieplūdumu uz ES ārējām robežām, izveidoto patvēruma meklētāju pārceļšanas vai

pārmitināšanas mehānismu ietvaros, kā arī šādu mehānismu izstrādes ietvaros, Ministru kabinets pieņem lēmumus un pauž Latvijas valsts nostāju (arī ES institūcijās), pamatojoties uz Saeimas lēmumu.¹³⁷

2015.gada 22.decembrī MK pieņēma noteikumus Nr. 792 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 22. aprīļa noteikumos Nr. 210 “Noteikumi par pabalstu bēglim un personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss””¹³⁸. Šie noteikumi samazina pabalsta apjomu bēglim un personai ar alternatīvo statusu. Pabalsts tika samazināts, izvērtējot valsts budžeta fiskālās iespējas un prognozējamo patvēruma meklētāju skaita pieaugumu ilgākā laika posmā.¹³⁹

2016.gada 5.aprīlī Ministru kabinets pieņēma “Grozījumus Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumos Nr.1529 “Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība””, kuri nosaka, ka no veselības aprūpei paredzētajiem valsts budžeta līdzekļiem patvēruma meklētājiem apmaksā šādus veselības aprūpes pakalpojumus – neatliekamo medicīnisko palīdzību, dzemdību palīdzību, zobārstniecības palīdzību akūtos gadījumos, primāro veselības aprūpi, psihiatrisko palīdzību un medicīnisko palīdzību nepilngadīgām personām, kā arī Epidemioloģiskās drošības likumā noteiktos gadījumus un tuberkulozes ārstēšanai nepieciešamos medikamentus.¹⁴⁰

Latvijas uzņēmēji un biedrību, un nodibinājumu vadītāji ir apstiprinājuši gatavību piedāvāt darba vietas bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu, taču pagaidām ir pārāk daudz nezināmā un “nesakārtotu” procesu saistībā ar šo ārvalstnieku integrāciju darba tirgū. Problēmas, kas var rasties konkrētām personām vēloties iesaistīties darba tirgū Latvijā. Kā to nosaka esošais tiesiskais regulējums Latvijā, lai nostiprinātu darba tiesiskās attiecības ar darba ņēmēju, darba devējam ir jāslēdz **darba līgums**. Darba likuma 40.panta otrā daļa nosaka minimālās prasības, kādas iekļaujamas darba līgumā jeb normas, kas nepieciešamas, lai darba līgums tiktu uzskatīts par tiesīgu. Attiecībā uz patvēruma meklētājiem, personām ar bēgļa vai alternatīvo statusu, problēma ir personas datu un personu apliecinošu dokumentu neesamība. Darba likums nosaka, ka darba līgumā ir iekļaujams darba ņēmēja **personas kods**, ja

¹³⁷ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 14.lpp

¹³⁸ 2015.gada 22.decembra Ministru kabinets noteikumi Nr. 792 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 22. aprīļa noteikumos Nr. 210 “Noteikumi par pabalstu bēglim un personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss””. (stājās spēkā 01.01.2016.).- Latvijas Vēstnesis, Nr.254, 2015, (skatīts 10.05.2016)

¹³⁹ Saskaņā ar “Rīcības plāna personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā” 3.4.apakšpunktu. (skatīts 10.05.2016)

¹⁴⁰ Ministru kabineta 2016.gada 5.aprīļa noteikumi Nr. 202 “Grozījumi Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumos Nr.1529 “Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība””. (stājās spēkā 08.04.2016.).- Latvijas Vēstnesis, Nr.67, 2016., (skatīts 10.05.2016)

ārzemniekam tāda nav, ir atļauts darba līgumā iekļaut **dzimšanas datumu**. Tiesiskais regulējums neliedz nodarbināt personas bez personas koda jeb migrācijas krīzes kontekstā - patvēruma meklētājus, kuriem vēl nav piešķirts bēgļa vai alternatīvais statuss un līdz ar tā piešķiršanu - personas kodu. Tomēr Darba likuma 35.panta norma aizliedz nodarbināt personas, kurām nav **personu apliecinoši dokumenti**, tādēļ darba devējam pirms darba attiecību uzsākšanas jāpārlicinās par to esamību. Bēgļu un personu, kurai piešķirts alternatīvais statuss, obligātais personu apliecinošais dokuments ir ceļošanas dokuments, kā to nosaka Personu apliecinošu dokumentu likums. Savukārt patvēruma meklētājiem šāda dokumenta nav - uz statusa piešķiršanas procesa laiku Valsts robežsardze izsniedz patvēruma meklētāja personas dokumentu, kas dod tiesības uzturēties patvēruma meklētāja izmitināšanas centrā un ar administrācijas atļauju ārpus centra teritorijas, taču tas nav uzskatāms par personu apliecinošu dokumentu.¹⁴¹

Otrs nozīmīgs nodarbinātības kritērijs ir valsts valodas prasmes atbilstošā līmenī. Pirms darba attiecību uzsākšanas darba devējam ir jāpārlicinās par bēgļa vai personas ar alternatīvo statusu valsts valodas prasmēm. **Valsts valodas prasmju prasības** nosaka Valsts valodas likums, Imigrācijas likums un likums "Par Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijas Republikā", un tiem saistošie MK noteikumi. Valsts valodas likuma 6. pantā noteikts, ka valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī to uzņēmējdarbību darbiniekiem valsts valodas zināšanām jābūt augstākajā līmenī. Savukārt privātuzņēmumos, individuālie komersanti un pašnodarbinātie valsts valodas prasmju apjomu var noteikt pats uzņēmējs, individuālais komersants vai pašnodarbinātais, tāpat tie var noteikt citu valodu prasmju nepieciešamību darba uzdevumu veikšanai. Taču privātuzņēmumu darbiniekiem, kā arī individuālajiem komersantiem un pašnodarbinātajiem, kuri apkalpo klientus, jāprot un jālieto valsts valoda tādā apjomā, kāda nepieciešama šo funkciju veikšanai. Minimālo valsts valodas prasmes līmeni nosaka MK noteikumi Nr.733 "Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu un valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību profesionālo un amata pienākumu veikšanai, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai un Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi".¹⁴²

Šobrīd integrācijas programma patvēruma meklētājiem, bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu nodrošina valsts valodas apguvi **A līmeņa 1.pakāpei**, kas nepieciešama

¹⁴¹ Bēgļu integrācija darba tirgū, Latvijas pilsoniskā Alianse, Pieejams: <http://nvo.lv/lv/news/publication/beglu-integracija-darba-tirgu-6902/>, (Skatīts 12.05.2016)

¹⁴² Turpat; (Skatīts 12.05.2016)

profesijām un amatiem, kas saistīti ar nekvalificēta roku darba veikšanu, ievērojot elementāru darba drošību. Taču tas nav pietiekams pilnvērtīgai iebraucēju integrācijai darba tirgū, kā arī nenodrošina personu iespēju pretendēt uz pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanu. MK noteikumu Nr.733 10.punkts nosaka, ka persona ir tiesīga pretendēt uz pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanu vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanu, ja ir apguvusi valsts valodu vismaz A līmeņa 2.pakāpē.¹⁴³

Tāpat MK noteikumi Nr.733 nosaka, ka arī tiem privātuzņēmumu darbiniekiem, individuālajiem komersantiem un pašnodarbinātajiem, kuri neapkalpo klientus, ir jāprot valsts valoda un tā jālieto vismaz **A līmeņa 2.pakāpē**, lai spētu vienkāršos teikumos sarunāties par sadzīves un profesionālām tēmām, lasīt un saprast vienkāršus tekstus, aizpildīt veidlapas un saprastu instruktažas. Šis ir svarīgs aspekts, kas jāņem vērā, jo tas nosaka, ka arī tādās profesijās, kur nenotiek saskarsme ar klientiem, piemēram, celtnieks ir jāprot latviešu valoda A līmeņa 2.pakāpē, lai darbinieks saprastu darba drošības instrukcijas prasības, atrisinātu dažādas ikdienas situācijas, kontaktējoties ar kolēģiem un nepiederošām personām. Ja darba devējs nodarbina personas, individuālajam komersantam vai pašnodarbinātajam nepiemīt likumos noteiktās minimālās valsts valodas prasmes, uz tiem attiecas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas. Kodeksa 201.pants nosaka, ka par valsts valodas nelietošanu tādā apjomā, kāds nepieciešams profesionālo un amata pienākumu veikšanai, tiek pielāgots naudas sods no trīsdesmit pieciem līdz divsimt astoņdesmit euro.¹⁴⁴

Tāpat darba devējiem ir pienākums nodrošināt, ka to darba ņēmējiem piemīt noteiktās minimālās valsts valodas prasmes, neievērojot šo prasību, darba devējam tiek piemērots Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 41.1.pantā paredzētais administratīvais sods par darba līguma noslēgšanu ar darbinieku, kura valsts valodas zināšanu apjoms ir nepietiekams viņa profesionālo un amata pienākumu veikšanai un kurš nav uzrādījis normatīvajos aktos paredzētu dokumentu, kas apliecina valsts valodas zināšanas. Naudas sods darba devējam var būt no simt četrdesmit līdz trīsdesmit piecdesmit euro.¹⁴⁵

Lai novērstu administratīvos pārkāpumus, darba devējam pirms darba tiesisko attiecību uzsākšanas jāpieprasa potenciālajam darba ņēmējam uzrādīt **valsts valodas prasmju apliecinājošu dokumentu**. Valsts valodas prasmju apliecinājuma iegūšanas procedūru reglamentē MK noteikumi Nr.733. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa un MK

¹⁴³ Bēgļu integrācija darba tirgū, Latvijas pilsoniskā Alianse, Pieejams: <http://nvo.lv/lv/news/publication/beglu-integracija-darba-tirgu-6902/>, (Skatīts 12.05.2016)

¹⁴⁴ Turpat; (Skatīts 12.05.2016)

¹⁴⁵ Bēgļu integrācija darba tirgū, Latvijas pilsoniskā Alianse, Pieejams: <http://nvo.lv/lv/news/publication/beglu-integracija-darba-tirgu-6902/>, (Skatīts 12.05.2016)

noteikumu Nr.733 tiesību normas nosaka, ka personām pirms stāšanās darba tiesiskajās attiecībās jāiegūst valsts valodas prasmes apliecība, kuru izsniedz Valsts izglītības satura centrs.

Lai persona iegūtu apliecību, ne vēlāk kā vienu nedēļu pirms valsts valodas prasmju pārbaudes, iesniedz rakstisku iesniegumu. Pārbaude sastāv no divām daļām – rakstveida un mutvārdu daļa, lai noteiktu klausīšanās, lasīt -, runāt - un rakstītprasmju līmeni. Valsts izglītības satura centrs piecpadsmit darbdienu laikā pēc pārbaudes informē personu par rezultātiem un iespēju saņemt apliecību.¹⁴⁶

Veicot aprēķinus, var secināt, ka dokumenta iegūšana aizņem vismaz trīs nedēļas, ar ko jārēķinās gan darba devējam, gan darba ņēmējam. Tāpat būtiski, ka valsts valodas prasmju apliecināšanu dokumentu var saņemt personas, kurām ir derīgs personu apliecināšanas dokuments. Līdz ar to uz šo dokumentu nevar pretendēt patvēruma meklētāji. Kā arī – saskaņā ar Valsts izglītības satura centra maksas pakalpojumu cenrādi, valsts valodas prasmju apliecināšanas dokuments personai izmaksā vairāk kā divdesmit euro.¹⁴⁷

Jau 2015.gada 26.oktobra NVO konsultācijā risinājumiem bēgļu uzņemšanas jautājumu koordinēšanai tika apzināta problemātika saistībā ar bēgļu un personu ar alternatīvo statusu integrāciju darba tirgū, kā rezultātā tika izstrādāti priekšlikumi, kas galvenokārt noteica nepieciešamību pēc apjomīgākām valsts valodas apmācībām un atbalsta sniegšanu darba devējiem.¹⁴⁸

Tāpat, analizējot patvēruma meklētāju, bēgļu un personu, kuras ieguvušas alternatīvo statusu, iespēju veiksmīgi un ātri integrēties darba tirgū, ierodoties Latvijā, jāsecina, ka šobrīd pastāv vairāki būtiski šķēršļi.¹⁴⁹

Lai bēgļi integrētos darba tirgū pēc iespējas ātrāk, uzreiz pēc ierašanās Latvijā ir jāuzsāk integrācijas procesi. Šobrīd virkne aktivitāšu Rīcības plānā ir paredzētas tikai tām personām, kurām piešķirts bēgļa vai alternatīvās personas statuss, taču statusa piešķiršanas procedūra var aizņemt no 3 līdz pat 12 mēnešiem. Plānots, ka vidēji tie varētu būt 3 mēneši, līdz ar to integrācija sabiedrībā un darba tirgū tiek būtiski apdraudēta. Pretēji šim - paredzēts, ka patvēruma meklētāji, kuri gaida lēmuma pieņemšanu par statusa piešķiršanu vai nepiešķiršanu, saņems dienas naudu 2,15 euro apmērā, par kuru viņiem ir jāiegādājas pārtika

¹⁴⁶ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā.* Rīga, 2016.,5.lpp

¹⁴⁷ Turpat;

¹⁴⁸ Turpat;

¹⁴⁹ Turpat;

un higiēnas preces. Līdz ar to šīm personām nav iespējams vismaz daļu no uzturlīdzekļiem novirzīt personīgajai un profesionālajai izaugsmei.¹⁵⁰

2.2.2. Migrācijas tendences

Statistikas datiem ir liela nozīme migrācijas politikas veidošanā gan Eiropas Savienības (ES), gan Latvijas līmenī. ES spēkā esošais regulējums attiecībā uz migrācijas un starptautiskās aizsardzības datiem nodrošina vienvērtīgu, regulāru un savlaicīgu datu apmaiņu starp dalībvalstīm.

CSP datu bāzē pieejamā informācija liecina, ka jaunākā statistika par migrāciju Latvijā ir līdz 2014.gadam, jo par 2015.gadu informāciju plāno publicēt 2016.gada 8.jūnijā.¹⁵¹

2.7.tabula

Iedzīvotāju migrācija Latvijā laika periodā no 2010.gada līdz 2014.gadam¹⁵²

Gads	Iebrauca Latvijā	Izbrauca no Latvijas	Migrācijas saldo
2010	4011	39651	-35640
2011	10234	30311	-20077
2012	13303	25163	-11860
2013	8299	22561	-14262
2014	10365	19017	-8652

2.7.tabulu autore veidoja pēc CSP datiem par iedzīvotāju ilgtermiņa migrāciju. Šajā tabulā redzams, ka migrācijas saldo samazinās, jo samazinās emigrantu skaits, bet palielinās imigrantu skaits. Kā iemeslu saldo samazināšanai var minēt, ka uzlabojoties ekonomiskajai situācijai, ar vien mazāk cilvēku vēlas izbraukt no Latvijas, salīdzinot kā tas bija krīzes laikā. CSP datu bāzē pie konkrētajiem datiem paskaidrots, ka neregistrētā emigrācija 2011.gadā novērtēta, izmantojot iedzīvotāju skaitu pēc iedzīvotāju reģistra datiem uz 2011. un 2012.gada sākumu, kā arī iedzīvotāju skaitu uz 2011.gada 1.janvāri, kas pārrēķināts atbilstoši tautas skaitīšanas rezultātiem.

¹⁵⁰ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā.* Rīga, 2016., 5.lpp

¹⁵¹ Centrālā statistikas pārvaldes datu pieejamība, datu publicēšanas kalendārs, Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iedzivotaju-ilgtermina-migracija-36811.html>, (skatīts 20.05.2016)

¹⁵² Autore veidota tabula pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem

Starptautiskā iedzīvotāju migrācija pa valstu grupām Latvijā laika periodā no 2010.gada līdz 2014.gadam¹⁵³

		2010	2011	2012	2013	2014
Emigrācija	Pavisam	39651	30311	25163	22561	19017
	ES-28	30417	23810	19087	16503	14455
	ES-15	28609	23025	18395	15655	13812
	ES kandidātvalstis	81	19	30	55	32
	EBTA	1406	2191	1741	1396	1338
	Citas valstis	7747	4291	4305	4607	3192
	NVS	4911	3758	3698	3741	2376
Imigrācija	Pavisam	4011	10234	13303	8299	10365
	ES-28	1524	6271	7299	4794	5794
	ES-15	1060	5597	6232	4211	5257
	ES kandidātvalstis	43	88	93	40	32
	EBTA	51	319	282	295	251
	Citas valstis	2393	3556	5629	3170	4288
	NVS	1998	2876	4771	2572	3608

2.8.tabulu autore veidoja pēc CSP datiem par Starptautiskā iedzīvotāju migrācija pa valstu grupām. ES kandidātvalstis – Turcija, Melnkalne, bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, savukārt pie Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (turpmāk – EBTA) iekļautas tādas valstis kā Norvēģija, Šveice, Islande, Lihtenšteina, bet NVS valstis ir Armēnija, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Kazahstāna, Kirgizstāna, Krievija, Moldovas Republika, Tadžikistāna, Turkmenistāna, Ukraina, Uzbekistāna.

Šajā tabulā redzams, ka palielinās imigrantu skaits no NVS valstīm, bet samazinās no EBTA valstīm un ES kandidātvalstīm.

¹⁵³ Autores veidota tabula pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.

**Starptautisko ilgtermiņa migrantu sadalījums pēc migrantu valstiskās piederības Latvijā
laika periodā no 2010.gada līdz 2014.gadam¹⁵⁴**

	2011	2012	2013	2014
Pavisam	10234	13303	8299	10365
Latvijas pilsoņi	7373	9637	4774	5864
Latvijas nepilsoņi	1054	1506	617	719
Citu valstu pilsoņi	1807	2160	2908	3782

Kā redzams 2.9.tabulā, kuru autore veidoja pēc CSP datiem par Starptautisko ilgtermiņa migrantu sadalījums pēc migrantu valstiskās piederības, Latvijā pamazām palielinās citu valstu pilsoņi, bet samazinās Latvijas nepilsoņu skaits.

**Starptautisko ilgtermiņa migrantu sadalījums pēc tautības Latvijā laika periodā no
2010.gada līdz 2014.gadam¹⁵⁵**

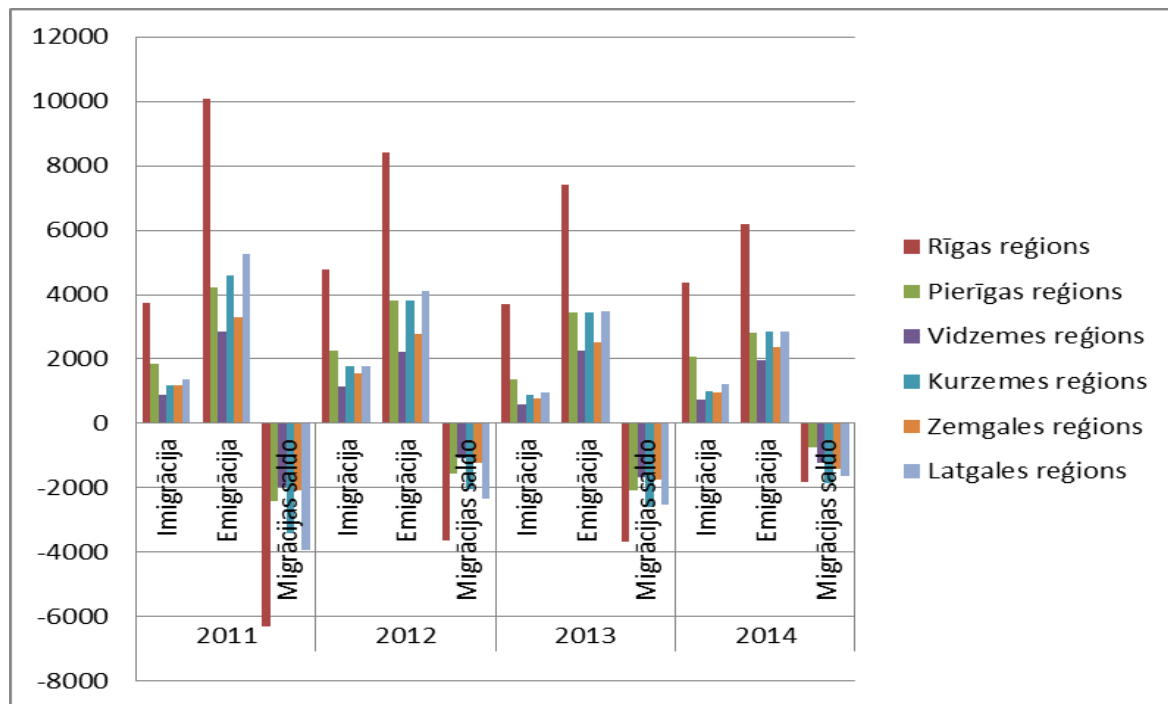
	2011	2012	2013	2014
Pavisam	10234	13303	8299	10365
latvieši	4965	6280	3080	3882
krievi	3071	4059	2469	3191
baltkrievi	379	465	312	426
ukraiņi	327	505	389	650
poļi	205	333	163	188
lietuvieši	222	256	164	204
ebreji	44	89	60	49
čigāni	73	107	39	72
vācieši	35	70	234	217
cita	555	746	928	965

¹⁵⁴ Autore veidota tabula pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.

¹⁵⁵ Autore veidota tabula pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.

Kā redzmas 2.10.tabulā, kuru autore veidoja pēc CSP datiem par Starptautisko ilgtermiņa migrantu sadalījums pēc tautības, Latvijā palielinās vācieši un citas tautības, bet samazinās poļi un ebreji.

Pētījuma ietvaros autore aplūkoja arī pieejamo informāciju par iedzīvotāju starptautisko ilgtermiņa migrāciju statistiskajos reģionos un republikas pilsētās.

2.3.att. Iedzīvotāju starptautiskā ilgtermiņa migrācija statistiskajos reģionos un republikas pilsētās (Latvijā) laika periodā no 2011.gada līdz 2014.gadam

Kā redzams 2.3.attēlā, tad visizteiktākā imigrācija un emigrācija visos gados ir Rīgas reģionā, kurā 2011.gadā migrācijas saldo bija 6301, bet 2014.gadā samazinājies līdz 1825, pat mazāks nekā Kurzemes reģionam, kuram 2014.gadā migrācijas saldo bija 1841. Savukārt vismazāk emigrācija un imigrācija ir notikusi Vidzemes reģionā, kurā migrācijas saldo 2011.gadā bija 1972, bet 2014.gadā – 1221. Vismazākais migrācijas saldo bija 2014.gadā Pierīgas reģionā – vien 741. Attēlā nav redzamas 2010.gads, jo CSP datubāzē nebija pieejama informācija par šo gadu.

Iekšlietu ministrs Rihards Kozlovskis, atbildot uz deputātu jautājumiem par bēgļu uzņemšanu Latvijā, stāsta, ka sākotnēji, ņemot vērā mūsu valsts iekšzemes kopprodukta rādītājus, iedzīvotāju skaitu un, piemērojot īpašus koeficientus, mums solidāri nāktos uzņemt 737 bēgļus, kas jau tagad ir apmetušies Grieķijā un Itālijā. Taču garās sarunās Luksemburgas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē laikā ir izdevies vienoties, ka šis skaitlis būs 250 bēgļi. Turklāt nebūs jāuzņem visi bēgļi uzreiz, bet gan divu gadu garumā. "Visticamāk, Latvijā viņi varētu ierasties katrus trīs mēnešus," patvēruma meklētāju izmitināšanas centra

"Mucenieki" apmeklējuma laikā norādīja Iekšlietu ministrs. "Mums bija divas iespējas – saņemt trīs reizes vairāk vai arī jau zināmo skaitli," viņš piebilda.¹⁵⁶

2015.gada laikā, reaģējot uz migrantu skaita palielinājumu ES, Latvijā tika veikti šādi pasākumi migrācijas pārvaldības sistēmas uzlabošanai”:

1) Iekšlietu ministrija apkopoja iesaistīto institūciju sākotnējās darbības (reaģēšana), saņemot informāciju par masveida pieplūdumu, un aktualizēja informāciju par pašvaldību piedāvājumu attiecībā uz patvēruma meklētāju izmitināšanu masveida pieplūduma gadījumā,

2) Tika pārstrādāts Valsts robežsardzes regulējums par ārkārtas situāciju novēršanas plāniem Valsts robežsardzes struktūrvienībās, izstrādāts jauns plāns rīcībai ārkārtas situācijas masveida nelikumīgo imigrantu pieplūduma gadījumos, kā arī precizēts plāns rīcībai masveida patvēruma meklētāju pieplūdumu gadījumos,

3) 2016.gada 17.martā tika pieņemti ”Grozījums Valsts materiālo rezervju likumā”, kas paredz noteikt materiālo rezervju izmantošanu patvēruma meklētāju masveida ierašanās gadījumā.

Sākot ar 2015.gada otro pusgadu, esošais Valsts robežsardzes Daugavpils pārvaldes Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrs „Daugavpils” ir pārpildīts. Lai nodrošinātu aizturēto ārzemnieku izmitināšanu, ir plānots 2016.gadā izveidot otru Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centru. Lai izveidotu šo centru, tiks rekonstruētas divas ēkas Ropažu novadā netālu no Patvēruma meklētāju izmitināšanas centra. Centrā plānots izmitināt 84 aizturētos ārzemniekus. Šiem plāniem iebilst Mucenieku ciema iedzīvotāji, jo uzskata, ka tas būtiski var ietekmēt ciema iedzīvotājus un ciema attīstības iespējas. Iespējamā tiesvedība būvniecību var apturēt uz vairākiem gadiem, kas nav pieļaujams, jo Latvija ir uzņēmusies starptautiskas saistības attiecībā uz personām, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārcelšanai un uzņemšanai Latvijā. Lai izvairītos no tiesvedības ierosināšanas no trešo personu puses par būvniecības apturēšanu, 2016.gada 23.martā tika pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.225 „Par nacionālo interešu objekta statusa noteikšanu aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centram „Mucenieki”.

Ar ES Padomes 2008.gada 14.maija lēmumu Nr.2008/381/EK izveidots Eiropas migrācijas tīkls, kura mērķis ir pildīt Eiropas Kopienas un dalībvalstu institūciju informācijas vajadzības, sniedzot aktuālu, objektīvu, uzticamu un salīdzināmu

¹⁵⁶ Konrāts, Ģ., 2015, Iekšlietu ministrs Muceniekos: Situācija ar bēgļu uzņemšanu ir nebijusi, Pieejams: <http://www.aprinkis.lv/sabiedriba/dzive-un-ticiba/item/26137-iekšlietu-ministrs-situacija-ar-beglu-uznemsanu-ir-nebijusi>

informāciju par migrācijas un patvēruma jomu, tādā veidā atbalstot Eiropas Savienības politikas veidošanu minētajās jomās. Eiropas migrācijas tīklu izmanto arī, lai sabiedrībai nodrošinātu informāciju par šiem jautājumiem. Tīklu veido Eiropas Komisija (turpmāk - EK) un dalībvalstu nozīmēti kontaktpunkti. Katrs kontaktpunkts izveido valsts migrācijas tīklu. Katrs valsts kontaktpunkts sagatavo izpētes darbus, kuru tēmas ir noteiktas attiecīgā gada darba programmā. Izpētes darbu tēmas ir saistītas ar trešo valstu pilsoņumigrācijas jomu. Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkts ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.¹⁵⁷

Dažādos informācijas avotos migrācija tiek iedalīta veidos, kā piemēram, ekonomiskā migrācija, ģimenes atkalapvienošanās, zinātnieki un studenti, kā arī nelegālā migrācija.

2015.gadā nodarbinātības nolūkā pirmreizēji izsniegto uzturēšanās atļauju trešo valstu pilsoņiem skaits, salīdzinājumā ar 2014.gadu (971) ir pieaudzis par divām trešdaļām – 1639.

2.11.tabula

Kopējais un saistībā ar nodarbinātību pirmreizēji izsniegto uzturēšanās atļauju skaits laika posmā no 2010.gada līdz 2015.gadam¹⁵⁸

Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sadarbība ar nodarbinātību	397	519	597	737	971	1693
Pavisam	2329	3982	4579	6609	3218	4808

Kā redzams 2.11.tabula, tad 2015.gadā tiesības uz nodarbinātību piešķirtas 4808 trešo valstu pilsoņiem (2014.gadā - 3218). Lielākā daļa ir nodarbināti sauszemes transporta un cauruļvadu transporta jomā (2287), citu transportlīdzekļu ražošanā (336), datorprogrammes un konsultēšanas jomā (301), ēdināšanas pakalpojumu jomā (200) un ēku būvniecības jomā (144).¹⁵⁹

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ir izstrādājusi likumprojektu “Grozījumi Imigrācijas likumā”, kur 9.pantā ir paredzēts noteikt, ka studenti var strādāt 20 stundas nedēļā. Studenti, kas studē pēdējā maģistrantūras vai doktorantūras kursā, varēs strādāt bez darba laika ierobežojuma.

¹⁵⁷ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 2.lpp

¹⁵⁸ Autore veidota tabula pēc Centrālās Statistikas pārvaldes datiem.

¹⁵⁹ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 20.lpp

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ir izstrādājusi Konceptuālā ziņojuma par imigrācijas politiku projektu. 2016.gada sākumā uzsākta ziņojuma saskaņošana ar citām institūcijām un pēc atzinumu saņemšanas tas tiks iesniegts Ministru kabinetā. Konceptuālā ziņojumā par imigrācijas politiku projektā nodarbinātajiem no trešajām valstīm ir paredzēti vairāki atvieglojumi:

1) izveidot un regulāri atjaunot to profesiju sarakstu, kurās konstatēts būtisks darbaspēka trūkums, un attiecībā uz trešās valsts pilsoni šajās profesijās nepiemērot darba tirgus testu;

2) nepiemērot darba tirgus testu attiecībā uz trešās valsts pilsoni, kurš vismaz divus gadus bijis nodarbināts Latvijā;

3) trešo valstu pilsoņiem, kuri vismaz gadu uzturējušies Latvijā saistībā ar nodarbinātību, atļaut mainīt darba devēju un neanulēt uzturēšanās atļauju līdz jauna darba devēja sameklēšanai, ja bezdarba periods neilgst vairāk nekā divus mēnešus un trešās valsts pilsonis turpina darbu, kas atbilst viņa iepriekš ieņemtajam amatam;

4) atcelt prasību saņemt jaunas tiesības uz nodarbinātību trešās valsts pilsonim, kuram pēc sešu mēnešu nodarbināšanas uzņēmumā tā ietvaros mainās amats;

5) noteikt minimālo darba samaksas kritēriju - 75 procentus no valstī vidējās darba samaksas iepriekšējā gadā;

6) paredzēt kārtību, kādā Latvijā ieceļo un uzturas sezonas strādnieki un uzņēmuma iekšienē nosūtītie darbinieki.¹⁶⁰

Saistībā ar ģimenes atkalapvienošanu 2015.gadā tika izsniegtas 255 390 pirmreizējās uzturēšanās atļaujas (2014.gadā – 484 991). Skaita samazinājums ir skaidrojams ar Imigrācijas likuma grozījumiem, kuri ievērojami palielina nekustamā īpašuma vērtību, kuru iegādājoties trešās valsts pilsonis kopā ar ģimenes locekļiem var pieteikties termiņuzturēšanās atļaujas saņemšanai.

Konceptuālā ziņojumā par imigrācijas politiku projekts ģimenes atkalapvienošanas jomā paredz:

1) piešķirt tiesības uz ģimenes apvienošanu Latvijas pilsoņu, Latvijas nepilsoņu un trešo valstu pilsoņu reģistrētajiem partneriem,

¹⁶⁰ Konceptuālā ziņojuma par imigrācijas politiku projektā ir apskatītas visas nozīmīgākās trešo valstu pilsoņu ieceļošanas jomas, kā arī analizētas trešo valstu pilsoņu uzņemšanas administratīvās procedūras. Par katru jomu sniegti priekšlikumi esošās situācijas uzlabošanai, kas varētu tikt iekļauti „Imigrācijas likuma” jaunajā likumprojektā, kas aizstātu šobrīd spēkā esošo, 2002.gada 31.oktobrī pieņemto Imigrācijas likumu.

2) piešķirt tiesības uz ģimenes apvienošanu trešo valstu pilsoņu pilngadīgajiem bērniem, kuri pirmo termiņuzturēšanās atļauju Latvijā saņem būdami nepilngadīgi,

3) piešķirt tiesības uz nodarbinātību trešo valstu pilsoņu ģimenes locekļiem, ja trešās valsts pilsonis – galvenais iesniedzējs – ir tiesīgs strādāt Latvijā,

4) Latvijas pilsoņu, Latvijas nepilsoņu un trešo valstu pilsoņu, kuri Latvijā uzturas ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju, laulātajiem, laulāto nepilngadīgajiem bērniem un vecākiem, kā arī Latvijas pilsoņu pilngadīgajiem bērniem tiesības uz uzturēšanos piešķirt uz sešiem gadiem, palielinot intervālu starp uzturēšanās atļaujas reģistrācijas termiņiem,

5) veicot termiņuzturēšanās atļaujas reģistrāciju, nepieprasīt uzaicinātājam noformēt izsaukumu.

Saistībā ar izglītību 2015.gadā izsniegtas 111 792 pirmreizējās uzturēšanās atļaujas (2014.gadā – 105 093).

2015.gada laikā ārvalstu studentu skaits Latvijā ir pieaudzis par 44%. Ārvalstu studentu skaits 2015./2016. akadēmiskajā gadā Latvijā bija 6465 (2014./2015. - 4475), no kuriem trešo valstu pilsoņu skaits bija gandrīz puse. Trešo valstu studentu skaita palielinājums saistāms ar augstskolu īstenotajām aktivitātēm trešajās valstīs. 2015.gada 16.februārī Šrilankas galvaspilsētā Kolombo atklāts Rīgas Tehniskās universitātes Studiju un informācijas centrs. Tas dibināts, lai Šrilankas jauniešiem popularizētu Rīgas Tehniskās universitātes piedāvātās studiju iespējas, kā arī veicinātu abpusēju pētnieku sadarbību zinātnē.¹⁶¹

2015.gada 1.septembrī tika parakstīts un stājās spēkā Ārlietu ministrijas, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, Valsts robežsardzes un AS „Transporta un sakaru institūts” sadarbības līgums par studējošo piesaistīšanu no Šrilankas Demokrātiskās Sociālistiskās Republikas. Līgums ļauj Šrilankas studentiem iesniegt pieteikumus ieceļošanas dokumentu saņemšanai ar Šrilankas goda konsula starpniecību, kas būtiski atvieglo un saīsina ieceļošanas dokumentu izskatīšanas laiku. Topošajiem studentiem vairs nav jāizceļo uz tuvāko Latvijas pārstāvniecību – Indijā.

2015.gada 29.aprīlī tika parakstīts Latvijas Izglītības un zinātnes ministrijas un Japānas Izglītības, kultūras, sporta, zinātnes un tehnoloģiju ministrijas saprašanās memorands par sadarbību izglītības, zinātnes, jaunatnes, sporta un kultūras jomā.

Konceptuālā ziņojuma par imigrācijas politiku projektā trešo valstu studentu uzņemšanas jomā plāno:

¹⁶¹ Latvija nostiprina sadarbību ar Japānu izglītības, zinātnes, jaunatnes, sporta un kultūras jomās, Pieejams: <http://www.izm.gov.lv/lv/aktualitates/593-latvija-nostiprina-sadarbibu-ar-japanu-izglitibas-zinatnes-jaunatnes-sporta-un-kulturas-jomas>. (skatīts 19.04.2016.)

1) paredzēt iespēju bakalaura programmās studējošajiem iesniegt dokumentus termiņuzturēšanās atļaujas pieprasīšanai Latvijā, ja students ir no valsts, kuras pilsoņiem, izsniedzot vīzu vai uzturēšanās atļauju, netiek veikta papildu pārbaude kompetentajās valsts drošības iestādēs,

2) imigrācijas likumā iekļaut nosacījumu par to, ka uzturēšanās atļauju var anulēt, ja students nerasniedz noteiktu progresu studijās;

3) pēdējā studiju gadā studējošajiem izsniegt uzturēšanās atļauju, kas par trim mēnešiem pārsniedz mācību gada termiņu, lai studenti varētu veltīt laiku darba meklēšanai Latvijā vai veikt pasākumus komercdarbības uzsākšanai. Pēc šo trīs mēnešu beigām minēto mērķu īstenošanai varētu tikt izsniegta termiņuzturēšanās atļauja vēl uz sešiem mēnešiem.¹⁶²

Par „zaļās” robežas nelikumīgu šķērsošanu 2015.gadā tika aizturēti 463 trešo valstu pilsoņi (2014.gadā – 139 aizturēti trešo valstu pilsoņi). Salīdzinot ar 2014.gadu, uz „zaļās” robežas 2015.gadā aizturēto nelikumīgo imigrantu skaits pieauga gandrīz 3 reizes. „Zaļās” robežas nelikumīgo šķērsotāju galvenās riska grupas veidoja Vjetnamas (309), Irākas (70), Afganistānas (30), un Krievijas Federācijas (25 – daļa no viņiem - vienlaicīgi arī pārvadātāji) trešo valstu pilsoņi. 2015.gadā ir būtiski samazinājies ieceļošanas atteikumu skaits uz robežas, kad ieceļošana atteikta 869 trešo valstu pilsoņiem. 2015.gadā turpināja samazināties sastādīto atteikumu skaits personām, kuras nevarēja pamatot ieceļošanas mērķi, vai nevarēja uzrādīt veselības apdrošināšanas polisi, 177 (Baltkrievija – 51, Krievija - 40, Ukraina – 15). 2014.gadā tika konstatēti 305 gadījumi.¹⁶³

Šo valstu pilsoņu nelikumīgu robežšķērsošanu virzienā uz ES valstīm ietekmēja nelabvēlīga ekonomiskā, politiskā un drošības situācija šo personu mītnes zemēs. Salīdzinot ar 2014.gadu (1942128), 2015.gadā ir būtiski samazinājies ieceļošanas atteikumu skaits uz robežas - ieceļošana atteikta 869 trešo valstu pilsoņiem. Visbiežāk ieceļošana atteikta Krievijas (202), Baltkrievijas (158) un Gruzijas (144) pilsoņiem.¹⁶⁴

2015.gadā turpināja samazināties sastādīto atteikumu skaits personām, kuras nevarēja pamatot ieceļošanas mērķi, vai nevarēja uzrādīt veselības apdrošināšanas polisi - 177 (Baltkrievija – 51, Krievija - 40, Ukraina – 15) gadījumi. 2014.gadā tika konstatēti 305 gadījumi. 2015.gadā ir samazinājies konstatēto pārkāpumu skaits attiecībā uz ļaunprātīgu likumīgo ieceļošanas veidu izmantošanu, kad trešo valstu pilsoņi, saņemot Šengenas vīzu, sniedz nepatiesu informāciju par ieceļošanas mērķiem Latvijā vai citā Šengenas zonas valstī -

¹⁶² *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 22.lpp

¹⁶³ Turpat, 6.lpp;

¹⁶⁴ Turpat, 30.lpp;

109 (tai skaitā 27 Krievijas pilsoņiem, 15 Baltkrievijas, 15 Ukrainas pilsoņiem). 2014.gadā tie bija 139 vīzu anulēšanas gadījumi.¹⁶⁵

2015.gadā Valsts robežsardze ir novērojusi, ka pārkāpēji, organizējot personu nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai, izvēlas vienā reizē nelikumīgi pārvietot 3-5 personas, apzinoties, ka par šādām noziedzīgām darbībām viņiem var piemērot relatīvi maigākus kriminālsodus. Pamatojoties uz šo tendenci, Valsts robežsardze ir sagatavojusi likumprojektu "Grozījumus Krimināllikumā", kuru mērķis ir palielināt sodus par personu nelikumīgu pārvietošanu pār robežu. 2016.gada 21.janvārī, Saeima šo grozījumu likumprojektu apstiprināja.¹⁶⁶

Sadarbību ar trešajām valstīm nelikumīgās migrācijas apkarošanas jomā 2015.gadā ir īstenojusi Valsts robežsardze. 2015.gada 3.martā Baltkrievijā (Minskā) tika parakstīts Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas un Baltkrievijas Republikas Iekšlietu ministrijas sadarbības protokols. Protokols tika noslēgts ar mērķi stiprināt un attīstīt sadarbību, bet netiek uzskatīts par līgumu, kas ir saistošs atbilstoši starptautiskajām tiesībām. Protokola būtība ir precizēt sadarbības kārtību „Latvijas Republikas valdības un Baltkrievijas Republikas valdības līguma par sadarbību pret organizēto noziedzību, narkotisko vielu, psihotropo vielu un prekursoru nelegālu apriti, terorismu un citiem noziedzīgiem nodarījumiem” ietvaros.¹⁶⁷

Valsts robežsardzes sakaru virsnieks Baltkrievijā sadarbībā ar IOM pārstāvniecību Baltkrievijā un Baltkrievijas valsts iestāžu amatpersonām sagatavoja analītisku pārskatu par situāciju nelikumīgās imigrācijas jomā Baltkrievijā. Valsts robežsardzes sakaru virsnieks Krievijā, pamatojoties uz Padomes 2004. gada 19. februāra Regulas (EK) Nr. 377/2004 par sadarbības koordinātoru tīkla izveidi imigrācijas jomā 6. panta 1. punktu, 2015.gadā izstrādāja Imigrācijas sakaru virsnieku tīkla ziņojumu par situāciju Krievijas Federācijā imigrācijas jomā. Lielu atbalstu Valsts robežsardzes sakaru virsnieki sniedz Latvijas un citu Eiropas Savienības valstu vēstniecību Konsulāro nodaļu darbiniekiem, regulāri piedaloties vīzu saņemšanai iesniegto dokumentu un ceļošanas maršrutu pārbaudēs. Šīs sadarbības rezultātā Latvijas sakaru virsnieki ir atklājuši vairākus gadījumus, kad vēstniecībās vīzu saņemšanai tiek iesniegti viltoti dokumenti. Valsts robežsardze sadarbojas ar trešajām valstīm (Krieviju, Baltkrieviju) - notiek savstarpējās tikšanās, aktuālās informācijas apmaiņai un, nepieciešamības gadījumā, kopīgu pasākumu veikšana lietās par personas nelikumīgu pārvietošanu

¹⁶⁵ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā.* Rīga, 2016., 30.lpp

¹⁶⁶ Turpat, 31.lpp

¹⁶⁷ Turpat, 31.lpp

pāri valsts robežai. Sadarbības ietvaros ar Krievijas Federācijas Federālo drošības dienestu 2015.gadā tika realizēta kopīgā robežu operācija „Kordon-2015”.¹⁶⁸

2.2.3. Bēgļu integrācijas politika pēc imigrantu integrācijas politikas indeksa

Latvijai divu gadu laikā būs jāuzņem 776 bēgļi. Latvija vēlas dot priekšroku ģimenēm, un plāno bēgļus izkliegt un izmitināt “Muceniekos”. Attieksme sabiedrībā ir dažāda, viedokļi mēdz būt visai pretēji.¹⁶⁹

Latvija ikgadējā starptautiskajā pētījumā IPI III ieguva 37 ar 31 vienu punktu vietu no 38 valstīm, Lietuva un Igaunija bija nedaudz augstāk. Datus autore apkopoja par 2015.gadu.

Kā redzams 2.12.tabulā Latvija saņēmusi 53 punktus jeb visaugstāko punktu skaitu par ilgtermiņa uzturēšanās politiku, savukārt, vizemākais punktu skaits ir piešķirts par veselību, izglītību un piekļuvi pilsonības iegūšanai – tikai 17 punkti.

2.12.tabula

Imigrantu integrācijas politikas indekss Latvijai uz 2016.gada 20.maiju¹⁷⁰

Politiskās jomas	Latvija
Darba tirgus mobilitāte	46
Ģimenes atkalapvienošanās	55
Izglītība	17
Veselība	17
Politiskā līdzdalība	13
Ilgtermiņa uzturēšanās	53
Piekļuve pilsonības iegūšanai	17
Pretdiskriminācija	34
Kopā	252
Vidējais	31.5 (31)

¹⁶⁸ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 32.lpp

¹⁶⁹ Amoliņš, G., No atbalsta līdz ignorancei un naidam - Igaunija gaida pirmos bēgļus, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/zinju-analize/zinas/no-atbalsta-lidz-ignorancei-un-naidam-igaunija-gaida-pirmos-beglus.a149930/>, (skatīts 25.05.2016)

¹⁷⁰ Autores veidota tabula attēls pēc Starptautiskā pētījuma “Imigrantu integrācijas politikas indeksa” datiem.

Pēc IPI III skatījumā Latvijas imigrantu integrācijas politika tās attīstības ziņā atpaliek no citām valstīm, kā rezultātā, Latvijas imigrantu integrācijas politika ir saņēmusi tikai 31 punktu.

Šis punktu skaits ir negatīvs rādītājs, jo līdz ar to Latvijas imigrantu integrācijas politika 31 valsts kontekstā ieņem pirms pēdējo vietu.

Kā vienu no 8 imigrantu integrācijas politikas jomām var minēt darba tirgus mobilitāti. Lai arī notiek darbs pie pamatšķēršļu novēršanas, lai imigranti varētu piekļūt Latvijas relatīvi noslēgtajam darba tirgum, tomēr lielākajai daļai imigrantu, kuri dažādu iemeslu dēļ ierodas Latvijā (ģimenes apvienošanās vai studiju nolūkā), nav tūlītējas tiesības strādāt.

Kā otro no astoņiem imigrantu integrācijas politikas jomām var minēt ģimenes atkalapvienošanās jomu.

2.13.tabula

Starptautisko ilgtermiņa migrantu sadalījums pēc ģimenes stāvokļa no 2011.gada līdz 2014.gadam¹⁷¹

	2011	2012	2013	2014
Pavisam	10234	13303	8299	10365
neprecējušies/-šās	5105	6453	3926	5090
precējušies/-šās	3383	3951	2765	3486
šķirti/-tas	1380	2482	1259	1473
atraitņi/-nes	366	417	273	256
nezināms	-	-	76	60

Kā redzams 2.13 tabulā vairāk ierodas neprecējušies iedzīvotāji, ģimenes nedaudz mazāk, lai gan autore uzskata, kas nav patiesais skaitlis, jo mūsdienās lielā daļa pāru dzīvo kopā civillaulībā, neregistrējoties. Tikai nelielai daļai migrantu Latvijā nav zināms viņu ģimenes stāvoklis.

Savukārt 2.14 tabulā var redzēt, ka Latvijā vairāk ierodas personas darba spējas vecumā, kas nozīmē, ka palielinās potenciālais darba spēks.

¹⁷¹ Autores veidota tabula pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.

**Starptautisko ilgtermiņa migrantu sadalījums pēc vecuma un dzimuma no 2010.gada līdz
2014.gadam¹⁷²**

		Pavisam	0-14	15-64	65+
2010	vīrieši	2315	268	1779	268
	sievietes	1696	255	1132	309
2011	vīrieši	6300	814	5274	212
	sievietes	3934	563	3133	238
2012	vīrieši	7843	754	6821	268
	sievietes	5460	587	4601	272
2013	vīrieši	4910	716	4029	165
	sievietes	3389	595	2592	202
2014	vīrieši	6414	966	5253	195
	sievietes	3951	752	2990	209

2.14.tabula apstiprina arī 2.13 tabulā redzamos datus, ka Latvijā arvien vairāk ieeļo ģimenes ar bērniem, jo redzams, 2010.gadā bērni līdz 14 gadiem ieeļoja virs 500, bet 2014.gadā jau virs 1600. Kā iemeslu varētu minēt Latvijas ekonomiskos radītājus, kas pēckrīzes periodā uzlabojas, tāpēc cilvēkiem parādās lielāka cerība un labākiem dzīves apstākļiem, gan pieaugušajiem, kuriem svarīgs stabils darbs, gan to bērniem, kuriem nepieciešama droša vide.

Trešā imigrantu integrācijas politikas joma ir izglītība, kurā Latvijai bija katastrofāli zems punktu skaits – 17. Latvijā imigrantiem, vai bezvalstniekiem, kuriem ir derīga uzturēšanās atļauja LR, ir tiesības uz izglītību. Tātad visiem bērniem ir tiesības uz obligāto izglītību un pirmsskolas izglītību. Tas ir pozitīvi, jo par to liecina arī studentu no trešajām valstīm klātesamība un iesaiste mācību procesā. Tāpat vispārējs atbalsts izglītības jomā tiek nodrošināts bērniem no nelabvēlīgām ģimenēm. Latvijā pamatizglītība un vidējā izglītība ir bezmaksas, kas bēgļiem varētu būt saistoša.

Ceturta imigrantu integrācijas politikas joma ir veselība, kurai arī ļoti zems punktu skaits. Autore pieļauj, ka tas varētu būt skaidrojams gan ar sabiedrības negatīvo nostāju.

¹⁷² Autores veidota tabula pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem.

Latvijas Televīzijas raidījuma "Aizliegtais paņēmiens" veiktais eksperiments" liecina, ka aptuveni puse no vairāk nekā 30 uzrunātajiem ģimenes ārstiem atteikušies vai netieši izvairījušies savās praksēs uzņemt bēgļus, kuri Latvijā varētu ierasties nākamajā gadā, liecina.¹⁷³

Eksperimenta laikā žurnālisti uzdevās par nevalstiskās organizācijas pārstāvjiem, kas apzina bēgļu iespējas Latvijā. Lai gan ārstu profesijas ētika aizliedz ārstiem šķirot pacientus vairāki eksperimenta laikā uzrunātie ārsti pret bēgļiem izrādījušu nepatiku, liekot zvanīt uz citām ārstu praksēm vai apgalvojot, ka bēgļus pierakstīs tikai tad, ja kāds spiedīs to darīt. Saskaņā ar raidījuma vēstīto daļa ārstu atteikuši un aizbildinājušies, ka viņu ārstu prakses jau ir pilnas, tāpēc nekādus bēgļus uzņemt vairs nevar. "Man prakse ir pilna, paldies. Man pietiek darbiņa ar savējiem," paudusi Inese Lejniece no Pļaviņu novada. Savukārt Jūrmalas ģimenes ārste Inta Simsone žurnālistiem norādījusi, ka viņai ir "ļoti daudz pacientu, ļoti daudz problēmu, daudz darba." Taču, atsaucoties uz Nacionālā veselības dienesta informācija, raidījums vēsta, ka abām ārstēm prakses tomēr nav pilnas. Daži ģimenes ārsti vispār atteikušies iesaistīties sarunās par bēgļu pieņemšanu. Savukārt ģimenes ārsts Kārlis Zvērs no Madonas novada esot spriedis, ka tas būtu tāpat kā strādāt ar noziedzniekiem, bet Alojās novada ģimenes ārsts Zigurds Ozoliņš norādījis, ka "šeit pie mums nav jābūt nevienam no viņiem, nekādā variantā." Tiesa gan viņš skaidrojis - kā ārsts viņš bēgļus pierakstīšot, gan norādot, ka tas viņam būšot uzspiests pasākums. Ozoliņu raidījums intervējis arī atkārtoti, jau ar televīzijas kameru, un jautāts, vai šāda pārliecība neapdraud ārsta objektivitāti pret pacientu un vai tajā nav saskatāms ārsta ētikas pārkāpums, viņš iebilda: "Pirmkārt, katrs cilvēks ir pilsonis un viņam jāizsaka savs pilsoniskais viedoklis. Jā, es kā pilsonis būšu spiests ārstēt. Šeit nav nekādi ārsti, šeit mēs visi esam savas valsts pilsoņi, patrioti, cik nu šodien tas iespējams." Tiesa gan eksperiments arī parādīja, ka daudziem ģimenes ārstiem nekas nav iebilstams, ja viņu praksēs būtu cilvēki no Sīrijas vai Eritrejas – valstīm, no kurām gaidāmi potenciālie bēgļi.¹⁷⁴

Kā piektā politiskā joma ir politiskā līdzdalība. Pēc IPI III pētījuma Latvija nav veicinājusi sabiedrības uzticību, jo imigrantiem netiekot dota iespēja piedalīties demokrātiskajā dzīvē - Latvijas ilgtermiņa rezidenti nav iespējams piedalīties vietējās

¹⁷³ Daļa ģimenes ārstu nevēlas savās praksēs uzņemt bēgļus, eksperimentā atklāj raidījums, 2015, <http://www.delfi.lv/news/national/politics/dala-gimenes-arstu-nevelas-savas-prakses-uznemt-beglus-eksperimenta-atklaj-raidijums.d?id=46432161>

¹⁷⁴ Daļa ģimenes ārstu nevēlas savās praksēs uzņemt bēgļus, eksperimentā atklāj raidījums, 2015, <http://www.delfi.lv/news/national/politics/dala-gimenes-arstu-nevelas-savas-prakses-uznemt-beglus-eksperimenta-atklaj-raidijums.d?id=46432161>

vēlēšanās vai tikt ievēlētiem. Piesardzīgā attieksme ir saistīta ar to, ka politika ir ļoti „sensitīva” joma un skar plašas sabiedrības intereses. Autore uzskata, ka latviešiem vajadzētu būt galvenajiem, pieņemot politiska rakstura lēmumus. Autore uzskata, ka šī imigrantu integrācijas politikas joma nebūtu jāmaina, jo, kā atzīst paši imigranti, viņi netiecas piedalīties pašvaldību vēlēšanās, jo neuzskata, ka pietiekami labi pārzina Latvijas politisko situāciju, lai varētu kompetenti balsot.

Sestā imigrantu integrācijas politikas joma ir saistīta ar ilgtermiņa uzturēšanos Latvijā. Nosacījumi attiecībā uz ilgtermiņa uzturēšanos Latvijā ir izklāstīti „Imigrācijas likumā”, 4.nodaļā. Starptautiskajā pētījumā uzsvērts, ka Latvijai ir augstas darba un valodas zināšanu prasības attiecībā uz tiem cilvēkiem, kuri iesniedz ilgtermiņa uzturēšanās pieteikumus. Papildinot iepriekš sacīto, saskaņā ar PMLP mājas lapā pieejamo informāciju „iesniedzot dokumentus pastāvīgās uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai, pamatojoties uz 24.panta pirmās daļas 2., 3., 6. un 7.punktu „Imigrācijas likumā”, ārzemniekam jāiesniedz valsts valodas prasmes apliecība, kas apliecina valsts valodas zināšanas vismaz A2 līmenī”.

Septītā imigrantu integrācijas politikas joma ir pilsonības iegūšanas iespējas. IPI III pētījumā paustajai kritikai, ka piekļuve pilsonības iegūšanai Latvijā ir problemātiska, jo pilsonības iegūšanai ir augstas prasības. Piemēram, Latvijas pilsonību var iegūt personas, kurām pastāvīgā dzīves vieta vismaz 5 gadus ir bijusi Latvija, kuras prot latviešu valodu un zina Latvijas vēsturi, LR Satversmes pamatnoteikumus un valsts himnas tekstu, kurām ir legāls iztikas avots, kuras ir iesniegušas paziņojumu par atteikšanos no savas iepriekšējās pilsonības.¹⁷⁵

Astotā imigrantu integrācijas politikas joma ir pretdiskriminācijas joma. Saskaņā ar IPI III pētījumu Latvija realizē minimālās prasības, vienlaikus vēršot uzmanību, ka Latvijas likumos nav skaidri pausts reliģijas un tautības diskriminācijas aizliegums. LR diskriminācijas aizliegums kā cilvēktiesību norma ir nostiprināta divos tiesību aktos. Saskaņā ar 91.pantu „LR Satversmē” cilvēktiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Tātad diskriminācijas aizliegums darbojas arī uz imigrantiem. Vienīgā atšķirība ir tāda, ka „LR Satversmē” nostiprinātais diskriminācijas aizliegums ir vispārināts, bet „Darba likumā” nostiprinātais diskriminācijas aizliegums ir detalizētāks - ir uzskaitīti visi pamati, uz kuriem aizliegta diskriminācija, ieskaitot arī reliģiju un tautību.¹⁷⁶

Nodaļas beigās autore secina, ka lai gan Latvija apzinās, ka lēmums par patvērumu meklētāju pārvietošanu, nerisina problēmas cēloņus. Lai mazinātu migrācijas plūsmu Latvija

¹⁷⁵ Pilsonības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994.gada 11.augusts, nr.93

¹⁷⁶ Pilsonības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994.gada 11.augusts, nr.93.

kopā ar pārējām ES dalībvalstīm aktīvi jāstrādā, lai stiprinātu ES ārējās robežas, sadarbību ar trešajām valstīm, lai izveidotu efektīvu atgriešanas modeli tiem, kuri ieradušies labākas dzīves meklējumos.

3. Bēgļu integrācijas ietekme uz Latvijas darba tirgu

Darba pirmajā un otrajā nodaļā ir atspoguļoti nozares speciālistu viedokļi no dažādiem medijiem par imigrantu integrācijas politiku. Savukārt šajā nodaļā autore izpētīja rīcības plāna soļus veiksmīgākais integrācijai darba tirgū, uzrunāja nozares speciālistus individuāli. Vispirms tiks apskatīts rīcības plāns.

3.1. Bēgļu integrācijas politikas rīcības plāns

2015.gada jūlijā tika izveidota starpinstitucionāla darba grupa¹⁷⁷, kuras mērķis bija izveidot Latvijas apstākļiem piemērotu sistēmu patvēruma meklētāju uzņemšanai, kā arī bēgļa un alternatīvo statusu ieguvušo personu integrācijai Latvijā. Valdības darba grupas rezultāti bija nepieciešami, lai sagatavotos dalībai pārcelšanas pasākumos un uzņemtu personas, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība atbilstoši Padomes Lēmumos noteiktajam.¹⁷⁸ 2015.gada 22.jūlijā ar Ministru prezidenta rīkojumu Nr.306 "Par darba grupu" tika izveidota darba grupa, kuras uzdevums, izvērtējot citu valstu pieredzi, bija izstrādāt Latvijai piemērotu modeli patvēruma meklētāju uzņemšanai no citām valstīm, kā arī bēgļa un alternatīvo statusu ieguvušo personu integrācijai Latvijā. Valdības izveidotā darba grupa sagatavoja un Ministru kabinets 2015.gada 2.decembrī ar rīkojumu Nr.759 apstiprināja Rīcības plānu personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā. Rīcības plāns paredz pasākumu kopumu, kas veicams Iekšlietu, Labklājības, Veselības, Izglītības un zinātnes un Kultūras ministrijām sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām, lai nodrošinātu patvēruma meklētājiem un personām, kurām piešķirts starptautiskās aizsardzības statuss, tiesību aktos paredzēto tiesību nodrošināšanu. Rīcības plānā paredzētais tiks attiecināts uz visiem patvēruma meklētājiem un starptautisko aizsardzības statusu saņēmušām personām, neatkarīgi no viņu ierašanās veida Latvijā.¹⁷⁹

Rīcības plāns (skatīt Pielikumu Nr.2) personām, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošana un uzņemšana Latvijā, paredz sniegt dažādus integrācijas pasākumus, tai skaitā sociālekonomiskās iekļaušanas jomā, lai bēgļi un personas ar alternatīvo statusu pēc iespējas ātrāk varētu iekļauties Latvijas darba tirgū. Tūlītēja iebraucēju

¹⁷⁷ 2015.gada 22.jūlija Ministru prezidenta rīkojums Nr.306 Par darba grupu.- Latvijas Vēstnesis Nr.142, 2015, (skatīts 09.05.2016)

¹⁷⁸ Padomes Lēmums (ES) 2015/1601 (2015. gada 22. septembris), ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā.- Oficiālais Vēstnesis, Nr.L 248., 2015. (skatīts 09.05.2016)

¹⁷⁹ *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 10.lpp

sociālekonomiskā integrācija samazinātu laika posmu, kad šie cilvēki ir atkarīgi no pabalstiem un sniegtu pienesumu Latvijas tautsaimniecībai.

3.1.att. PLMP izstrādāta metodika bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršana patvērumu meklētājiem Latvijā¹⁸⁰

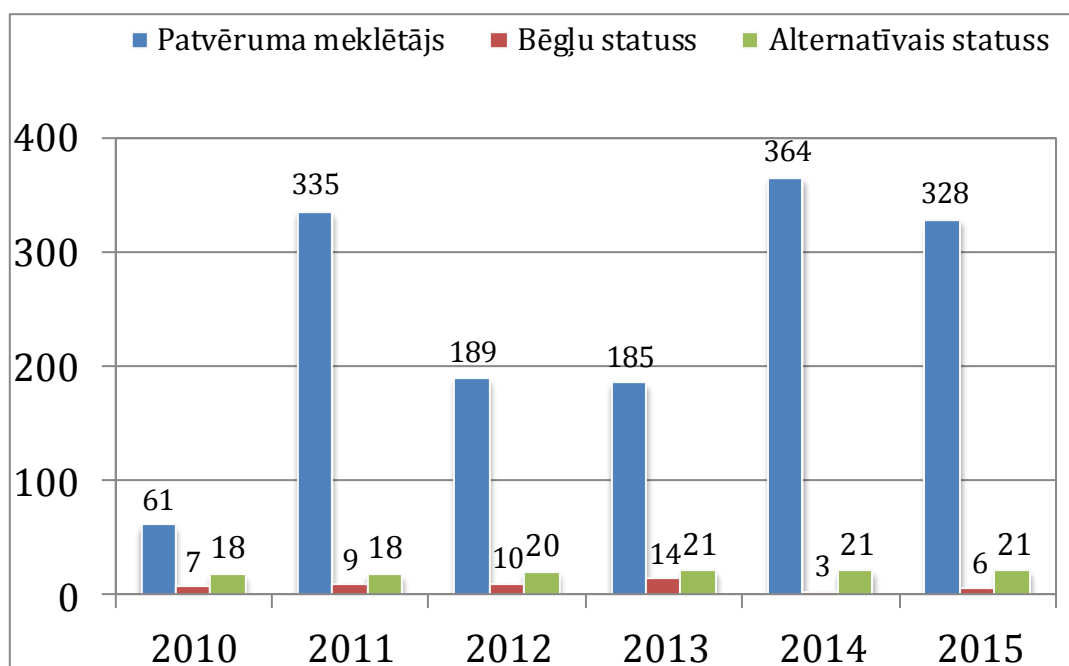
Minstru kabineta mājaslapā ievietota infografika, kura redzama 3.1.attēlā, parāda posmus kā Latvijas atbildīgās institūcijas plāno piešķirt patvēruma meklētājam bēgļa vai alternatīvā statusu.

Bēgļi varēs apgūt ievadkursu - Darba iespējas Latvijā. Kā norāda Labklājības ministrijas pārstāve Marika Kupče, patvēruma meklētājiem tiks sniegta informācija par Latvijas ekonomiku, galvenajām nozarēm, darba nosacījumiem, atalgojumu, darbaspēka pieprasījumu, darba meklēšanu Latvijā un daudz ko citu. Tomēr ne bēgļiem, ne personām ar alternatīvo statusu netiks radīti labvēlīgāki vai īpašāki darba apstākļi darba meklējumos.¹⁸¹

¹⁸⁰ PLMP izstrādāta metodika bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršana patvērumu meklētājiem Latvijā

¹⁸¹ Zandare, A., Pirmie bēgļi jau elpo pakausī, bet jautājumu netrūkst, 2016, Pieejams; <http://www.diena.lv/latvija/zinas/pirmie-begli-jau-elpo-pakausi-bet-jautajumu-netrukst-14126586>, (skatīts 23.05.2016)

Ja Latvijā ieradīsies aptuveni 700 bēgļi, un viņiem būs ļauts šeit strādāt jau no pirmās dienas, šie cilvēki problēmas mūsu valsts darba tirgum neradīs, sacīja NVA vadītāja Inese Kalvāne.

3.2.att. Patvēruma meklētāju dinamika Latvijā¹⁸²

Kā redzams 3.2.att. līdz šim patvēruma meklētāju skaits Latvijā ir bijis neliels, kā arī bēgļi un personas, kurām piešķirts alternatīvais statuss, tāpēc līdz šim šis skaitlis nav varējis būtiski ietekmēt darba tirgus tendences. Un kā uzskata NVA aģentūras vadītāja, arī papildus 700 cilvēki, kurus plānots uzņemt, nevar uzskatīt par lielu darba meklētāju daudzumu, kas varētu mainīt tirgus tendences, kaut gan pašreizējā situācijā uzņēmējiem pietrūkst darbaspēks.

“Jautājums ir par to, kāda būs šo cilvēku kvalifikācija un valodas zināšanas. Svarīgi saprast, vai tas, ko šie cilvēki māc darīt, ir tas, kas vajadzīgs darba devējiem. Tāpat imigrantiem vienmēr ir problēmas ar valodu zināšanām - vajag, lai viņi saprastu, ko darba devējs no viņiem vēlas. Par visiem šiem aspektiem mums šobrīd nav nekādu zināšanu,” uzsvēra Kalvāne. Tāpat NVA vadītāja uzsvēra, ka pašreizējā darba likumdošana Latvijā NVA nemaz neļauj piedāvāt darbu cilvēkiem, kuri nav ieguvuši bēgļa statusu. Lai tas būtu iespējams, nepieciešams mainīt normas likumos, kas regulē atbalsta sniegšanu bezdarbniekiem.¹⁸³

¹⁸² Autore veidots attēls pēc Patvēruma meklētāju Latvijā datiem, 2016, Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/infografika/patveruma%20mekletaji%20latvija-1.pdf>

¹⁸³ NVA: 700 bēgļi Latvijas darba tirgum problēmas neradīs, 2015, Pieejams:

Balstoties uz Valsts kancelejas video materiālu, Ministru kabineta mājaslapā ievietoto informāciju, PLMP izveidoto infografiku, autore izveidoja rīcības plāna soļus patvēruma meklētāju integrēšanai Latvijā sabiedrībā un darba tirgū (skatīt 3.1.tabula).

Autoresprāt, Latvijas Rīcības plāns būtu jāpildinveido. Pašreiz valdība lemj piešķirt vienreizēju pabalstu katram bēglim 200 eiro apmērā pirmās iemaksas dzīvokļa īrei, kas tuvākā gada laikā varētu izveidot 60000 eiro no Latvijas budžeta. Autore uzskata, ka šāds solis nav pārdomāts, jo tas diskriminē Latvijas iedzīvotājus, kas būtu primāri šajā valstī, lai viņi nepalielinātu migrācijas saldo.

3.1.tabula

Rīcības plāna soļi patvēruma meklētāju integrēšanai Latvijā sabiedrībā un darba tirgū¹⁸⁴

Punkti	Nosaukums	Kas īsteno?	Apraksts
1.solis	Patvēruma meklētāju atlase un pārvietošana	Iekšlietu ministrija	Pirms bēgļu ierašanās Latvijā valsts robezsardzes un drošības policijas amatpersonas izvērtēs visus pieejamos dokumentus, cilvēka motivāciju kļūt par bēglim jeb to vai cilvēkam savā mītnes valstī draud reālas dzīvības briesmas – vajāšana un vai bruņotu konfliktu dēļ nepieciešama aizsardzība, kā arī pagātni, izglītību, ģimenes stāvokli, darba pieredzi un iespējamus drošības riskus. Atlasē tiks ņemts arī vērā uzņemošās valsts iespējas. Latvija norādījusi, ka sabiedrībā vieglāk integrēsies ģimenes ar bērniem, cilvēki ar svešvalodu prasmēm, pamatizglītību un darba pieredzi.

http://www.delfi.lv/business/biznesa_vide/nva-700-begli-latvijas-darba-tirgum-problemas-neradis.d?id=46441469 (skatīts 12.04.2016)

¹⁸⁴ Autores veidots vadoties pēc PMLP Rīcības plāna.

2.solis	Patvēruma meklētāju uzņēšana un izmitināšana	Kultūras ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Labklājības ministrija, Veselības ministrija, Ekonomikas ministrija, Vides aizsardzības un reģionālas attīstības ministrija, Iekšlietu ministrija, NVO	Pēc ierašanās Latvijā līdz gālīgajam lēmumam par starptautiskās aizsardzības statusa iegūšanu, patvēruma meklētāji dzīvo patvēruma meklētāju uzņemšanas centrā. Šajā laikā tiek nodrošināta obligātā veselības pārbaude un aprūpe slimības gadījumā, tiek piešķirti 2,15 Euro dienā iztikai, latviešu valodas kursi (120 stundas), integrācijas kursi (40 stundas), svarīgākais par Latviju un praktiskas iemaņas ikdienas dzīvei, ievadkurss par darba iespējām Latvijā. Ar saziņu palīdz tulks. Sociālais darbinieks izveido individuālo plānu integrācijai. Sadzīviskus jautājumus palīdz atrisināt sociālais mentors.
3.solis	Patvērumu meklētāju sociālekonomiskā iekļaušana	Kultūras ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Labklājības ministrija, Veselības ministrija, Vides aizsardzības un reģionālas attīstības ministrija, NVO	<p>Pozitīvs lēmums par starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanu nozīmē, kas cilvēks var sākt veidot savu dzīvi Latvijā. Sociālais mentors palīdz ar mājokļa atrašanu kādā no pašvaldībām. Ja apmeklē sociālekonomisko iekļaušanās pasākumus, tad viens ģimenes loceklis var saņemt 139 Euro, bet katrs nākamais ģimenes loceklis 97 Euro lielu pabalstu mēnesī. Bēglim tas tiek piešķirts uz gadu, bet alternatīvā statusa ieguvējam uz 9 mēnešiem. NVA pārstāvji un karjeras konsultanti nodrošina iespējami ātrāku cilvēku iekļaušanos darba tirgū. Tiesības saņemt tādas pašas veselības aprūpes pakalpojumus kā jebkuram Latvijas iedzīvotājam. Bērni saņem bezmaksas izglītību, NVO palīdz adaptēties dzīvei Latvijā.</p>

Kā redzams 3.1.tabulā pamatā ir trīs soļi, kurus izpilda dažādas organizācijas un ministrijas, kā arī apraksts, kā to plāno īstenot. Bēgļu integrēšana Latvijas darba tirgū ir primārais jautājums, kam arī tiek pievērsta visvairāk uzmanība. Galvenais ir pēc iespējas atrāk apgūt latviešu valodu, lai var uzsākt darba gaitas, līdz ar to izpaliktu pabalsti. Visizdevīgāk, lai bēglis var sākt strādāt jau pirmajā dienā pēc “Muceniekos” pavadītajiem trīs mēnešiem.

3.2. Nozares ekspertu vērtējums par Bēgļu integrācijas politiku

Visiem uzrunātajiem speciālistiem jautājumi tika uzdoti vienādi, lai tos varēt salīdzināt. Līdz ar to tālāk darbā būs attēlots attiecīgais jautājums, un tad sekos svarīgākie atzinumi no ekspertu viedokļu intervijām (interviju jautājumus skatīt 3.pielikumā).

Pētījuma ietvaros autore arī uzrunāja potenciālos uzņēmējus, kuri pieņemtu darbā bēgļus kā algotus darbiniekus.

Pirms autore apkopo nozares ekspertu viedokļus, nelielam ieskata tiks atpoģuļotas uzņēmēju atbildes, vai viņi ir gatavi pieņemt darbā bēgļus.

Latvijas lielākās uzņēmēju biedrības LTRK veiktajā aptaujā (2015.gada septembra beigās un atbildes sniedza 255 uzņēmumu pārstāvji) noskaidrots, ka 28,2% biedru būtu gatavi nodarbināt bēgļus savos uzņēmumos¹⁸⁵, tostarp autores uzrunātie SIA “Roze seafood” un SIA “SONE&SONE”.

Autore intervijā noskaidroja gan SIA “Roze seafood”, gan SIA “SONE&SONE” viedokļus par bēgļu integrēšanu savā uzņēmumā. SIA “Roze seafood” ir zivju pārstrādes uzņēmums, kurš atrodas Cēsīs. Produkti, kas tiek pārstrādāti ir auksto ūdeņu garneles un anšovi. Uzņēmuma īpašnieks Jānis Žēpers stāsta, ka ražotnē kopumā tiek nodarbināti 155 cilvēki. Lai darītu šo darbu ir nepieciešama tikai roku veiklība un pacietība, tāpēc šis darbs labāk padodas sievietēm. Problēma, ar ko saskarās uzņēmums, ir darbinieku trūkums. Pārstrādes apjomi turpina augt, tādēļ arī nepieciešami papildu darbieki. Kā arī šobrīd tiek kārtoti nepieciešamie dokumenti, lai varētu uzsākt vēl vienas ražotnes celtniecību Valmierā, kur plānots nodarbināt aptuveni 120 darbiniekus.

J. Žēperes min, ka darbinieku pieņemt darbā nav problēmas, taču problēma viņiem ir atnākt uz darbu, jo daudz vienkāršāk ir pie ārsta ņemt slimības lapas vai neattaisnotu iemeslu dēļ neierasties darbā, jo ar varu jau nevienu nepiespiedīsi. Un tā kā nepieciešamība pēc darbiniekiem ir ļoti liela, tad arī, ja darbinieks mēnesī neapmeklē darbu 5 dienas, viņš netiek

¹⁸⁵ Nodarbināt bēgļus būtu gatava gandrīz trešdaļa uzņēmēju, http://www.chamber.lv/lv/jaunumi/nodarbinat_beglus_butu_gatava_gandrizz_tresdala_uznemeju-428

atbīvots. Darba samaksa tiek aprēķināta no pastrādātā darba, proti, ja nāc katru dienu uz darbu un nostrādā pilnu darba dienu, tad atalgojums ir pat ļoti labs, taču citi ir iemanījušies saņemt pabalstus (sakarā ar nelielo samaksu, ko saņem strādājot), taču piesakoties pabalstiem, neviens nepievērš uzmanību, ka cilvēks darbā ierodas tikai pus mēnesi.

Sakarā ar šīm problēmām, uzņēmums būtu vairāk kā atvērts pieņemt darbā citas tautības cilvēkus, jo darbs neprasa daudz zināšanas, jo sevišķi valodas prasmes nav nepieciešamas (tiek nodarbinātas arī 7 kurlmēmas personas). Problēmas, ko saskata īpašnieks ir uzņēmuma darbinieku nevēlēšanās pieņemt savā kolektīvā cittautiešus dēļ pieņemtajiem stereotipiem, tad arī bēglis slikti justos šādā sabiedrībā un visticamāk no darba atbīvotos. Ieguvums, protams, būtu papildus darba rokas.

Savukārt SIA "SONE & SONE" nodarbojas ar tekstilmateriālu apstrādi, apdruku, utt. Visi produkti ir pašu taisīti, izstrādāti, skicēti, utt. Lai gan uzņēmums ir salīdzinoši jauns un tajā strādā tikai 2 darbinieki, tomēr uzņēmumā plānots pieņemt darbā vēl papildu darbiniekus, un produktus eksportēt. Tāpēc uzņēmuma īpašniece, Kate Jēkabsone norāda, ka līdz šim nav domājusi, vai statusam ir nozīme, vai bēglis varētu būt piemērots šim darbam, galvenais, ir nepieciešams cilvēks, kurš labi pārzina ne tikai latviešu valodu, bet arī citas, piemēram, angļu, krievu, vācu, vai spāņu. Lai mīl produktu, kas tiek piedāvāts. Tāpēc, ja darba intervijā pieteiktos imigrants, bēglis vai persona, kurai piešķirts alternatīvais statuss, netiktu atteikts, bet gan izskatīts kā variants. Jo uzņēmumā jau darbojas cilvēki ar starptautisku pieredzi. K. Jēkabsone norāda, ka lielākais šķērslis pašreiz ir likumdošana un grāmatvedība, kas varētu sagādāt vislielākās grūtības. Bet lielākais plus, pieņemot darbā imigrantu, noteikti ir plašāks redzējums, pieredze.

LTRK valdes priekšsēdētājs Jānis Endziņš uzsver, ka "uzņēmējiem jau tagad jādomā, vai viņi ir gatavi dot darbu no kara skarto zonu atceļojušajiem cilvēkiem, kā arī to, kādas prasības un vēlmes tiks izvirzītas". LTRK pētījuma dati liecina, ka 71,8% uzņēmēji nav gatavi imigrantus izmantot kā darbaspēku savos uzņēmumos, tostarp SIA "B.G.V.", kas darbojas nekustamo īpašumu jomā.

Uzņēmuma "B.G.V." pārstāve Elita Valdmane skaidro, ka, pieņemot darbā bēgli, būs lielāki sarežģījumi. Vispirms jāveic izpēte, vai šis darbinieks dos tik pat lielu pievienoto vērtību kā viņa ieguldītais laiks, darbs, motivācija un finanses. Jo viņam jānodrošina valodas kursi, lai nebūtu valodas barjeru starp darbiniekiem un klientiem, kā arī uzņēmuma darbinieku morālā sagatavošana, lai nebūtu lieku stereotipu un aizspriedumu. "B.G.V." pārstāve juzkata, ka bēgļus var pieņemt darbā lielie uzņēmumi, kam jau ir pieredze ar starptautiskajiem darbiniekiem, vai cilvēkiem ar īpašajām vjadzībām. Tad darba vide ir daudz atbilstošāka un sagatavotāka tam. Jo līdzīgi kā LTRK, arī "B.G.V." pārstāve uzskata, ka savlaicīgi jārisina

jautājumus, kas skar imigrantu valodas barjeru, jo, ja arī uzņēmējs piedāvātu, piemēram, samērā vienkāršu darbu ražošanas jomā, šim cilvēkam tāpat būtu jāparakstās par darba drošību u.c. saistītām lietām. Ja bēglis zinās vismaz angļu valodu, tad situācija ir risināma, taču problēmas var rasties tad, ja vienīgā valoda būtu sīriešu, jo diez vai Latvijā atradīsies pietiekošā skaitā tulku, lai nodrošinātu nepieciešamo atbalstu.¹⁸⁶

Lai noskaidrotu faktorus bēgļu integrācijai Latvijas darba tirgū autore noskaidroja nozares ekspertu viedokļus.

Pētījuma ietvaros tika uzrunāti 9 nozares speciālisti, no kuriem 5 sniedza atbildes. Savukārt 4 atteicās:

1) Agnese Trofimova Latvijas Sarkanā krusta Starptautisko un Sabiedrisko attiecību programmu vadītāja paskaidroja: “pagaidām tikai nesen esam uzsākuši darbu ar patvēruma meklētājiem, tādēļ nevaram detaļās vēl piedalīties pētījumos”.

2) Sandra Zalcmane “Droša māja” valdes priekšsēdētāja atbildēja, ka viņai “nav nekāda sakara ar politiku un darba tirgu, ka neatbildēšot uz tādiem jautājumiem”.

3) Līga Vijupe, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Patvēruma lietu nodaļas vadītāja paskaidroja, ka “integrācijas jautājumi neesot padomes kompetencē”.

4) Santa Tivaņenkova LR Tiesībasarga birojs, pilsonisko un politisko tiesību nodaļa vadītāja atbildēja, ka “birojs neietver jautājumu loku, kas ir viņu kompetencē. Birojs līdz šim ir veicis tikai vienu pētījumu par starptautisko aizsardzību saņēmušo personu stāvokli valstī, kur identificēta arī problēma integrācijai darba tirgū uz valodas zināšanu pamata.”

Savukārt atbildes sniedza:

1. Anita Īvāne, Latvijas Pilsoniskā alianses Biroja vadītāja – atbildes sniedza e-pastā 12.maijā 2016.gadā.

2. Linda Pauga, Labklājības ministrijas darba tirgus politikas departamenta vecākā eksperte – telefonintervija 12.maijā 2016.gadā pulksten 13.00

3. Antra Jansone, Nodarbinātības valsts aģentūras “Bēgļu un alternatīvo statusu ieguvušo personu integrācijas Latvijas darba tirgū” vadītāja - telefonintervijā 13.maijā 2016.gadā pulksten 10.00.

4. Ilgmārs Lejnieks, Sabiedrības integrācijas un politiskās sabiedrības attīstības nodaļas vecākais referents - telefonintervijā 17.maijā 2016.gadā pulksten 13.00.

5. Daiga Holma, Iekšlietu ministrijas Riharda Kozlovskā padomnieci sabiedrisko attiecību jautājumos - telefonintervijā (Skype) 20.maijā 2016.gadā pulksten 14.50.

¹⁸⁶ Nodarbināt bēgļus būtu gatava gandrīz trešdaļa uzņēmēju, http://www.chamber.lv/lv/jaunumi/nodarbinat_beglus_butu_gatava_gandriz_tresdala_uznemeju-428

Lai autore varētu detalizētāk apkopot nozares ekspertu sniegtās atbildes, vispirms tiks uzrakstīts jautājums, un tad atbilžu apkopojums. Taču vēl pirms tam autore sniegs nelielu ieskatu par uzrunātā eksperta un viņa pārstāvētās institūcijas pamatmērķi un uzdevumiem bēgļu integrācijā Latvijā.

A.Īvāne: Biedrība “Latvijas Pilsoniskā alianse”, kuras mērķis ir stiprināt Latvijas nevalstisko organizāciju sektoru, nākusi klajā ar iniciatīvu, veidot NVO konsorciju, kas sniegs koordinētu biedrību un nodibinājumu atbalstu bēgļu uzņemšanai Latvijā. Konsorcijs darbojas kā koleģiāls un atvērts instruments, iesaistot tos, kuri vēlas sniegt atbalstu un risinājumus šajā lielākajā cilvēku radītajā migrēšanā Eiropā, tajā skaitā - Latvijā. Konsorcijs sniedz palīdzību, nedublējot valsts un pašvaldību pienākumus un atbildību, lai nodrošinātu maksimāli koordinētu atbalsta plūsmu bēgļu uzņemšanai un iekļaušanai Latvijas sabiedrībā. Kā galvenos darba uzdevumus konsorcijs sev izvirza:

- 1) apzināt esošos materiālos un nemateriālos (ekspertīze) resursus biedrībās un nodibinājumos, kurus izmantot bēgļu uzņemšanas vajadzībām Latvijā;
- 2) īstenot pasākumus, kas veidos sabiedrības izpratni par bēgļu uzņemšanas nepieciešamību Latvijas drošības kontekstā;
- 3) pēc nepieciešamības nodrošināt pakalpojumu grozu, kuru sniedz organizācijas vai indivīdi, sagaidot bēgļus Latvijā, nodrošinot gan īstermiņa, gan ilgtermiņa pakalpojumus;
- 4) veidot atbalsta palīdzības sistēmu, pēc kuras darboties, sniedzot atbalstu no iesaistītajām organizācijām un iedzīvotājiem;
- 5) koordinēt atbalstu no biedrību un nodibinājumu, kā arī citu ieinteresēto iedzīvotāju puses.

Konsorcija sākotnējā sastāvā ietilps šādas organizācijas: Latvijas Samariešu apvienība, „Patvērums „Drošā māja””, Sabiedriskās politikas centrs „Providus”, Starptautiskā Migrācijas organizācija Latvijā, Latvijas Cilvēktiesību centrs un Latvijas Pilsoniskā alianse. Ikvienu organizāciju, kas vēlas iesaistīties šajā darbā visā Latvijas teritorijā un jebkurā Latvijas reģionā ir aicināta sazināties ar konsorcijā iesaistītajām organizācijām.

L. Pauņa: Labklājības ministrijas mērķis un galvenais uzstādījums ir personu integrācija Latvijā caur nodarbinātības aspektu. Aģentūrai ir pieņemts cilvēks, kas konkrēti atbild par bēgļu integrāciju Latvijā.

A.Jansone: Pamatmērķis: veiksmīgāka bēgļu un alternatīvo statusu ieguvušo personu integrācija darba tirgū. Uzdevumi: kamēr persona vēl ir patvēruma personas statusā, tikmēr NVA ir jāsniedz semināri par darba iespējām Latvijā, arī par darba aizsardzību, līgumu, informējot par pieprasītākajām profesijām utt. (šajos semināros ierašanās ir brīvprātīga, tiek nasegti transporta izdevumi, tiek nodrošināts tulks). Kad bēgļa vai alternatīvās personas statuss

ir iegūts, tad personas tiek aicinātas uz NVA, kur tiek piedāvāti latviešu valodas kursi un vēlāk iesaistot citos pasākumos, lai veiksmīgāk integrētu Latvijas darba tirgū. Šie pasākumi arī ir brīvprātīgi.

I.Lejnieks: Esmu sabiedrības integrācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības nodaļas vecākais referents, kā arī konsultatīvās padomes trešo valstu pilsoņu integrācijas sastāvā. Padome pēdējā laikā nav bijusi ļoti iesaistīta bēgļu integrēšanā. Bet šogad plānotas sēdēs, kurās tiks risināts bēgļu integrācijas jautājums: vai šie cilvēki vispār var dot kādu konkrētu pienesumu, kā noris integrēšanās Latvijā un tmldz. Kultūras ministrijas darbojas kā informators/psihologs trešo valstu personām, palīdz jeb kurā jautājumā, lai vieglāk iekļauties sabiedrībā, kā arī sniedz tulka pakalpojumus. Papildus pasniedz integrācijas kursus. Kā arī sniedz apmācības personām, kas strādā ar bēgļiem.

D. Holma: Pamatlieta ir patvērumu meklētāju atlase. Atlases kritēriji ir: visa ģimene kopā, māka mācīties (ja iepriekš nebūs neko darījis, mācīties, bez kāda talanta, tad arī grūtāk šo cilvēku apmacīt), derīgi ceļošanas dokumenti, kā arī zināšanas kādā no Eiropas valodām (taču šo nepieprot gandrīz neviens).

Kā viens no pirmajiem jautājumiem, kas tika uzdots nozares ekspertiem bija – **“Vai Latvijas sabiedrība ir gatava uzņemt bēgļus?”** Atbildes bija dažādas – kāds atbildēja īsi ar jā vai nē, bet kāds sniedza detalizētāku atbildi, taču kopumā visi piekrita, ka daļa sabiedrības ir gatavi, bet daļa sabiedrības dzīvo stereotipos un aizspriedumos, līdz ar to ir negatīvi noskaņoti pret bēgļu integrēšanu darba tirgū. A.Īvāne norādīja, ka “visticamāk mēs to neuzzināsim līdz brīdim, kad saskarsimies ar konkrētām situācijām. Sabiedrība kā valstiska institūcija nav vēl izstrādājusi gana daudz normatīvo aktu, lai parūpētos par visām bēgļu kategorijām, piemēram, bērniem bez pavadoņa Sabiedrība kā nācija šobrīd ir sašķelta savā viedoklī. Arī A.Jansone domā līdzīgi, jo atbildēja: “Nav viennozīmīgas atbildes, jo iedzīvotāju aptaujas rāda, ka lielākajai daļai iedzīvotāju nav vēlme uzņemt bēgļus, toties Latvijas institūcijas ir pieņēmušas rīcības plānu: personām, kurām nepieciešama starptautiska aizsardzība pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā, kas norāda uz to, ka valdības līmenī veikti sagatavošanās pasākumi bēgļu uzņemšanai. Tāpēc no vienas puses iedzīvotāju attieksme ir negatīva, bet no otras puses valdība ir veikusi nepieciešamos mājas darbus, lai uzņemtu bēgļus.

Līdzīgi kā autore, tā arī I.Lejnieks uzskata, ka “Latvija no tehniskās puses (institūcijas) ir gatava uzņemt, jo ir izstrādāts normatīvais regulējums “Patvēruma meklētāju uzņemšanas plāns”, taču runājot par psiholoģisko pusi, tad šobrīd lielākā daļa nav. It īpaši tas atspoguļojas lauku reģionos, kur aizspriedumi ir daudz augstāki, līdz ar to bēgļu iespējamā integrācija būtu apgrūtinājums.” Kā arī, iespējams, tas ir saistīts ar to, ka Latvijā līdz šim bijis mazs skaits

patvēruma meklētāju skaits. Latvija sabiedrība vairāk dzīvo no mītiem un stereotipiem, ko lasa presē - reizēm ļoti neinterpretētus rakstus. Līdz ko Latvijas iedzīvotāji saskarsies ar šiem cilvēkiem un tie kļūs par to kaimiņiem vai darba kolēģiem, ieraudzīs, ka šie cilvēki ir tādi paši kā mēs un tad bažas kļiedēsies.

Tā kā atbildīgās Latvijas institūcijas ir izstrādājušas patvēruma meklētāju integrācijas plānu jeb Rīcības plānu, tad autoresprāt, svarīgi bija noskaidrot, **vai vajadzētu izstrādāt bēgļu integrācijas stratēģija Latvijas darba tirgum?**

D. Holma apstiprina, ka “tad, kad Latvija apņēmas pārvietot patvēruma meklētājus no Itālijas un Grieķijas un trešajām valstīm, tika izveidota augsta līmeņa darba grupa (pārstāvētas gandrīz visas ministrijas, tai skaitā arī NVO, arī IOM un UNHCR), ko sasauca valsts sekretāre. Tika uzklauti IOM un UNHCR ziņojumi un ieteikumi, ko valstij uzlabot, īstenot, lai veiksmīgāk integrētu patvēruma meklētājus. Mans uzskats ir, ka visām šīm institūcijām sanākot kopā, integrācijas programma ir tapusi daudz labāka, jo tika identificētas lietas, kas netika pirms tam darītas. Rezultātā ir radusies sistēma, kas nav pilnībā ideāla, taču ir daudz uzlabojumi un atbalsta mehānisms, kas pirms tam nebija”.

Eksperti norādīja, ka šobrīd nav tāda nepieciešamība, līdz ar to līdz šim nav izstrādāta speciāla stratēģija šai mērķa grupai, sakarā ar nelielo bēgļu daudzumu, taču tanī pat laikā, sadarbībā ar NVA tiek katrs bēglis izvērtēts atsevišķi. Šis jautājums pašreiz nav aktuāls, taču skatoties ilgtermiņā, nav iespējams noteikt bēgļu imigrācijas tendences Latvijā, jo valsts ir maza, tāpēc arī bēgļu skaits, ko nākas uzņemt ir krietni mazāks salīdzinājumā ar citām valstīm. Krasī atšķirīgas atbildes bija I. Lejniekam un D. Holmai. I. Lejnieks uzskata, ka “nevajadzētu steigties ar stratēģijas izstrādi, jo vajadzētu eksaminēt plānu, kas šobrīd ir izdarīts un mēģināt integrēt pēc iespējas veiksmīgāk, tad pēc rezultātiem varēs skatīties vai nepieciešami papildus plānošanas dokumenti, kā arī jāskatās vai šī bēgļu grupa turpinās pieaugt”, savukārt D. Holma atbildēja, ka “noteikti ir jābūt kaut kādiem rezultātiem, kas ir izmērami, lai pēc tam redzētu, kā tas ir strādājis un skatīties vai nepieciešams ko mainīt, bet paļaujos uz Kultūras ministriju, ka viņiem šā mērķa sasniegšanā ir izvirzīti uzdevumi”.

Tā kā bēgļu integrācijas jautājums pašreiz tiek ļoti aktualizēts, tad ekspertiem tika jautāts – **“Kam pašreiz pievērš uzmanību bēgļu integrācijas politikas jautājumā?”** Arī šajā jautājumā bija diferencētas atbildes, ja viens eksperts uzskatīja, ka pašreiz bēgļu skaits Latvijā ir ļoti mazs, tāpēc šim jautājumam netiek pievērsta pastiprināta uzmanība. Taču piemērs tiek ņemts no valstīm, kurās ir liels bēgļu skaits, atbildīgās institūcijas cenšas šo piemēru efektīvāk realizēt uz krietni mazāku skaitu cilvēku. Tad otrs eksperts norāda, ka pastiprināta uzmanība tiek pievērsta statusa piešķiršanai un galvenokārt valodas apguvei, jo bez tās nav iespējams integrēties ne Latvijā kopumā, ne darba tirgū.

Autore vēlas piebilst, ka arī šajā pētījumā ir apskatītas vairākas valstis, piemēram, Latvija, Lietuva, Igaunija un Zviedrija. Nedaudz detalizētākas integrācijas politika analizēta par Latviju un Zviedriju. Taču visi kā viens, eksperti liek uzsvaru uz veiksmīgu integrāciju. I. Lejnīks uzsver, ka “galvenais kam šobrīd tiek pievērsta uzmanība ir veiksmīgāka un ātrāka integrācija darba tirgū, lai šīs personas ātrāk sāktu pelnīt un maksāt nodokļus un no valsts budžeta netiktu tērēta nauda šo personu uzturēšanai/apmācībai”, bet D. Holma norāda, ka “šeit problēma ir, ka integrācija ir tāds kā divvirzienu process: vieniem ir jāgrib integrēties un otriem ir jāvēlās integrēt kādu. Patvēruma meklētāji šobrīd ir ļoti atvērti integrēties Latvijā, labprātīgi apmeklē valodas kursus un citus pasākumus. Daļai, kas nāk no drošas izcelsmes valsts (Vjetnamieši, Gruzīni, u.c.) un pie Latvijas robežas ir aizturēti, tad viņu mērķis nav integrēties Latvijā, tāpēc neapmeklē integrācijas kursus, jo 90% nepienāksies statuss, ko paši arī saprot (Latvija nav mērķa valsts). Otrai daļai, kam pienāktos statuss (Irākieši un Afgāņi), pamatmērķis ir bijis nokļūt pie ģimenes, kas atrodas citās valstīs, tad arī nevēlas integrēties Latvijā. Tie cilvēki, kas ir pārvietoti no Itālijas un Grieķijas, ar lielu intresi apmeklē visus kursus un vēlas integrēties Latvijā. Tāpēc ir jāatšķir katra cilvēka mērķis, ja ir ekonomiskais bēglis un Latvija nav gala punkts, tad neapmeklēs šos kursus, taču statusu saņemt vēlas. Cilvēki, kuri bēg no kara, vēlas mierīgu vidi sev apkārt, vēlas, lai bērni iet drošā skolā, lai ir darbs, miers, mājoklis virs galvas. Šiem cilvēkiem ir vienalga, vai tā ir Latvija vai kāda cita valsts, galvenais ir droša vide un kā Latvijas valsts, esam atbildīgi viņiem nodrošināt cienīgus dzīves apstākļus”.

Savukārt jautājumu par to, “**pēc kādiem kritērijiem bēgļiem tiks piedāvātas darba vietas?**” eksperti norāda, ka ar katru no bēgļiem tiek strādāts ļoti individuāli: tiek izvērtēts cilvēka profils-vecums, izglītība u.c., tiek izvērtētas cilvēka prasmes, zināšanas; katram individuāli izstrādāts darba meklēšanas plāns. Labklājības ministrijai ir atbalsta instrumenti, kas palīdz veiksmīgāk integrēties darba tirgū. Taču šie integrācijas pasākumi ir brīvprātīgi, tie nevar būt piespiedu kārtā. A. Jansone uzsver, ka bēgļi “netiek šķiroti, jo attiecība uz bēgļiem un pārējiem iedzīvotājiem tiek ievērots vienlīdzības princips. Kad patvēruma meklētājs ir ieguvis bēgļa vai alternatīvās personas statusu, tad persona reģistrējas nodarbinātības valsts aģentūra un tad apkalpošana notiek vienlīdzīgi ar Latvijas iedzīvotājiem, kas reģistrējušies kā bezdarbnieki. Netiek izdalīti atsevišķi kritēriji. Darba vietas tiek piedāvātas tādas pašas kā Latvijas iedzīvotājiem. Taču katram patvēruma meklētājam, kā arī pēc tam bēglim un alternatīvā statusa ieguvušajai personai tiek iedalīts mentors, kas nav no Nodarbinātības valsts aģentūras, bet ir piešķirts caur Labklājības ministriju un Sociālo integrācijas fondu nokontraktētu biedrību “Sarkanais krusts”, kas patreiz sniedz mentora pakalpojumus. Šis

mentors var doties uz konkrētos darba vietu, lai palīdzētu izveidot attiecības ar darba devēju un citiem darbiniekiem“.

Līdzīgi kā minēja uzrunātie uzņēmēji, arī ekspertiem tika uzdots jautājums – **“Vai iepriekš attiecīgajā darba vietā tiks veikti kādi sagatavošanās darbi, piemēram semināri, lekcijas par sociālo līdzdalību, atbildību, utt?”** Divi no ekspertiem jautājumu pāradresēja NVA un Labklājības ministrijai, savukārt L.Pauga un A.Jansone norādīja, ka “attiecīgajā darba vietā netiks veikti atsevišķi sagatavošanās darbi, taču pirms indivīds uzsāks darbu konkrētajā darba vietā, tiks izvērtēts, vai valodas prasmes, zināšanas ir pietiekamā līmenī. Ja tā nebūs, tad pirms tam šim cilvēkam tiks piedāvās prakses vietas, valodas apguves kursi un citi pasākumi, lai cilvēks būtu pēc iespējas labāk sagatavots veicamajam darbam”.

Viens no svarīgākajiem jautājumiem, kas tika uzdots nozares ekspertiem, attiecīgo Latvijas institūciju pārstāvjiem bija – **“Vai bēgļu ienākšana Latvijas darba tirgū krasi mainīs bezdarba tendences?”**. Eksperti uzskata, ka pašreiz šo personu ir ļoti maz, tāpēc krasi neko nevar ietekmēt vai izmainīt. Jo divu gadu laikā plāno uzņemt 500 bēgļu, toties bezdarbnieku skaits pašreiz vidēji ir 80 000. Taču, ja nākotnē palielinātos bēgļu skaits, tad noteikti krasi mainītos, jo šiem cilvēkiem ir iemaņas, pieredze, kas iespējams nav Latvijas iedzīvotājiem. D. Holma akcentē: “Ja veiksmīgi integrētos, tad nākotnē, noteikti mainītu. Jo man pašai ir zvanījuši lauksaimnieki ar vēlmi nodarbināt bēgļus, jo ir grūtības atrast latviešu strādniekus, kas vēlētos darīt vienkāršus darbus lauksaimniecībā, pie tam piedāvājot dzīvojamo platību”.

Interviju noslēgumā autore apkopojā ekspertu atbildēs sniegtos plusus un mīnus bēgļu integrēšanā Latvijas tirgū.

3.2.tabula

Ekspertu uzskaitītie plusi un mīnusi bēgļu integrēšanai Latvijas darba tirgū

Eksperts	Plusi	Mīnusi
A.Īvāne	Jauni speciālisti, ar svaigu skatījumu uz mums pierastām/nepierastām lietām; savādāka kultūra, varētu veicināt izpratni par citām vērtībām; vietējā darba tirgus pārklājums, jo vairākas iestādes izmisīgi meklē darbiniekus; starptautisko sakaru veicināšana.	Vietējās sabiedrības negatīvā attieksme, netolerance un neiecietība; valodas barjera; segregācija; kopienas kapsulēšanās, neintegrojoties vietējā sabiedrībā.

L. Pauga	Individuāla pieeja ar katru indivīdu, rodot tam labāku pieeju. Valstīs, kurās ir liels patvēruma meklētāju skaits, piemēram, Zviedrija, Vācija, Nīderlande, šo individuālo pieeju nevar īstenot.	Grūti prognozēt. Lielāko problēmu sagādā neziņa, cik ātri un veiksmīgi katrs no indivīdiem spēs adaptēties, cik ātri spēs apgūt valodu.
A.Jansone	Šie cilvēki ir ar savu pieredzi, kas nav Latvijas iedzīvotājiem, bet varētu noderēt Latvijas darba tirgū.	Steriotipi, kas pastāv Latvijas sabiedrībā par bēgļiem, tādejādi tas traucē bēgļiem integrēties Latvijā.
I.Lejnieks	Gados jaunāku darbinieku ir mazākā skaitā Latvijā, kā vecāka gājuma. Līdz ar to ir spiediens uz sociālo budžetu, tāpēc bēgļi varētu aizpildīt darba vietas. Kā arī aizpildītu darba vietas ar vienkāršām profesijām, kur nepieciešams roku darbs, nepieciešamas nelielas iemaņas, apkalpojošā sfēra.	Slogs uz pašvaldības budžetu, jo sākotnēji (pirmos divus gadus) tiek investēts šajā cilvēks: iet uz kursiem, praksēm. Ja integrēšanās notikusi veiksmīgi, tad pēc diviem/trīs gadiem šie cilvēki strādā un maksā nodokļus, taču ja šie iebraukušie cilvēki nav atsaucīgi Latvijas prasībām, tad veidojas problēma, kas atspoguļosies nākotnē.
D. Holma	Ieguvumus, būtu jaunas darba rokas vienkāršākiem darbiem. Jo latviešiem nav vēlme darīt vienkāršākus darbus, tad tie labāk izvēlas sēdēt mājās uz pabalstiem. Latvijā tradīcija ir strādāt nevis sēdēt mājās un gaidīt, kad pastnieks atnesīs nelielu naudiņu par ko knapi var vilkt dzīvību.	Mīnusus neredzu, izņemot ja viņi netiks veiksmīgi sagatavoti darba tirgum, tad sēdēs uz pabalstiem

Kā redzams 3.2.tabulā, tad gandrīz visi eksperti atzīsti, ka plusi bēgļu integrēšanai Latvijas darba tirgū ir tik pat daudz kā mīnusu, jo ir daudz neskaidru lietu. Kā vienus no plusiem eksperti min svaigu skatījumu uz mums pierastām/nepierastām lietām, citādāka kultūra, kura varētu veicināt izpratni par citām vērtībām un vietējā darba tirgus pārklājums, jo vairākas iestādes izmisīgi meklē darbiniekus, kā arī starptautisko sakaru veicināšana. Bet kā

lielākos mīnusos min valodas barjeru, vietējās sabiedrības negatīvo attieksmi, slogu uz pašvaldības budžetu, jo pirmos divus gadus tiek investēts šajā cilvēks un stereotipi, kas pastāv Latvijas sabiedrībā par bēgļiem.

Nodaļas beigās autore secina, ka svarīgākie faktori, kas ietekmē bēgļu integrāciju darba tirgū ir valodas barjeras, stereotipi, kultūra, darba spēks, citādāks redzējums (pieredze). Kā būtiskākais no faktoriem iezīmejas valodas barjera, kas ir viens no galvenajiem Rīcības plāna aspektiem. Valodas nezināšana nedod iespēju bēglim integrēties darba tirgū. Lai gan lielākā daļa uzņēmumu šobrīd Latvijā nav gatavi nodarbināt bēgļus, ar laiku šī tendence varētu mainīties, kad uzņēmēji sāktu saprast, ka no tā var gūt tikai labumu.

Secinājumi

- 1) Svarīgi ir saprast terminu skaidrojumus un pareizi tos paskaidrot sabiedrībai, jo pašreiz gan sabiedrībā kopumā, gan medijos valda dažāda jēdzienu interpretācija, kas rada lielāku sabiedrības stereotipu veidošanos;
- 2) Vispirms bēglim Latvijā tiek piešķirts patvēruma meklētāja statuss- persona, kura likumā noteiktajā kārtībā lūdz piešķirt bēgļa vai alternatīvo statusu;
- 3) Bēgļa statusu piešķir personām, kas pamatoti baidās no vājašanas rases, reliģijas, tautības, sociālās piederības vai politiskās pārliecības dēļ, taču alternatīvo statusu piešķir personai, ja tiek uzskatīts, ka šai personai draud nāves vai miesas sods, spīdzināšana vai pazemojoša izturēšanās;
- 4) Lai mazinātu migrācijas plūsmu, Latvijai kopā ar pārējām ES dalībvalstīm aktīvi jāstrādā, lai stiprinātu ES ārējās robežas, sadarbību ar trešajām valstīm, lai izveidotu efektīvu atgriešanas modeli tiem, kuri ieradušies labākas dzīves meklējumos;
- 5) Bēgļu problēmas tiek risinātas pēc Rīcības plāna, iespējams, neapzinoties reālo mērķa grupas specifisko situāciju un vajadzības;
- 6) Līdz šim Latvijā izstrādātā sistēma bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, integrācijai Latvijas sabiedrībā, ir vispusīga un pilnveidojama;
- 7) Zviedrijas patvēruma meklētāju un bēgļu integrācijas politika var kļūt par piemēru Latvijai, Lietuvai un Igaunijai, pilnveidojot savu imigrantu integrācijas politiku. Jo tā izceļas ar mērķtiecīga atbalsta nodrošināšanu imigrantiem visās 8 imigrantu integrācijas politikas jomās;
- 8) Salīdzinot Latviju ar Zviedrijas bēgļu un patvēruma meklētāju programmu, tad Zviedrijai ir izstrādāta pilnīgāka bēgļu un patvēruma meklētāju integrācija;
- 9) Latvija ir izstrādājusi līdzīgus Rīcības plāna posmus, kā tas sākotnēji bija Lietuvai;
- 10) Igaunijā patvēruma meklētāju un bēgļu integrācijas politika tiek realizēta visveiksmīgāk salīdzinājumā ar Latviju un Lietuvu;
- 11) Patvēruma meklētāju un bēgļu integrācija sabiedrībā, kaut arī tas ir noteikts Latvijas normatīvajos aktos un ES direktīvās, pagaidām norit vairāk teorētiski nevis praktiski, jo integrējamo bēgļu skaits ir samērā neliels;
- 12) Tā kā dažādās ES valstīs patvēruma meklētāju un bēgļu integrācijas modeļi atšķiras, tad Latvijai kā vismazāk pieredzējušai valstij bēgļu skaita ziņā, patvēruma meklētāju pieplūduma gadījumā, var rasties problēmas;

13) Nav ES vienota integrācijas veida vai modeļa, no kura vadīties, bet tā vietā katra valsts izveido savu integrācijas sistēmu;

14) Parakstot Ženevās konvenciju, Latvija piekrita visiem noteikumiem arī attiecībā par patvēruma meklētāju uzņemšanu un integrāciju darba tirgū, taču Latvijai nav pieredzes;

15) Latvijā izstrādātajam integrācijas modelim ir šķēršļi - lielākai daļai Latvijas iedzīvotāju, tanī skaita darba devējiem, ir negatīva attieksme pret patvēruma meklētājiem;

16) Patvērumu meklētāju un bēgļu integrācijas politikas joma, kas nosaka pilsonības iegūšanas iespējas attiecīgajā valstī, visaugstāk attīstīta ir Zviedrijā, savukārt jomas attīstības līmenis Latvijā, Lietuvā un Igaunijā ir līdzvērtīgs, bet daudz zemāks;

17) Pēc veiktajām intervijām kā svarīgākie faktori, kas ietekmē bēgļu integrāciju darba tirgū ir valodas barjeras, stereotipi, kultūra, darba spēks, citādāks redzējums (pieredze).

Priekšlikumi

1) Kultūras ministrijai ir jāizveido kodolīgāka institūciju sistēma un jāizvairās no pārāk daudzu institūciju iesaistes, jo šādi tiks veicināta vienotās sistēmas sadrumstalotība līdz 2018.gadam;

2) KM un NVA ieteicams īslaicīgos latviešu valodas apmācības projektus aizstāt ar vienu ilgstošu pasākumu līdz 2018.gadam;

3) ANO Komisariātam bēgļu jautājumos ir jāizveido reāls integrācijas paraugs, kurš darbotos sākotnēji iecerētajā mērķī un pildītu konkrētas nepieciešamās funkcijas, kā arī varētu tikt pielietots visās ES valstīs, bez īpašām problēmām un sarežģījumiem līdz 2018.gadam;

4) Labklājības ministrijai ir jāņem vērā jautājums par sociālo pabalstu maksāšanu patvēruma meklētājiem, bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu un, lai līdzsvarotu patvēruma meklētāju skaitu, ir jāmaina pabalstu maksāšanas sistēma visās ES valstīs līdz 2018.gadam;

5) Latvijas Pilsoniskai aliansei, PMLP, NVA, KM, LM nepieciešams strādāt ar sabiedrības informēšanu par patvēruma meklētāju integrācijas politiku līdz 2018.gadam;

6) Labklājības ministrijai un Nodarbinātības valsts aģentūrai, sadarbojoties ar uzņēmējiem, vajadzētu vērst uzmanību uz bēgļa un alternatīvo statusu ieguvušajām personām, kurām ir jāpalīdz iekļauties Latvijas sabiedrībā un darba tirgū līdz 2018.gadam;

7) Lai vieglāk patvēruma meklētāji integrētos Latvijas tirgū, NVA un Kultūras ministrijai nepieciešams īstenot valsts valodas apmācību, gan profesionālo apmācību bēgļu uzņemšanas centrā un pašvaldībās līdz 2018.gadam;

8) Konsultatīvai padomei līdzšinējā patvērumu meklētāju un bēgļu integrācijas politikas attīstības un izstrādes gaita Latvijā ir jāpilnveido, piemēram, jāizstrādā vienota informācijas vietne, kurā izskaidrotas imigrantu tiesības, pienākumi, kā arī sniegtas norādes par institūcijām, kurās vērsties, risinot attiecīgos jautājumus, kādai jābūt sabiedrības nostājai šajā jautājumā, utt. līdz 2018.gadam.

Izmantotā literatūra

ES normatīvie dokumenti

- 1) ANO komisariāts bēgļu jautājumos, Pieejams: http://ano.deac.lv/html_1/index_02_10.htm (skatīts 24.05.2016)
- 2) Apvienoto Nāciju organizācijas datu bāzes terminoloģija, Pieejams: <http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/manuals/mannual6/intro.pdf>, (Skatīts 12.05.2016)
- 3) European Commission European Agenda For The Integration Of Third-Country Nationals. Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, European Economic And Social Committee And The Committee of The Regions, Brussels. (Eiropas Komisija (2011), Eiropas programma Trešo valstu valsts piederīgo integrācijai. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai Briselē), 2011.
- 4) 2015.gada 14. Septembra Padomes lēmums (ES) 2015/1523, ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā.- Oficiālais Vēstnesis, Brisele., 2015., 146.lpp.
- 5) 2015.gada 22.jūlija Ministru prezidenta rīkojums Nr.306 Par darba grupu.- Latvijas Vēstnesis Nr.142, 2015, (skatīts 09.05.2016)
- 6) Padomes Lēmums (ES) 2015/1601 (2015. gada 22. septembris), ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā.- Oficiālais Vēstnesis, Nr.L 248., 2015. (skatīts 09.05.2016)

Statisko datu avoti

- 1) Centrālā statistikas pārvaldes definīcijas, Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/metodologija/iedzivotaju-ilgtermina-migracija-36811.html>, (skatīts 20.05.2016)
- 2) Eiropas Komisijas datiem, Pieejams: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/glossary_for_the_european_agenda_on_migration_en.pdf, 2016, (skatīts 01.05.2016)
- 3) Statistikas pārskats par migrācijas un starptautiskās aizsardzības jomu Latvijā (2010.-2011.gads), Rīga, 2013, 4.lpp
- 4) Imigrantu integrācijas politikas indekss, *Estonia*, 2016. Pieejams: <http://www.mipex.eu/estonia>. (skatīts 2016.gada 20.maijā).

5) Imigrantu integrācijas politikas indekss, *Lithuania*, 2015. Pieejams: <http://www.mipex.eu/lithuania>. (skatīts 20.05.2016)

6) *Statistikas pārskats par migrācijas un starptautiskās aizsardzības jomu Latvijā (2010. un 2011.gads)*, Rīga, 2013., 4.lpp

7) Pētījums: Sabiedrība migrantus negrib. Pret bēgļiem – 78,3%. Pieejams: <http://nra.lv/latvija/159845-petijums-sabiedriba-migrantus-negrib-pret-begliem-78-3.htm>. (skatīts 12.05.2016.)

LR likumi un LR MK noteikumi

1) *Politikas ziņojums par migrācijas un patvēruma situāciju Latvijā 2015.gadā*. Rīga, 2016., 5.lpp

2) Likums “*Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā*” (stājās spēkā 02.12.2015)- Latvijas Vēstnesis, Nr. 235, 2015, (skatīts 15.05.2016)

3) 2015.gada 22.decembra Ministru kabinets noteikumi Nr. 792 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 22. aprīļa noteikumos Nr. 210 “Noteikumi par pabalstu bēglim un personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss”” [stājās spēkā – 01.01.2016.]- Latvijas Vēstnesis, Nr. 254, Rīga, 2015.

4) Patvēruma likums, 2016, Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=194029>, (skatīts 10.05.2016)

5) 2015.gada 22.decembra Ministru kabinets noteikumi Nr. 792 “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 22. aprīļa noteikumos Nr. 210 “Noteikumi par pabalstu bēglim un personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss””. [stājās spēkā 01.01.2016.]- Latvijas Vēstnesis, Nr.254, 2015, (skatīts 10.05.2016)

6) Saskaņā ar “Rīcības plāna personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā” 3.4.apakšpunktu. (skatīts 10.05.2016)

7) Ministru kabineta 2016.gada 5.aprīļa noteikumi Nr. 202 “Grozījumi Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumos Nr.1529 “Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība””. [stājās spēkā 08.04.2016.]- Latvijas Vēstnesis, Nr.67, 2016., (skatīts 10.05.2016)

Grāmatas un raksti

1) Amoliņš, G., *No atbalsta līdz ignorancei un naidam - Igaunija gaida pirmos bēgļus*, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/zinju-analize/zinas/no-atbalsta-lidz-ignorancei-un-naidam-igaunija-gaida-pirmos-beglus.a149930/>, (skatīts 25.05.2016)

2) Autoru kolektīvs: Skujiņa V., Beļickis I., Blūma D., Koķe T., Markus D., Šalme A., Zvaigzne ABC, 2000; © Tilde, 2009

3) Barisa-Sermule L., Kalas N., Bēgļu kvotas: aiz statistikas - cilvēku traģēdijas; Latvija iebilst NA stingrās pozīcijas dēļ, 2015, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/beglu-kvotas-aiz-statistikas-cilveku-tragedijas-latvija-iebilst-na-stingras-pozicijas-del.a129295/> (skatīts 25.05.2016).

4) *Bēglis vai migrants. Kāda atšķirība?*, Nr.148, 2007, pp.2 <http://www.unhcr.org/publications/refugeemag/475fb0302/refugees-magazine-issue-148-refugee-migrant-matters.html>, (Skatīts 14.05.2016)

5) Bevelander, P., *The Employment Integration of Resettled Refugees, Asylum Claimants, and Family Reunion Migrants in Sweden. Refugee Survey Quarterly*, (Uz dzīvi apmetušos bēgļu, patvēruma prasītāju un ģimenes atkalapvienošanās bēgļu nodarbinātības integrācija Zviedrijā. Bēgļu jautājuma ceturkšņa apskats) 30(1), 2011, pp.43.

6) Borevi, K., *Dimensions of Citizenship. European Integration Policies from a Scandinavian Perspective. Paper presented at the Swedish Political Association conference in Göteborg*, 30 September – 2 October 2010 (Pilsonības dimensijas. Eiropas integrācijas politika no Skandināvijas perspektīvas. Darbs prezentēts Zviedrijas Politiskās asociācijas konferencē Gēteborgā 2010. gada 30.septembrī - 2 oktobris), by Karin Borevi, Department of Government, Uppsala University (Valdības departaments, Upsalas Universitāte), pieejams: <http://goo.gl/nPztCp>, 2010, pp: 22

7) Envall, A. *Monitoring Integration in Sweden* (Integrācijas uzraudzība Zviedrijā). In: Bijl, Rob, Verweij, A (eds.) *Measuring and monitoring immigrant integration in Europe: Integration policies and monitoring efforts in 17 European countries*. The Netherlands Institute for Social Research, The Hague, March 2012. (Imigrantu integrācijas novērtēšana un uzraudzība Eiropā: integrācijas politikas un uzraudzības pasākumi 17 Eiropas valstīs. Nīderlandes Sociālo pētījumu institūts, Hāgā, 2012. gada marts.), 2012, pp.321

8) Golubeva M. *Political Participation of Third Country Nationals in Estonia, Latvia and Poland*, 2011, p.6. Pieejams: http://www.migpolgroup.com/publications_detail.php?id=317 (skatīts 25.05.2016)

9) Gastrell P., *Refugees—What's Wrong with History?*, 2016, Pieejams: <http://jrs.oxfordjournals.org/content/early/2016/04/11/jrs.few013.abstract?sid=5160b8d3-2189-4beb-a7d3-dc1b5ca000af>, (skatīts 29.04.2016)

10) Groenendijk K. *Local Voting Rights for Non-Nationals in Europe: What We Know and What We Need to Learn*, Migration Policy Institute, 2008, p.3-4.

- 11) Hammarstedt and Palme *Human capital transmission and the earnings of second generation immigrants in Sweden*. (Cilvēkkapitāla transmisija un otrās paaudzes imigrantu ienākumi) Zviedrijā IZA Journal of Migration, 2012(1), pp 5
- 12) Igaunijas prezidents Ilvess: Bēgļi apdraud Eiropu kā vēl nekad, BNS, 2016Pieejams:
http://news.lv/Rigas_Aprinka_Avize/2016/02/05/igaunijas-prezidents-ilvess-begli-apdraud-eiropu-ka-vel-nekad, (Skatīts 18.05.2016)
- 13) Konrāts, Ģ., , 2015, Iekšlietu ministrs Muceniekos: Situācija ar bēgļu uzņemšanu ir nebijusi, Pieejams: <http://www.aprinkis.lv/sabiedriba/dzive-un-ticiba/item/26137-iekšlietu-ministrs-situacija-ar-beglu-uznemsanu-ir-nebijusi>
- 14) Lundborg, P., *Refugees' employment integration in Sweden. Cultural distance and labor market performance* (Bēgļu integrācija darba tirgū Zviedrijā. Kultūras distance un darba tirgus rādītāji. Review of International Economics, 21(2),.2012, pp. 2
- 15) Lachenicht S., *Refugees and Refugee Protection in the Early Modern Period*, Pieejams:<http://jrs.oxfordjournals.org/content/early/2016/04/15/jrs.few015.abstract?sid=5160b8d3-2189-4beb-a7d3-dc1b5ca000af>, (skatīts 29.04.2016)
- 16) Regeringen, *Swedish integration policy. Fact sheet by the Ministry of Integration and Gender Equality*, December 2009 (Zviedrijas integrācijas politika. Faktu lapa, ko izdevusi Integrācijas un dzimumu līdztiesība ministrija, 2009. gada decembrī [pdf], pieejams: <http://goo.gl/kPpkSl>, 2009, pp.5
- 17) *Zaudēti migrēšanas: patvēruma meklētāji saskaras ar problēmām starp centieniem apturēt nelegālo imigrantu plūsmu*, Pieejams:
<http://www.un.org/events/tenstories/06/story.asp?storyID=2200>, (Skatīts 12.05.2016)
- 18) Treimanis B., Skujiņa V., Liedskalniņa J., Birznieks D., red. Skujiņa V., Kamene, 1998; © Tilde, 2009
- 19) Westin, C., *Country Profiles. Sweden: Restrictive Immigration Policy and Multiculturalism Centre for Research in International Migration and Ethnic Relations, Stockholm University* (Valsts profili. Zviedrija: Ierobežojošas imigrācijas politikas un multikulturālisma centrs attiecībā uz starptautiskās migrācijas un etnisko attiecību pētījumu, Stokholmas Universitāte), pieejams: <http://goo.gl/zDx7tc>, 2006, pp. 313

Interneta resursi

- 1) Akcijā pret bēgļu uzņemšanu pie valdības viens aizturētais.- Pieejams:
<http://www.irir.lv/2015/8/4/akcija-pret-beglu-uznemsanu-pie-valdibas-viens-aizturetais>.
 (skatīts 14.05.2016.)

- 2) *Aliens Act*, SFS 2005:716. Pieejams: <http://www.government.se/sb/d/5805/a/66122>., 2005, (Skatīts 19.maijā 2016.gadā).
- 3) *Bēgļu un lokālie migranti*, Pieejams: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Refugees-and-internally-displaced-persons.ashx?HL=refugee>, (skatīts 21.05.2016)
- 4) Bēgļi Lietuvā: Grib jaunu darbaspēku, bet pieļauj tā emigrāciju uz Rietumiem, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/begli-lietuva-grib-jaunu-darbaspeku-bet-pielauj-ta-emigraciju-uz-rietumiem.a137025/>, (Skatīts 22.05.2016)
- 5) *Daļa ģimenes ārstu nevēlas savās praksēs uzņemt bēgļus, eksperimentā atklāj raidījums*, 2015, <http://www.delfi.lv/news/national/politics/dala-ģimenes-arstu-nevelas-savas-prakses-uznemt-beglus-eksperimenta-atklaj-raidijums.d?id=46432161>
- 6) Dzērve, L., *Lietuva uzņem pirmos bēgļus no ES programmas*, 2016, Pieejams: <http://www.lsm.lv/lv/raksts/arzemes/zinas/lietuva-uznem-pirmos-beglus-no-es-programmas.a165170/> (Skatīts 24.05.2016)
- 7) *Estoniana Educational Landscape*. Pieejams: <http://estonia.eu/about-estonia/society/estonian-educationallandscape.html>. (skatīts 20.05.2016.)
- 8) Estonia, 2015. Pieejams: <http://www.mipex.eu/estonia>, (skatīts 25.05.2016)
- 9) Estonia: Adoption of the Law on Equal Treatment in European Anti-Discrimination Law Review, Issue no.8, 2009, p.44. Pieejams: http://www.migpolgroup.com/public/docs/155.EuropeanAntidiscLawReview_8_27.07.09_EN.pdf. (Skatīts 12.05.2016)
- 10) Employment of Foreigners in Lithuania – guidance for employers. Pieejams: <http://www.ldb.lt/en/Information/Services/Pages/Placementofforeigners.aspx>. (Skatīts 22.05.2016)
- 11) *Ģenerālsekretāru sasaukt augsta līmeņa sanāksmi par migrācijas, bēgļu kustību*, Pieejams: <http://www.un.org/press/en/2015/ref1214.doc.htm>, (skatīts 29.04.2016)
- 12) *IZM mērķis ATR kontekstā: izglītības kvalitāte, pieejamība, efektivitāte*, 2008. Pieejams: <http://izm.izm.gov.lv/aktualitates/informacija-medijiem/2575.html>
- 13) Information for the foreigners granted asylum, The program of the social integration for the foreigners granted asylum in the municipalities, 14 lpp Pieejams: <http://www.rppc.lt/files/323/parama%20savivaldybese.pdf>, (Skatīts 09.05.2016)
- 14) Law on Citizenship of the Republic of Lithuania, 02.12.2010, XI-1196. Pieejams: <http://www.migracija.lt/index.php?1366178448>. (Skatīts 20.05.2016)
- 15) Law on Equal Treatment, 17.06.2008, no X-1602. Pieejams: <http://www.legislationline.org/documents/id/16578>. (Skatīts 10.05.2016)

16) Latvija nostiprina sadarbību ar Japānu izglītības, zinātnes, jaunatnes, sporta un kultūras jomās, Pieejams: <http://www.izm.gov.lv/lv/aktualitates/593-latvija-nostiprina-sadarbibu-ar-japanu-izglitibas-zinatnes-jaunatnes-sporta-un-kulturas-jomas>. (skatīts 19.04.2016.)

17) *Melbārde: Bēgļi ir motivētāki integrēties nekā atsevišķi iecelotāji, kas ieradās pēc Otrā pasaules kara*, 2016, Pieejams: <http://www.tvnet.lv/zinas/viedokli/597456-melbarde-begli-ir-motivetaki-integreties-neka-atseviski-iecslotaji-kas-ieradas-pec-otra-pasaules-kara> (skatīts 24.05.2016)*Migrācija un patvērumš Eiropas Savienībā*, Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/eiropas-savieniba/migracija-un-patverums-es.html>, (skatīts 01.05.2016)

18) *Nākamo divu gadu laikā Latvijai varētu nākties uzņemt papildu 526 bēgļus*, 2015, Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/national/politics/nakamo-divu-gadu-laika-latvijai-varetu-nakties-uznemt-papildu-526-beglus.d?id=46437247> (skatīts 02.05.2016)

19) Nobela prēmijas laureāts Daniels Kanemans, 2002, Pieejams: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/2002/kahneman-bio.html, (skatīts 11.05.2016)

20) *NVA: 700 bēgļi Latvijas darba tirgum problēmas neradīs*, 2015, Pieejams: http://www.delfi.lv/bizness/biznesa_vidē/nva-700-begli-latvijas-darba-tirgum-problemas-neradis.d?id=46441469 (skatīts 12.04.2016)

21) Outcome of the council meeting. Pieejams: <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/jha/2015/07/20/>. (skatīts 10.05.2016.)

22) Patvēruma meklētāju uzņemšana Latvijā: biežāk uzdotie jautājumi un atbildes, PMLP, Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/images/patv%C4%93rums/Jaut%C4%81jumi%20un%20atbildes.pdf> (skatīts 01.05.2016)

23) Pirmie Lietuvā uzņemtie bēgļi vēršas tiesā, 2016, Pieejams: www.Delfi.lt, (Skatīts 25.05.2016)

24) Republic of Lithuania Law on the Legal Status of Aliens, 29.04.2004, no IX-2206. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=356478. (Skatīts 22.05.2016) SCB

25) Residence Permits. Pieejams: <http://infocentras.iom.lt/en/residence-permits/>. (skatīts 02.05.2016)

26) Sarkanais krusts, Pieejams: <http://www.redcross.lt/lt/veikla/pabegeliai-prieglobscio-prasytojai/2-uncategorised/173projekta-pabegeli-integracijos-centras-pic>,

- 27) Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorius Nekasdieniška pabėgėlių kasdienybė Lietuvoje, UAB „Publicum“, Jogailos g. 4, Vilnius 71pp
- 28) Starptautiskā pētījuma „Imigrantu integrācijas politikas indeksa III” dati, Pieejams: <http://www.mipex.eu/methodology>, 2016, (skatīts 25.05.2016)
- 29) STATIV – en longitudinell databas för integrationsstudier. Pieejams: <http://goo.gl/yVbjT8>, 2013, (Skatīts 01.05.2015)
- 30) Tyrimo ataskaita, Pabėgėlių integracijos procesų tyrimas. Valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijai efektyvumo įvertinimas, Vilnius 2007, lpp 9 (Skatīts 25.05.2016)
- 31) Zandare, A., Pirmie bēgļi jau elpo pakausī, bet jautājumu netrūkst, 2016, Pieejams: <http://www.diena.lv/latvija/zinas/pirmie-begli-jau-elpo-pakausi-bet-jautajumu-netrukst-14126586>, (skatīts 23.05.2016)
- 32) Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas (NATO) terminoloģija, Pieejams: <https://nso.nato.int/natoterm/Web.mvc>, (Skatīts 14.05.2016)

Pielikumi

1.pielikums

Patvērumu meklētāju uzņemšana pa valstīm			
	2012	2013	2014
Beļģija	28285	21215	22850
Bulgārija	1385	7145	11080
Čehija	755	710	1155
Dānija	6075	7230	14715
Vācija	77650	126995	202815
Igaunija	75	95	155
Īrija	955	945	1450
Grieķija	9575	8225	9435
Spānija	2565	4495	5615
Francija	61455	66265	64310
Horvātija	0	1080	450
Itālija	17350	26620	64625
Kipra	1635	1255	1745
Latvija	205	195	375
Lietuva	645	400	440
Luksemburga	2055	1070	1150
Ungārija	2155	18900	42775
Malta	2080	2245	1350
Nīderlande	13100	13095	24535
Austrija	17450	17520	28065
Polija	10755	15245	8025
Portugāle	295	505	445
Rumānija	2510	1495	1545
Slovēnija	305	270	385
Slovākija	730	440	330
Somija	3115	3220	3625

Zviedrija	43945	54365	81325
Anglija	28895	30820	31945
Kopā	336000	432060	626715

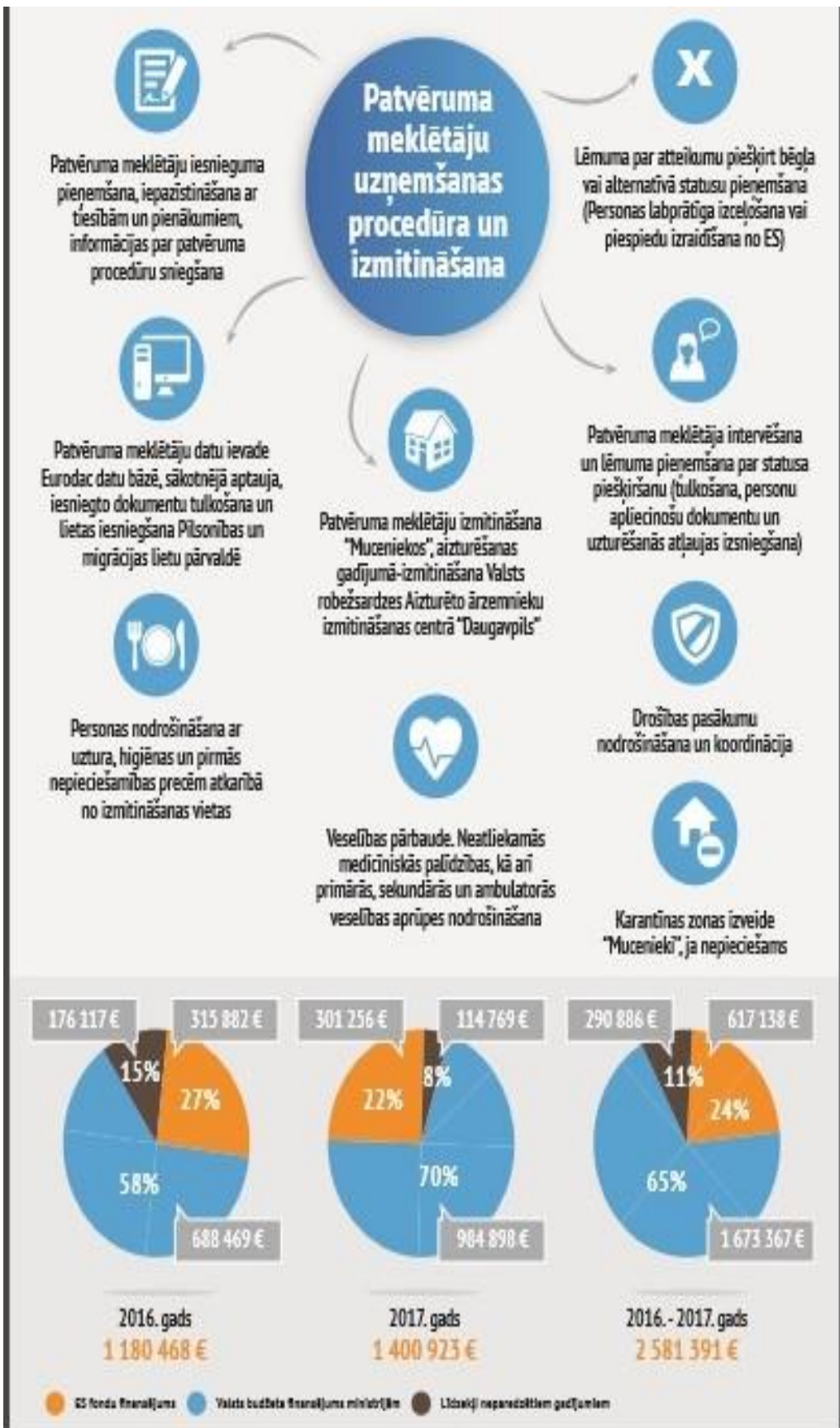
2.pielikums

Rīcības plāns

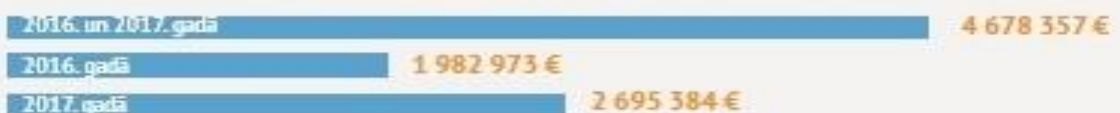
Patvēruma meklētāju uzņemšanas un izmitināšanas sistēmas izveide

Rīcības virziena "sociālekonomiskā iekļaušana" īstenošanai nepieciešamie izdevumi

Nepieciešamais finansējums rīcības plāna ieviešanai 2016. un 2017. gadam

Anketa

“Bēgļu integrācija Latvijas darba tirgū”

Mani sauc Beāte Valdmane. Es esmu Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes vadībzinību katedras studente. Anketā sniegtās atbildes tiks atspoguļotas maģistra darba „Bēgļu integrācija Latvijas darba tirgū” pētījumā. Būšu pateicīga, ja atbildēsiet uz sekojošajiem jautājumiem.

1. Vai Latvijas sabiedrība ir gatava uzņemt bēgļus?
2. Vai ir izstrādāta kāda bēgļu integrācijas stratēģija Latvijas darba tirgum? (Ja ir - 3.jautājums, ja nav – 4.jautājums)
3. Kādi ir šī stratēģijas pamatmērķi, pamatuzdevumi? Vai šī stratēģija atšķiras – no bēgļu vecuma, no dzimuma, utt?
4. Vai vajadzētu ieviest bēgļu integrācijas stratēģiju Latvijas tirgum? Uz ko vajadzētu likt akcentu?
5. Kam pašreiz pievērš uzmanību bēgļu integrācijas politikas jautājumā?
6. Pēc kādiem kritērijiem bēgļiem tiks piedāvātas darba vietas?
7. Vai iepriekš attiecīgajā darba vietā tiks veikti kādi sagatavošanās darbi, piemēram semināri, lekcijas par sociālo līdzdalību, atbildību, utt?
8. Vai bēgļu ienākšana Latvijas darba tirgū krasi mainīs bezdarba tendences?
9. Kādas ir Jūsu pārstāvētās institūcijas pamatmērķis un uzdevumi bēgļu integrācijai Latvijā?
10. Kādi, Jūsaprāt, ir lielākie plusi (iespējas) un mīnusi (problēmas) bēgļu integrēšanā Latvijas tirgū?

Paldies par atsaucību!